

**T.C
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ERKEK EŞCİNSEL BİREYLERDE
SOSYAL VE DUYGUSAL YALNIZLIĞIN
ARAŞTIRILMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Pelin ÇALIŞKAN

**Enstitü Anabilim Dalı: Psikoloji
Enstitü Bilim Dalı : Psikoloji**

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Muhammet ÖZTABAK

Ağustos - 2015

T.C
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ERKEK EŞCİNSEL BİREYLERDE
SOSYAL VE DUYGUSAL YALNIZLIĞIN
ARAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Pelin ÇALIŞKAN

Enstitü Anabilim Dalı: Psikoloji
Enstitü Bilim Dalı : Psikoloji

“Bu tez 17/08/2015 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / ~~Oyçokluğu~~ ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Yrd. Doç. Dr. Muhammet ÖZTABAK	Bararlı	
Yrd. Doç. Dr. Nurgül YAVUZER	Bozerli	
Yrd. Doç. Dr. Şebnem TÜRKAN	Basanlı	

ÖNSÖZ

Bu tezi hazırlamaya karar vermemin sebepleri; Lisans eğitimim sırasında, eşcinsellik kavramı ile ilk defa karşılaşmamın ardından oluşan merak dürtüm, çalışma hayatımda tanıştığım eşcinsel bireyler ve Türkiye’de yaşayan eşcinsellerin hakkında yapılan araştırmalara katkı sağlama isteğimdir. Alan yazındaki araştırmalara ulaştıkça eşcinsel bireylerle yapılan çalışmaların azlığı dikkatimi daha da çok çekti. Tezin araştırma evresinde iken bunun sebebinin eşcinsel bireylere ulaşmada yaşanan güçlüklerden dolayı olduğunu fark ettim. Zorlu bir sürecin içinde kendimi bulmuştum ama bu beni daha da kamçılamış ve araştırmama bağlanmamı sağlamıştı. Bu teze başlamamı sağlayan temel dürtü merakken, teze devam etmemi sağlayan şey ise destek, ihtiyaç ve güven oldu.

Bu tezin araştırma ve yazım basamağında, konuma ve bana güvenerek desteğini esirgemeyen tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Muhammet ÖZTABAK’a,

Tez konumun belirlenmesinde, örneklem grubumun oluşmasında, benden desteğini esirgemeyen, benim için güvenlikleri ve gizlilikleri her şeyden önde olan ve bu sebeple isimlerini paylaşmasam da tezin katılımcılarına,

İş hayatının yoğunluğunda tez araştırma ve yazım döneminde her zorlanma anımda desteğini hissettiren iş arkadaşlarıma, tez sürecinde ne zaman başım sıkışsa yardım elini uzatan meslektaşım Mesut ŞEKER’e ve müdürüm Mustafa KULU’ ya, alan yazın taramalarında katkısını esirgemeyen Uzman Psikolojik Danışman Halime EKER’e,

Hayatımı kolaylaştıran, neşelendiren ve her daim arkamda olduklarını hissettiren arkadaşlarıma ve tabi ki doğduğum günden beri eğitim hayatımı kolaylaştıran aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Pelin ÇALIŞKAN

17/08/2015

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Pelin ÇALIŞKAN

17/08/2015

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
TABLO LİSTESİ	iv
ŞEMA LİSTESİ	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
GİRİŞ	1
Araştırmanın Konusu.....	3
Araştırmanın Amacı.....	3
Araştırmanın Önemi.....	4
Araştırmanın Yöntemi.....	5
Varsayımlar.....	5
Sınırlılıklar.....	5
Kavramlar ve Tanımlar.....	6
BÖLÜM 1: KURAMSAL AÇIKLAMALAR ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	
1.1. Kuramsal Açıklamalar.....	8
1.2. İlgili Araştırmalar.....	22
BÖLÜM 2: ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	
2.1. Araştırma Modeli.....	28
2.2. Araştırmanın Çalışma Grubu.....	29
2.3. Veri Toplama Araçları.....	29
2.3.1. Erkek Eşcinsel Bireylerde Sosyal ve Duygusal Yalnızlığın Araştırılması	
Görüşme Formu (Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu).....	30
2.3.2. Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Ölçeği (SELSA-S).....	32
2.4. Verilerin Toplanması.....	34
2.5. Verilerin Analizi.....	35
2.6. Araştırmanın Geçerliği ve Güvenirliği.....	37

BÖLÜM 3: ARAŞTIRMANIN BULGULARI

3.1. Katılımcıların Demografik Bilgileri.....	39
3.2. Erkek Eşcinsel Bireylerde Sosyal ve Duygusal Yalnızlığın Araştırılması Görüşme Formu Sonucu Temalar, Alt Temalar, Kategoriler, Kodlar ve Frekans Değerleri	41
3.2.1. Temalar, Alt Temalar ve Kategoriler.....	42
3.2.2. Kodlar ve Frekans Değerleri.....	48
3.3. Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Ölçeğine İlişkin Bulgular.....	72
3.4. SDYÖKF ve Görüşme Formu Bulgularının Kıyaslanması.....	73

BÖLÜM 4: TARTIŞMA ve YORUM

4.1. Temaların Tartışılması.....	75
4.2. Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Ölçeğine İlişkin Bulguların Tartışılması.....	86

SONUÇ	90
ÖNERİLER	94
KAYNAKÇA	98
EKLER	103
ÖZGEÇMİŞ	108

KISALTMALAR

- SDYÖKF** : Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu
SELSA-S : Social and Emotional Loneliness Scale for Adults – Short Form
LGBTİ : Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel, Travesti, İnterseks
TDK : Türk Dil Kurumu

TABLO LİSTESİ

Tablo 1	: Katılımcıların Demografik Bilgileri (Katılımcı 1-5).....	40
Tablo 2	: Katılımcıların Demografik Bilgileri (Katılımcı 6-10).....	41
Tablo 3	:Alt Tema 1. Kategori 1: Yalnızlık nedir? (Yalnızlık Denildiğinde İlk Çağrışımınız Nelerdir? Size Bu Kelime Ne İfade Ediyor?).....	49
Tablo 4	: Alt Tema 1. Kategori 1: Yalnızlık nedir? (Birinin Yalnız Olduğunu Nasıl Anlarsınız?).....	50
Tablo 5	:Alt Tema 1, Kategori 1: Yalnızlık nedir? (Siz Yalnız Olduğunu Nasıl Anlarsınız?).....	51
Tablo 6	: Alt Tema 1, Kategori 2 ve Kategori 3: Sosyal ve Duygusal Yalnızlık nedir? (Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Arasında Sizce Nasıl Bir Fark Var?).....	52
Tablo 7	: Alt Tema 2, Aile ile Birlikte iken Yalnızlığı Hissetme Düzeyi.....	53
Tablo 8	: Alt Tema 2, Romantik İlişkide Yalnızlığı Hissetme Düzeyi.....	53
Tablo 9	: Alt Tema 2, Yakın Arkadaş İlişkilerinde Yalnızlığı Hissetme Düzeyi.....	53
Tablo 10	: Alt Tema 2, İş İlişkisi İçerisinde Yalnızlığı Hissetme Düzeyi.....	53
Tablo 11	: Alt Tema 2, Sosyal Kuruluşlarda Yalnızlığı Hissetme Düzeyi.....	53
Tablo 12	: Alt Tema 2, Sosyal Topluluklarda Yalnızlığı Hissetme Düzeyi	53
Tablo 13	: Alt Tema 2, Genelde Yalnızlığı Hissetme Düzeyi.....	53
Tablo 14	: Alt Tema 3, Kategori 1: Özgürce Yaşamak (Hayatınızı İsteddiğiniz Gibi, Özgürce Yaşayabiliyor Musunuz?).....	54
Tablo 15	: Alt Tema 3, Kategori 2: Özgürlük ve Yalnızlık Arasındaki Bağ (Sizce Özgürlük ve Yalnızlık Arasında Nasıl Bir Bağ Vardır?).....	55
Tablo 16	:Alt Tema 1, Kategori 1: Cinsel Yönelim Kimlerle Paylaşılmalı (Sizce Bireyler Cinsel Yönelimini Kimlerle Paylaşmalıdır? Sebepleri Nelerdir?).....	56
Tablo 17	:Alt Tema 1, Kategori 2: İlk Kiminle, Neden Paylaşıldı? (Siz Cinsel Yöneliminizi Kimlerle Paylaştınızı, Ne Zaman? O Kişi ile Paylaşım Yapmanızı Sağlayan Neydi?).....	58

Tablo 18	: Alt Tema 1, Kategori 3: Paylaşılan Kişilerin İlk Tepki ve Tutumları (Cinsel Yöneliminizi Paylaştıktan Sonra Ailenizin, Arkadaşlarınızın (Kime Açıklandı İse) Tepkisi Nasıldı?).....	59
Tablo 19	:Alt Tema 2, Kategori 1: Cinsel Yönelimin İlk Fark Edildiği Zaman (İlk Olarak Ne Zaman, Cinsel Yöneliminizin Hemcinsinize Dönük Olduğunu Fark Ettiniz? Ne Zaman “Evet Ben Bir Eşcinselim” Diyebildiniz Kendinize?).....	61
Tablo 20	:Alt Tema 2, Kategori 1: Cinsel Yönelimin İlk Fark Edildiği Zaman (Hiç Karşı Cinsle Bir Yakınlaşma, Temas Yaşadınız mı?).....	63
Tablo 21	: Alt Tema 2, Kategori 3: Cinsel Yönelim Farklılığı Hakkında Aile ile Empati Kurma (Diyelim Ki Siz Bir Heteroseksüel Olarak Hayatınızı Sürdürüyorsunuz ve Çocuğunuz Size Cinsel Yöneliminin Sizden Farklı Olduğunu Söyledi, İlk Tepkiniz ve Tutumunuz Nasıl Olurdu?).....	64
Tablo 22	:Alt Tema 1: Sosyal Destek (Sosyal Destek Sizce Nedir, Size Ne İfade Ediyor?).....	66
Tablo 23	:Alt Tema 1: Sosyal Destek (Sosyal Anlamda Desteklendiğinizi Nasıl Anlarsınız?).....	67
Tablo 24	:Alt Tema 1, Kategori 1: Yakın Arkadaşlık İlişkileri (Sizin Hakkınızda Ayrıntılı Bilgiye İhtiyacım Olsa; Arayıp Bilgi Alabileceğim Yakın Bir Arkadaşınız Telefon Numarasını İstesem Kimin Verirdiniz?).....	67
Tablo 25	:Alt Tema 1, Kategori 1: Yakın Arkadaşlık İlişkileri (Cinsel Yöneliminizi Özgürce Yaşamamız Konusunda Kabul Eden ve Destekleyen Bireyler Var mı? Yakınlık Dereceniz Nedir?).....	68
Tablo 26	:Alt Tema 1, Kategori 2: Sosyal Çevre/Tanıdıklık (İş Ortamında Cinsel Yöneliminizden Kaynaklı Herhangi Bir Avantaj ya da Dezavantaj Durumu ile Karşılaşıyor musunuz?).....	68
Tablo 27	:Alt Tema 1, Kategori 3: Sosyal Kuruluşlara Aitlik (Herhangi Bir Sosyal Kuruluş İçinde Üyelik veya Aktif Bir Göreviniz (Ücretli veya Gönüllü) Oldu mu? Olduysa; Biraz Bahsedebilir Misiniz?).....	70
Tablo 28	: Alt Tema 2, Kategori 1,2 ve 3 ve Alt Tema 3 (Kendinizi Yalnız Hissettiğiniz Zamanlarda, Yalnızlığınız ile Baş Etmenizi Kolaylaştıran Şeyler Nelerdir? Başka Neler Olabilir?).....	71
Tablo 29	: Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu Puanlama Aralığı (Ranj Değerleri).....	73
Tablo 30	: Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu Katılımcıların Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmaları.....	73

ŞEMA LİSTESİ

Şema 1: Tema 1. Yalnızlık Hakkındaki düşünceler.....	43
Şema 2: Tema 2. Cinsel Yönelim Hakkındaki Düşünceler.....	45
Şema 3: Tema 3. Yalnızlıkla Baş Etme Stratejileri.....	47

Tezin Başlığı: Erkek Eşcinsel Bireylerde Sosyal ve Duygusal Yalnızlığın Araştırılması

Tezin Yazarı: Pelin ÇALIŞKAN   **Danışman:** Yrd. Doç. Dr. Muhammet ÖZTABAK

Kabul Tarihi: 17/08/2015

Sayfa Sayısı: 8 (ön kısım)+ 103(tez)

Ana Bilim Dalı: Psikoloji

Bilim Dalı: Psikoloji

Bu araştırmanın genel amacı, erkek eşcinsel bireylerin yaşadıkları sosyal ve duygusal yalnızlığı, yalnızlığa yükledikleri anlamları, yalnızlıkla baş etme stratejilerini ve sosyal desteklerini araştırmaktır. Bu araştırmada nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanılmasına dayanan Karma Yöntem (Mixed Method) araştırmasına ve Gömülü (Embedded) Desen Yöntemine başvurulmuştur. Nitel araştırma yöntemleri bu araştırmada, ağırlıklı olarak kullanılmış bunun yanı sıra araştırma verilerinin desteklenmesi ve teyit edilmesi amacı ile nicel araştırma yöntemlerine de başvurulmuştur.

Araştırma verileri, araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formu ve Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu (SELSA-S) aracılığıyla her katılımcıya ayrılan ikişer saatlik görüşmelerde toplanmıştır. Erkek eşcinsel bireylere ulaşma da yaşanan zorluk ve nitel araştırmanın derin odaklı bir çalışma gerektirmesi ile araştırmanın çalışma grubu, amaçlı (olasılığa dayalı olmayan) örnekleme yöntemlerinden kasti (kararsal) örnekleme yöntemi ile seçilmiş, 19-34 yaş aralığında olan 10 erkek eşcinselle sınırlandırılmıştır. Veri analizi basamağında içerik analizi yöntemine başvurulmuş, temalar, alt temalar ve kategoriler oluşturulmuştur bunun yanı sıra içerik analizi ile ortaya çıkarılan kodların frekans değerleri belirlenerek veriler sayısallaştırılmıştır. Tartışma boyutunda nitel veriyi desteklemek amaçlı kullanılan SELSA-S ölçeği bulguları ile sayısallaştırılmış veri karşılaştırılmış ve tartışmaya dâhil edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre katılımcılar kendilerini sosyal kuruluş, yakın arkadaş ve partnerleri ile beraberken daha az yalnız hissetmekte bunun yanı sıra aile, iş ilişkileri ve sosyal topluluklar ile beraberken ise yalnızlık hissetme düzeyleri artmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Eşcinsellik, Gey, Yalnızlık, Sosyal ve Duygusal Yalnızlık

Title of the Thesis: Researching Social and Emotinal Loneliness of Gay Individuals

Author: Pelin ÇALIŞKAN

Supervisor: Assist. Prof. Muhammet ÖZTABAK

Date: 17/08/2015

Nu. of pages: 8 (pre text)+ 103 (main body)

Department: Psychology

Subfield: Psychology

The main purpose of this research is to look into the social and emotinal loneliness of gay individuals, the assigned meaning of their loneliness, their coping strategies and social supports. In this research, as research methods, mixed model which bases on the use of both qualitative and quantitative methods and embedded pattern design, which is the sub-pattern of this research, had been used. Qualitative research methods had been mostly used, while quantitative methods had generally been used to promote and assert the data that had been collected.

Research data had been collected a semi-structured interview form which had been developed by the researcher and Social and Emotional Loneliness Scale for Adults (SELSA-S). Because of the difficulties of reaching gay individuals and the reality of being in need of a deep focus for a qualitative research purposeful sampling method had been used and the sample size had been restricted with 10 gay individuals. For data analysis, content analysis method had been applied and themes, sub-themes and categories had been set. By determining frequency values of the codes that had been obtained by content analysis, datas had been digitized. In discussion, to promote the quantitative data, findings of SELSA-S and digitized datas had been compared. According to the results, that had been explained in conclusion, gay individuals experience less loneliness when they are with their close friends and partners or a part of a LGBTI assosiation than when they are with their parents, in social communities or at work.

Keywords: Homosexuality, Gay, Loneliness, Social and Emotional Loneliness

GİRİŞ

İnsan sosyal bir varlıktır, fizyolojik ihtiyaçlarının yanında duygusal ve sosyal doyum da gelmektedir. Sosyal iletişime, etkileşime her birey ihtiyaç duyar. Buber (1970), “Başlangıçta ilişki vardır.” der. İlişki özleminin doğuştan geldiğine, verildiğine inanır ve “İlişki karşılıklıdır” diye devam eder. Buber (1970)’in de değindiği gibi ilişki kurma anne karnında başlar. Bağlanma kuramları özellikle bu konuya eğilirler (akt. Yalom, 2001).

Cinsel yönelimi kendi cinslerine olan bireyler de toplumun bir parçasıdır ve toplum içinde azınlık durumunda olduklarından doğrudan kabul göremeyebilirler. Bu durum onların toplumun bir parçası olduğunu değiştirmez. Eşcinsel bireyler de topluma ait olma, bir gruba katılma ihtiyacı hissederler. Her birey sosyal iletişime, ötekine muhtaçtır. Toplumsal dışlanma yaşayan eşcinsel bireyler, heteronormativite (heteroseksüelliğin normal ve tek cinsel yönelim olarak kabul edilmesi) hâkim bir toplumda yaşadıklarının bilincindedirler. Kaos GL dergisinde Güner (2013: 28), heteronormativiteyi, insanların kadın ve erkek olarak iki cinsiyete ayrılmasını, cinsel ilişkilerin/evliliklerin sadece ve sadece karşı cinsiyetlere sahip kişiler arasında olabileceğini ve her cinsiyetin kendine has rolleri olduğunu iddia eden inançlar, düşünceler, normlar bütünü olarak tanımlamaktadır.

Yalom (2001: 596), insanoğlunun evrensel çatışmasından bahsederken birey olmak için çabalamanın bir yalıtım gerektirdiğine değinir. Bu çatışmayı çözümleyebilmek adına insanoğlu inkâr savunma mekanizmasına başvurmak zorunda kalır. Yalıtılmışlıktan kurtulabilmek için birleşebilme üzerine hayaller kurar. Yalnız değilim, başkalarının parçasıyım anlamına gelecek fikirler geliştirir. Bu sayede kişi ego sınırlarını zayıflatır ve bireyden öte bir grubun parçası haline gelir.

Eşcinsel bireyler gruba ait kalabilmek adına cinsel yönelimlerini saklamayı tercih ederler. Toplumsal cinsiyet kategorilerine uymadığını, kendisinden beklenenleri yerine getiremeyeceğini ve hem cinsine yöneldiğini anlayan bireyi, ömür boyu sürecek bir etiketlenme, dışlanma, aşağılanma, farklı muameleye tutulma süreci beklemektedir (Öz, 2009: 80). Bu sebeplerle eşcinsel bireylerin sosyal ve duygusal yalnızlığı daha çok hissettiği düşünülmektedir.

Yalnızlığı psikanalitik bakış açısı ile tanımlamak gerekirse (Tükel, 2001: 41), çocuğu sosyal yönden yalıtılmışlığa ve dış gerçekliğin yerine koyduğu fantezi dünyasına hapsolmeye iten süreç, annelik yapanın (bakım verenin), çocuk henüz yakınlık ihtiyacını

doymak için gerekli çabayı göstermeye hazır değilken, onu sevecenlikle dolu okşayışlarından mahrum bırakmasıyla başlar. Diğer bir deyişle, anneyle sevecen ve besleyici sevgi ilişkisinden erken ayrılış, kalıcı bir yalnızlığın ve yalıtılmışlığın başlangıcını oluşturur.

Yalnızlık tanımlandığında olumsuz bir algı yaratırken, bazı psikologlar (Sadler ve Johnson, 1980) yalnızlık duygusunun varoluşsal kaygıyı ve kişinin yaşamının anlamını bulma ihtiyacını yansıttığını düşünürler (Burger, 2006: 478). Yalnızlık soyutlanma ile eş anlamlı değildir. Yalnız insanların etrafında yoğun kalabalıklar olabilir. Yalnızlık daha çok gerçekleştirdiğimiz toplumsal etkileşimin kalitesini algılayışımız ile bağlantılıdır. Bazı insanların kalabalıklar içinde iken bile yalnız hissetmesi, bazı insanların ise yanlarında kimse yokken bile yalnız hissetmemesi kişilerin algı düzeyleri ve anlamlandırma boyutları ile ilgilidir.

Yalnız olmayı tek başınalıktan ayırt etmek gerekir. Karen Horney' in de değindiği gibi anlamlı bir tek başınalık isteği kesinlikle nevrotik değildir; tam tersi, yapıcı bir tek başınalık deneyimi yaşayamamak bir nevroz belirtisidir (Burger, 2006: 500).

Tek başına geçirilen zamanın hem olumlu hem olumsuz sonuçları olabilir. Tek başınalık tercih ediliyor ise yenilenme hissi doğurabilir ancak tek başınalık zoraki ise yalnızlık hissi baş gösterebilir. Kaiser'e göre bir birey haline gelmek, tam, temel, edebi ve aşılabilir yalıtımı gerektirir (akt. Yalom, 2001).

Camus '*solidaire*' (dayanışmacı) ve '*solitaire*' (yalnız) kelimelerini kıyaslayarak kelime anlamlarındaki tezatlığı bağdaştırmıştır. '*Birlikte olabilen, birlikte hareket edebilen, birliktelik hisseden, yalnız hissetmeyendir*' der. Tek başınalık, yalnızlık değildir. Winnicott (1958) tek başına olanın, öteki ile oluşu içselleştirmiş olması durumunda tek başınalığa tahammül edebileceğini ifade eder (akt. Erten, 2001: 30) ve Winnicott (1958) kendi başına olma kapasitesi duygusal olgunluk ile yakından ilgilidir, zor ve karmaşık bir olgudur diye devam eder.

Yalnızlık ile tek başına olma, kendin olma kapasitesi arasındaki en önemli farklardan biri yalnızlığın, sanatsal yaratıcılık için gerekli olan tek başınalıktan acı düzeyi yüksek bir yaşantı olarak ayrılmasıdır. Yalnızlık ruhsal olarak rahatsızlığın eşlik ettiği bir olgu iken, tek başınalık özgür olmaktır.

Birey topluma ait olduğunda var olduğunu hisseder ve topluma, bir gruba dâhil olmak ister. Adler (2004) '*İnsan Doğasını Anlamak*' kitabında gruba ait olma ve grup

üzerinden bireyi tanımlama hakkında şunları söyler; bir karakterin iyi veya kötü olarak adlandırılmasına toplumun bakış açısı karar verir. Karakter, tıp, politika veya sanatta gibi ileri düşünüş gerektiren alanlarda ve ancak o kişinin genel olarak insanlık içinde sahip olduğu değerle belirlenir. Bir bireyi, tüm sorumluluklarını yerine getiren ve hayatın getirdiği zorluklarla topluma faydalı bir şekilde baş eden, toplumsal duygusunu yüksek düzeyde geliştirmiş ideal bir insan portresiyle karşılaştırırız.

Eşcinsel olsun ya da olmasın her birey toplumun bir parçası olmak ve bu varlığı sürdürmek ister. Sürdürebilirlik uğruna bazen fedakârlıklar yapmak gerekebilir. Eşcinsel bireylerde bu sürdürebilirlik, cinsel yönelimini yakınlarından gizlemek olarak açığa çıkabilir. Cinsel yönelimi gizlemenin ana unsurlarından birinin de sosyal ve duygusal yalnız kalma durumundan kaçış olduğu düşünülmektedir.

Eşcinsel bireylerin toplumun birçok kesiminde hissettikleri sosyal ve duygusal yalnızlık yaşantıları ve yalnızlık düzeyleri üzerine yapılan bu araştırma alan yazına farklı bir bakış açısı katmayı amaçlamaktadır. Araştırmanın amaçları, önemi, yöntemi, bulguları, analizi ve yorumlaması ayrıntılı olarak bölümler halinde yer almaktadır.

Araştırmanın Konusu

Bu araştırma, erkek eşcinsel bireylerin günlük hayatta yaşadıkları sosyal ve duygusal yalnızlığın araştırılması hakkındadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, erkek eşcinsel bireylerin yaşadıkları sosyal ve duygusal yalnızlığı, sosyal ve duygusal yalnızlığa yükledikleri anlamları, sosyal ve duygusal yalnızlıkla baş etme stratejilerini ve sosyal desteklerini araştırmaktır. Araştırma sorularını 4 maddede sınırlandırmak mümkündür.

1. Çalışma grubundaki erkek eşcinseller sosyal ve duygusal yalnızlık hissetmekte midirler?
2. Çalışma grubundaki erkek eşcinseller sosyal ve duygusal yalnızlığı nasıl algılamakta ve tanımlamaktadırlar?
3. Çalışma grubundaki erkek eşcinseller sosyal desteği nasıl tanımlamaktadırlar?

4. Çalışma grubundaki erkek eşcinsellerin sosyal ve duygusal yalnızlık ile başa çıkma ve uyum stratejileri nelerdir?

Araştırma sorularını temel alarak oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile bu sorulara cevaplar aranmıştır.

Araştırmanın Önemi

Eşcinsellik hakkındaki alan yazın incelendiğinde, eşcinsel bireylerle ilgili yapılan araştırmaların yeterli olmadığı gözlenmiştir. Alan yazında eşcinsellik hakkındaki araştırmalar, çoğunlukla ‘eşcinselliğe karşı olan tutumlar’, ‘eşcinsellik hastalık mıdır; tercih midir?’, ‘klinik boyuttaki eşcinsel vakalar’ üzerinedir. Alan yazına sosyal psikoloji alanında önemli katkılardan biri olan Prof. Dr. Nuray Sakallı Uğurlu’nun ‘‘Eşcinsellere İlişkin Tutumlar: Türkiye’de Yapılan Görgül Çalışmalar’’ isimli makalesi 2006’ ya kadar yapılan çoğu araştırma hakkında bilgi vermektedir. 2006 sonrası çalışmalara ise Ulusal Tez Merkezi, Ulusal Veri Tabanları (Ulakbim), Üniversite arşivleri ve kütüphaneleri, Assos Index, akademi arama motorları, bilimsel süreli yayınlar aracılığı ile ulaşmak mümkündür.

Eşcinsel bireylerin yaşadıkları hayatlar ile ilgili farkındalık oluşturmak ve kısıtlı alan yazına katkı sağlamak amacıyla bu araştırmanın yapılması değer görülmüştür.

Tükel (2001: 39), yalnızlığın araştırılmak istenmemesinin sebebinin şu sözlerle açıklamaktadır. Yalnızlık (loneliness), kişinin kaçınmak için her şeyi yaptığı, acı veren, korkutucu bir yaşantıdır. Bu kaçınma, sanki konunun bilimsel olarak araştırılması konusundaki isteksizlikte de kendini göstermektedir. Sonuç olarak yalnızlığın yeteri kadar kavramsallaştırılmamış psikolojik bir olgu olduğu söylenebilir. Her birey yalnızlık duygusu ile hayatının bir kesiminde kesinlikle karşılaşmıştır veya karşılaşacaktır. Tükel (2001)’in de değindiği gibi yalnızlık acı veren bir yaşantı olduğundan bilimsel olarak araştırma konusu seçilmekten de kaçınılmıştır.

Tükel (2001)’in de dile getirdiği gibi yalnızlıktan kimse kaçamaz bu sebeple eşcinsel bireylerin sosyal psikolojinin önemli konularından biri olan gruba aitlik sürecinde yaşadıkları sosyal ve duygusal yalnızlıklarını araştırmak, sosyal desteklerini saptamak bu çalışmayı önemli kılacaktır.

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanılmasına dayanan karma yöntem (Mixed Method) araştırması ve Gömülü (Embedded) desen yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemleri bu araştırmada ağırlıklı olarak kullanılmış bunun yanı sıra araştırma verilerinin desteklenmesi ve teyit edilmesi amacı ile nicel araştırma metotlarına da başvurulmuştur.

Varsayımlar

Bu araştırmada aşağıdaki varsayımlardan hareket edilmiştir:

1. Erkek eşcinsellerle yapılacak görüşmelerin güvenilir bir şekilde gerçekleştirileceği,
2. Araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu, sosyal ve duygusal yalnızlık ölçeği-kısa formu, görüşme esnasında alınan ses kaydı gibi veri toplama araçlarının araştırma için yeterli olduğu,
3. Ulaşılan örneklem grubunun derinlemesine ve güvenilir bilgi sağlayacağı, araştırmanın varsayımları arasındadır.

Sınırlılıklar

Araştırma bazı sınırlılıklara sahiptir, bunlar:

1. Çalışma grubu 10 kişiden oluşmaktadır.
2. İstanbul ili ile sınırlandırılmıştır.
3. 19-34 yaş arası erkek eşcinselleri kapsayan bir çalışmadır.
4. Verilerin toplanması, birebir görüşme yöntemi, sosyal ve duygusal yalnızlık ölçeğinin (SELSA-S) uygulanması, görüşme esnasında yapılan gözlem ile sınırlıdır.
5. Veri toplama süreci Ocak-Mart 2015 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Kavram ve Tanımlar

Toplumsal Cinsiyet: Farklı kültürlerde, farklı coğrafyalarda ve farklı tarihsel zamanlarda kadınlara ve erkeklere toplumsal olarak yüklenen roller ve sorumluluklar bütünüdür. Bu tanım tipik olarak kadınlara ya da erkeklere ait özellikler ve beceriler ile değişik durumlarda kadın ve erkeklerden genellikle beklenen davranış biçimlerini de içerir (Kaos GL, 2006: 4).

Toplumsal Cinsiyet Rolü: Toplumsal cinsiyetin bir parçasıdır ve kişinin kendisini bir oğlan çocuk/erkek veya kız çocuk/kadın konumunda göstermek için yaptığı ve söylediği şeylerin tümü olarak tanımlanmaktadır (Kaos GL, 2006: 4). Toplum içinde cinsellik açısından dışa vuran davranışların görünümüdür (Öztürk ve Uluşahin, 2008:585).

Biyolojik Cinsiyet: Bireyin anatomik bakımdan kadın veya erkek olarak tanımlayan özelliklerdir (Kaos GL, 2006: 5). Erkek penise sahip olan, kadın vajinaya sahip olandır. TDK, bireye üreme işinde ayrı bir rol veren ve erkekle dişiği ayırt ettiren eşey, cinslik, seks diye tanımlar.

Cinsel Kimlik: Bireyin kendi bedenini ve benliğini belli bir eşeylik (cinsiyet) içinde algılayışı, kabullenışıdır (Öztürk ve Uluşahin, 2008: 584).

Cinsel Yönelim: Bireyde cinsel duygu, istek ve davranışların belli bir eşeye (cinsiyete) ya da nesneye çekimidir. Bu yöneliş bireyin cinsel kimliğine uyumlu ya da karşıtı biçimlerde olabilir (Öztürk ve Uluşahin, 2008: 584). Belli bir cinsiyetteki bireye karşı süregelen duygusal, romantik ve cinsel çekimi ifade eder (Kaos GL, 2006: 5).

Eşcinsellik: Erkeğin ya da kadının cinsel yöneliminin kendi eşeyinden birine olmasıdır (Öztürk ve Uluşahin, 2008: 590). Duygusal/cinsel açıdan hemcinsine ilgi duyan kadın veya erkektir (TDK).

Gey: Erkek eşcinsel (TDK). Hemcinsine karşı cinsel arzu ve yönelim hisseden erkek.

Lezbiyen: Kadın eşcinsel, TDK sevici olarak tanımlanmaktadır. Hemcinsine karşı cinsel arzu ve yönelim hisseden kadın.

Heteroseksüel: Karşı cinsi arzulayan (TDK). Duygusal/cinsel açıdan karşı cinse ilgi duyan kadın veya erkektir (Kaos GL, 2006:8).

Biseksüel: Duygusal/cinsel açıdan her iki cinse ilgi duyan kişidir. Hem kendi cinsini hem karşı cinsi arzulayan (TDK).

Yalnızlık: Kelime anlamı Türk Dil Kurumunda kimse bulunmama durumu, ıssızlık olarak geçer. Sözcük olarak başkalarından uzak olmak anlamına gelen yalnızlık daha çok gerçekleştirdiğimiz toplumsal etkileşimin kalitesini algılayışımız ile bağlantılıdır (Burger, 2006).

Sosyal ve Duygusal Yalnızlık: Sosyal yalnızlık, bireyler arasında sosyal ilişkilerin olmaması veya bireyin kendisini kabul edecek toplum içinde yer almamasıdır (Şişman ve Turan, 2004). Weiss (1973)'e göre duygusal yalnızlık ise başka bir insanla yakın bir bağ kurulamamasından kaynaklanır (akt. Özatça, 2009) .

BÖLÜM 1

KURAMSAL AÇIKLAMALAR ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.1. Kuramsal Açıklamalar

1.1.1. Yalnızlık

İnsanın sosyal bir varlık oluşu onu, günlük hayatın içinde her zaman diğerleri ile iletişim kurmak zorunda bırakır. Bu iletişimin sağlıklı gerçekleşebilmesi kişinin güvende hissetmesini sağlar. Sağlıklı iletişim kurabilmek her zaman kolay değildir. Bu, ya kişilerin yeteneklerine bağlıdır ya da birbirinin özelliklerini iyi tanıyan gruplar içinde mümkündür. Kişiye ait değerle içinde yaşadığı gruba ve topluma ait değer çakışmaz ise kişi uyum içerisinde sağlıklı bir iletişim kurabilir ve grubun içinde kendisini güvende hisseder.

İnsan hayatında genellikle üç uyum alanı belirleyicidir.

1. İş uyumu
2. Sevme, sevilme, cinsel sevişme alanı
3. Toplumsal ilişkiler ve ilgiler alanı bu üç alan birbiri ile yakından alakalıdır. Birinin bozulması diğerlerini de etkiler (Öztürk ve Uluşahin, 2008: 587).

Yalnızlıktan kurtulmak için toplumsal uyuma sığınan insanlar, ben de diğerleri gibi düşünürsem, giyinirsem, davranırsam yalnızlığın korku uyandıran durumundan kurtulurum diye düşünmektedirler. İlkel insan doğanın gücünün farkına vardıldıktan sonra yaşadığı yalnızlık hissinden kaçınmak, doğaya karşı savaşımını diğer insanlarla birlikte hareket ederek daha kolay kazanmak amacı ile ortak dinsel öğretilerde ve mitolojilerde diğerleriyle birleşir. Birlikte yaşadığı insanlar ve manevi bağlar bir yandan güven duygusu vermekte bir yandan da yalnızlıktan kurtulup doğa ile mücadeleyi kolaylaştırmaktadır (Özodaişık, 2005).

Rönesans sonrası gelen bireyselleşme akımı ile kişi artık daha özgürdür ve kendi kararlarının mesuliyetini taşımak zorundadır. Bu özgürlük ve sorumluluk insana belli bir süre sonra grup bağlarının kopmasını ve bunun getirdiği güven duygusunun kaybını yaşatır. Artık insan yalnız başına dua etmek, yalnız başına tüm sorumluluklarını taşımak zorundadır. Kendi kendisinin efendisi olan insan, mutluluk arayışında özgürlüğün boyunduruğu olan bağımlılık ve yalnızlık tehlikesi ile karşılaşır. Özgürlük güven ve

mutluluk getirmeyince insan yine bir gruba ait olabilmek adına özgürlüğünü feda edecektir (Özodaişık, 2005).

Kişi gruba dâhil olabilmek ve dâhil kalabilmek için şehir kalabalığında kaybolmamak, yok olmamak ve güvende hissedebilmek için özgürlüğünü feda ederek yalnızlıktan kendini korumak zorunda kalabilir.

Yalnızlık korku dolu bir yaşantıdır. Yalnız olmak her şeyden kopmak, çaresiz olmak, dünyayı kendi gücün ile kavrayamamaktır. Bu durum dünyanın ben karşı koyamadan üzerime saldırması demektir. Bu sebeple yalnızlık korku uyandırır. Yalnızlıktan korkmak ilk insana kadar gider. Âdem ve Havva öyküsünde; Âdem Havva'yı korumak yerine suçu Havva'nın üzerine attığında aslında bir olamadıklarını farklı olduklarını, birbirlerine yabancı olduklarını ve yalnız olduklarını fark etmiş olurlar. İlk insandan beri insan yalnızlıktan korkmaktadır (Fromm, 2009: 18).

Yalom, (2001: 596), insanoğlunun 'evrensel çatışmasından', birey olmak için çabalarken birey olmanın getirdiği yalıtıma katlanmayı gerektirir diye bahseder. Bu çatışmayla baş edebilmek adına insanoğlu inkâra başvurur. Yalıtılmış halinden kurtulabilmek için birleşme sınırları kurar ve 'yalnız değilim, başkalarının parçasıyım.' anlamına gelecek iddialar geliştirir. Bu sayede kişi ego sınırlarını zayıflatır ve bireyden öte bir grubun parçası haline gelir.

Ego idealini açıklarken Freud (1914) iki ögeye değinir. Birincisi, çocuğun doğumdan sonra korunma ve bakımının sağlanması için yaşadığı acizlik ve çaresizlik durumu ile diğer insanlara bağımlı hale gelmesi ve bu durumun çocuğun diğer insanlar ile iletişimde önemli rol oynamasıdır. İkincisi ise çocukların oynarken büyük olmaya olan arzuları ile yetişkinlerin fantezilerindeki çocuk yanlarıdır. Yetişkinler fantezilerinden utanırlar çünkü fanteziler onları, çocukluklarına geriletebilir. Bu utanmanın sebebi ego ile ego ideali arasındaki uyumsuzluktur. Freud (1914)'un ünlü yazılarından Schreber vakasında, Schreber pasif eşcinsel arzusunun nesnesi, dönüşüme uğradığında doktora olan arzu, tanrı ile yer değiştirdiğinde utanması sonlanmıştır. Pasif eşcinsel fantezileri ego ideali ile uyum sağlamadığından önceden rahatsızlık vermekteydi ancak fantezisi öğretilmiş bilgileri tarafından artık ego ideali ile uyum sağlamaktadır. Freud yazısını, ego idealinin grup psikolojisini anlamadaki önemine vurgu yaparak bitirir. Ego idealinin kişinin narsistik libidosunun yanında eşcinsel libidosunu da sağladığını

yazar ve şunları dile getirir; İdealin gerçekleştirilememesinden kaynaklı yaşanan tatmin yoksunluğu, eşcinsel libidoyu serbest bırakır, bu da bir suçluluk duygusuna, toplumsal kaygıya dönüşür (akt: Tükel, 1997).

Freud (1926) çocukların yalnızlık kaygısı hakkında, temel sorunun sevilen kişinin yokluğundan duyulan korku olduğunu söyler. Sevilen kişi yok ise her yabancıya korku ile yaklaşılır; karanlıktan korkulur çünkü karanlıkta sevilen kişiyi görmek mümkün değildir fakat bu kaygı sevilen kişinin elini tuttuklarında geçer (akt. Kayaalp, 2001).

Öz Türkçe tek başına, çıplak, açık anlamlarına gelen “yalang” sözcüğünden türeyen yalnızlık kelimesi hem bir duygu hem bir durumdur (Parman, 2010).

“Yalnızlık; terkedilme, vazgeçilme, tehlikeye maruz kalma duygularını içerir. Yalnızlığın acı veren niteliği, kişiyi ondan uzak kalma ya da ona karşı durma çabalarına iter. Ne kadar uzak kalmaya çalışılsa da, aslında kimse yalnızlıktan kaçamaz. Hatta birçok kişi için yaşamın önemli bir bölümünün yalnızlıktan kaçışı içerdiği söylenebilir.” (Tükel, 2001: 39). Kayaalp (2006: 16)’e göre yalnızlığın tanımını yapmak ne kadar kolaysa, duygusal yükünü belirlemek ve çağrıştırdığı yaşantıları bir başlık altında toplamak bir o kadar zordur. Özellikle bireyin yalnızlık karşısındaki duruşunun değişkenliği yalnızlığın kendisinin, paradoksal bir durum olduğu izlenimini uyandırmıştır. Yalnızlık ötekinin eksikliğinin yarattığı bir durumdur. Öteki eksikse yalnızlık var olur, yalnızlık içsel ise ötekine ulaşmak güçleşir. Yalnızlık kendi içinde bir paradokstur. D. Anzieu yaptığı yalnızlık tanımı ile bu paradoksu şöyle belirtir; yalnızlık ancak birine rastlama umuduna karşılık hiç kimsenin bulunamaması durumunda ortaya çıkar (akt. Kayaalp, 2001).

Başka bir deyiş ile ötekinin yokluğudur yalnızlık. Ötekinin varlığından yorulup, rahatsız olup yalnız kalmayı tercih etmek ve ardından bu yalnızlıkta ötekinin boşluğundan kaynaklı rahatsızlık hissetmeye başlayarak, yalnızlığı acı bir tablo ile yaşamak, işte bu yalnızlığın paradoks halinin tam tanımıdır.

Yalnızlığın paradoksları ya da kavramsallaştırılamamasının altında yatan sebepler şunlardır; birinci sebep yalnızlığın somut değil soyut olarak algılanması ve yaşanmasıdır ama bu yalnızlığı yaşayabilmek adına yine de ötekine ihtiyaç vardır. Ötekinin varlığında ancak birey yalnız olduğunu fark edebilir. İkinci sebep ise yalnızlığın genellikle ayrılma, terkedilme ve nesne kaybı olarak algılanmasıdır. Yani yine ötekinin varlığına ihtiyaç vardır. Ötekinin varlığına verilen değer kayb edilmesini, ötekinin bedensel olarak gitmesi olarak algılamak bu paradoksu açıklar (Kayaalp, 2001).

Yalom (2001: 556), özgür, fani ve yalnız olduğumuzu kabul etmek zorundayız der ve devam eder özgürlük ve ölüm psikoterapi için zor kavramlardır ancakyalıtım sürekli karşılaşılan bir kavramdır. Kişiler arasıyalıtım genellikle yalnızlık olarak yaşanır, kişilerden uzak olmayı ifade eder. Yalıtımın birçok sebebi mevcuttur. Bunlar, coğrafikyalıtım, uygun sosyal becerilerin eksikliği, yakınlıkla ilgili çatışmalı duygular veya doyurucu sosyal etkileşime engel olan kişilik yapılarıdır.

Bazı insanlar sosyal etkileşimlere olumsuz beklentiler ile yaklaşır, bazı insanların ise sosyal beceri eksikliklerinden kaynaklı sosyal etkileşimlerinde olumsuzluklar yaşanabilmektedir. Bu iki sebep yalnız insanların yalnızlık döngüsünden çıkmasını zorlaştırabilmektedir (Burger, 2006: 481).

Yalnızlık soyutlanma ile eşanlımlı değildir, yalnız insanların bazen günboyu etrafı insanlar ile çevrili olabilir, oysaki yalnızlığın ölçütü bir grup araştırmacıya göre şöyledir: kişinin toplumsal ilişkilerinin kişinin isteğinden az sayıda ya da daha az tatmin edici boyutta olmasıdır. Yalnızlığı kişinin toplumsal ilişkilerden duyduğu kişisel doyumla açıklamak, bazı insanların çevreden soyut olsa dahi nasıl eğlendiğini, bazı insanların arkadaş çevreleri geniş olsa bile nasıl yalnız hissettiğini anlamakta yardımcı olacaktır (Burger, 2006: 479). Bazı insanların kalabalıklar içinde iken bile yalnız hissetmesi, bazı insanların ise yanlarında kimse yokken bile yalnız hissetmemesi kişilerin algı düzeyleri ve anlamlandırma boyutları ile ilgilidir. Burger'in değindiği soyutlanma ile yalnızlık arasındaki fark aslında sosyal ve duygusal yalnızlık arasındaki farkı açıklamak adına da kullanılabilir.

Kavram karmaşasını azaltmak adına iki tür yalnızlığı birbirinden ayırt etmek gerekir. Birincisi fiziksel olarak yalnız olmak yanında somut olarak kimsenin olmamasıdır. Robinson Crusoe yalnızlığı temelde böyledir. İkinci yalnızlık türü ise psikolojik bir yalnızlık duygusudur. Bu anlamı ile kişi kalabalıklar arasında da olsa yalnız hissedebilir. Bu iki tür yalnızlık zaman içinde birbirine dönüşebilmektedir. Fiziksel olarak uyarandan yoksun olan kişi belli bir süre sonra psikolojik boyutta da derin bir yalnızlık hissetmeye başlayabilir. Aynı şekilde yoğun içsel yalnızlık hisseden kişi zaman içinde etrafındaki insanlardan uzaklaşıp, kendini soyutlayabilir. Araştırmanın ana konusu olan yalnızlık kavramı aslında psikolojik olarak hissedilen yalnızlık olgusuna odaklanmaktadır. Psikolojik yalnızlık insana öylesine acı veren ve ürküten bir duygudur ki, insan bu duygu ile yüz yüze gelmemek için her türlü şeyi yapabilir (Özodaşık, 2005).

Winnicott (1958)' un da değindiği gibi yalnızlık içseldir, iç koşul olarak yaşanır. Birey yalnızlığı kalabalıklar içindeki varoluşuna da taşır.

Yalnızlık kelimesinin çağrışımları kültüre göre değişiklik gösterebilmektedir. Özellikle Akdeniz ve Doğu kültürlerine sahip ülkelerde yalnızlık terk edilmişliği, desteksizliği çağrıştırır. Özellikle batı ülkelerinde ise yalnızlık, tek başına olabilmek, bireyselleşmek, ayrışmak, kendine yetmek gibi anlamlara gelebilmektedir (Erten, 2001).

Yaşadığımız coğrafyada da yalnızlık daha çok olumsuz anlamda çağrışım yapmaktadır. Türkçede yalnızlık kelimesinden doğan çağrışım aslında sosyal ve duygusal alanda hissedilen yalnızlık ile eşdeğerdır.

Sosyal yalnızlık, bireyler arasında sosyal ilişkilerin olmaması veya bireyin kendisini kabul edecek toplum içinde yer almaması olarak açıklanabilirken (Şişman ve Turan, 2004), Weiss (1973)' e göre duygusal yalnızlık ise başka bir insanla yakın bir bağ kurulamamasından kaynaklanmaktadır (Özatça, 2009). Sosyal yalnızlık yaşayan kişi istediği zaman konuşabileceği kişinin varlığından yoksundur ya da ihtiyacı olduğunda yanında kimsenin olmayacağı inancındadır.

Weiss (1973) ise yalnızlığı iki farklı yön ile ele almıştır. Bunlardan ilki objektif (sosyal) yön iken ikincisi sübjektif (duygusal) yöndür. Kişinin gereksinim duyduğu sosyal ilişkilerden kaynaklı yaşadığı yoksunluğa sosyal yalnızlık, kişinin sosyal ilişkileri bulunmasına rağmen bu ilişkilerdeki samimiyetten, yakınlıktan ve duygusal paydaşın olmayışından kaynaklı yaşadığı yalnızlığa duygusal yalnızlık demektedir.

İnsanın doğal çevresinden gelen fiziksel uyarılardan yoksun kalması, davranış bozukluklarına bile yol açabilmektedir. Fiziksel yalnızlık bir müddet sonra duygusal yalnızlığa dönüşerek, kişinin çevreye ve özellikle topluma uyumunu bozar. Fiziksel olarak uyarıcıdan yoksuna kalan kişiler Robinson Crusoe örneğinde olduğu gibi sosyal alanda da yalnızlık yaşamaya başlayabilirler. Yakın birinin ölümü ile yaşanan yas da artık insanın bir şeyler paylaşacak birinin olmadığını düşünmesine, fiziksel yalnızlık türünün nasıl duygusal yalnızlığa dönüştüğünü açıklar nitelikte bir sebeptir (Özodaişık, 2005).

Kişinin yaşadığı fiziksel ve sosyal ilişki yoksunluğuna değinildiği gibi bir diğer önemli ayırt edilmesi gereken unsur ise tek başına olma halidir. Tek başına olmak bazen fiziksel yoksunluk sebebi ile mecburi bir durum gibi gözükse de çoğu zaman tek başına olma hali tercih edilen bir durumdur.

“Kendi başınlık bir anlamda uzak değil ayrı, kaybolmuş değil özgür hissetmektir” (Tükel, 2001: 40). Genellikle yaratıcı bir evrede olan insanlar, insanlardan kendilerini bilinçli düzeyde soyutlamakta ve üretim sürecine odaklanmaktadırlar. Bu ve benzeri tüm üretim süreçlerinde kişiler tercih ettikleri bir tek başına olma durumunu yaşadıklarından, bu yalnızlıktan farklı algılanmalıdır. Yalnızlık çağrışım olarak olumsuz bir anlam taşıdığından, tek başına olma halini farklı bir yere koymak gerekmektedir. Tek başına olmak özellikle psikanalitik teoremden oldukça incelenen bir alandır. Erich Fromm yalıtımın temel anksiyete kaynağı olduğunu, tek başına olanın doğa güçleri karşısındaki çaresiz farkındalığını vurgulamıştır (akt. Yalom, 2001). Fromm’un değindiği tek başına olma hali fiziksel anlamda istendik olmayan yalnızlık durumudur ancak istendik gerçekleşen tek başına olma durumu yalnızlıktan oldukça farklı bir kavramdır.

İngilizcede yazılışı birbirinden birkaç harf ile farklılaşan anlam olarak birbirine yakın anlamları olan yalnızlık (lonely) ve kendi başına olmak (alone) kelimeleri arasındaki fark önemlidir. Tükel (2006: 40) “Yalnızlık sanatsal yaratıcılık için gerekli olabilen ve şiddetli bir duygusal acı yaşantısıyla ilişkili olması mutlaka gerekmeyen bir durum olan kendi başınlıktan ayrılır” der. Yalnızlık ruhsal olarak rahatsızlığın eşlik ettiği bir olgu iken, kendi başınlık özgür olmaktır. Hiçbir ilişki yalıtımı yok edemez, her birimiz varoluşta yalnızız. Fakat yalnızlık o şekilde paylaşılabilir ki, sevgi yalıtım acısını telafi eder (Yalom, 2001: 572).

Bireyler kendileri için yalnız kalmayı seçebilirler. Eric Fromm’a göre ancak yaratıcı insanlar yalnız kalabildiklerinde ruhsal yapılarının üzerine eğilir ve iç dünyaların derinliklerine iner ve bize yenilikler sunarlar (akt. Özodaşık, 2005). Yaratıcı kişi yaratıcı üretim sürecinde iken yalnız kalmaktan korkmaz. Yaratıcı süreç yalnız kalmayı ve içine odaklanmayı ister. Eric Fromm’a göre kendini seven insan, gerektiğinde yalnız kalabilen bir insandır. Yalnız kalıyor olmak istendik bir durum ise korku unsurunu barındırmaz buna rağmen yalnız kalmanın süresi uzadıkça kişi sosyal çevresi ile olan bağını zayıflatmaktadır ve yaşanan gelişmelere uzak kaldığından yalnızlık yine paradoksal yapısını göstermeye başlayabilmektedir. Winnicott (2001), kendi başına olan bir öteki ile kendi başına olmaktan zevk alma durumu, kendi içinde bir sağlıklı olma halinin ön koşullarındandır. Tek başına olmak ‘içe kapanmadan’ farklı bir boyutu ifade etmektedir der. Aslında bir birliktelik sürecinden bahseden Winnicott (2001) sağlıklı olan birlikteliğin tanımını da bu yolla yapmıştır.

Winnicott (2001) sağlıklı ayrılaşmayı ise 'I am alone' cümlesinin oluşumu ile açıklıyor. 'I' yanı ben, duygusal büyümeye işaret eder. 'I am' evresinde ise kişi ham bir bireydir fakat çevresel koruma devam etmektedir. 'I am alone' evresine geldiğinde ise kişi artık diğerlerinin yanında, kendi başına olma durumunu yaşayabilmektedir. Kendi başına olma kapasitesinin temeli başka birinin yanında kendi başına olabilmektir, çok karmaşık bir olgudur ve duygusal olgunluk düzeyi ile doğrudan bağlantılıdır.

Yalnızlık sanatsal yaratıcılık için gerekli olabilen ve şiddetli duygusal acılara maruz kalınmasını gerektirmeyen bir durum olarak kendi başınlıktan, tek başına olmaktan ayrılır. Daha önce de değinildiği gibi kendi başına olmak başkaları varken de mümkündür ancak yaratıcı yalnızlık sürecinde yaratıcılığa ihtiyacı olan kişi istendik bir yalnızlık yaşantısındadır. Sağlıklı kendi başınlık ise başkalarının yanında kendi başına olabilmektir.

1.1.2. Eşcinsellik

Toplumsal cinsiyet rollerine uymadığını, beklentilere cevap vermediğini ve kendi cinsinden hoşlandığını fark eden bireyi artık ömür boyu sürecek bir etiketlenme, dışlanma ve aşağılanma beklemektedir (Öz, 2009). Eşcinsel yönelime sahip kişiler çoğu zaman toplum normları dışında kaldıklarından, toplum tarafından kınanma ve dışlanma yaşayabilmektedirler. Bu sebep ile kendi varlıklarının ispatı adına her fırsatta toplumla çatışmaya girmeyi göze alabilmektedirler. Dünyanın çoğu yerinde farklı cinsel yönelimleri olanlar toplum normları, alışkanlıkları, gelenekleri, dinsel eğilimleri dışında bir yaşam benimsediklerinden tarih süreci içinde her zaman normal dışı davranış ve tutuma sahip insanlar olarak algılanmışlar, küçümsenmiş ve kınanmışlardır.

Birey olmak toplumsal normların bazılarını başkaldırmayı, eleştirmeyi ve değiştirmeyi gerektirebilir ancak bu başkaldırı durumu sonucu toplumsal normları tamamı ile yok saymak, normlar dışında toplumdaki bağımsız bir hayat kurmak pek olası değildir. Toplumsal normları kendisine düşman edinen bireyler yalnızlık durumu ve duygusu ile baş etmeyi öğrenmek zorunda kalmaktadırlar. Kendi toplumu, kültürü ile zıt tutum ve davranış geliştiren bireyler yabancılaşma yaşamaktadır. Bu yabancılaşma yalnızlık ve suçluluk duygularını getirmektedir. Toplum standartlarının üstünde veya dışında olan bireyler toplumu reddederek, benimsedikleri hayatı yaşamak adına yalnızlığı tercih ederler. Toplumu reddeden bu kişiler kendileri ile benzer paydada buluşan diğerleri

ile gruplaşma içine girebilirler. Yalnızlığın verdiği çaresizlik ile kişi bazen yıkıcılığa da başvurabilmektedir. Kişi kendi güçsüzlüğünden kurtulmak amacı ile gücünü, etrafını yıkararak yok etmeye çalışarak kanıtlamaya çalışabilir (Özodaşık, 2005).

Eski Grekçede eş anlamına gelen *homo* ve cinsellik anlamına gelen *seks* kelimelerinin birleşmesi ile yeni oluşan kelime *homoseksüellik* aynı cinsten bireylerin birbirlerine cinsel anlamda yönelmesi olarak kullanılmaktadır (Çekirge, 1999: 56). 20. yy' da eşcinsel hareketin öncülerinden biri olan Alman hukuk öğrencisi Karl Heinrich Ulrichs, hemcinsler arasındaki cinsel faaliyetleri suç olarak gören tüm yasaların kaldırılması için hukuki boyutta tek başına mücadeleye başlamıştır. *Erkek Erkeğe Aşk Muamması Üzerine İncelemeler* isimli ilk kitabını 1864'te akrabalarından gelecek tepkileri düşünerek takma bir isimle yayınlamış ve 1868'de kimliğini açıklamıştır. Yunan mitolojisinden faydalanarak insan tipleri için isimler koymaya çalışmış, eşcinsel erkekler için *Urning*, heteroseksüel erkekler için *Dioning* terimlerini eserlerinde kullanmaya devam etmiştir. Bu terimler fazla ilgi çekmemiştir ve Ulrichs' in bu çabalarına rağmen Alman-Macar Karoly Maria Kertbeny 1824'te ilk kez homoseksüel kelimesini kullanan kişi olarak tarihte yerini bulmuştur. Daha sonraki yıllarda bu kelime İngilizceye de geçmiş ve kullanımı gitgide artmıştır (Baird, 2003).

Yunan ve latin kökenli olan bu kelime için Türkçe'de yaygın olarak eşcinsel kelimesi kullanılmaktadır ancak Türk toplumunda baskın cinsel yönelimin heteroseksüellik olduğu kabul edildiği halde nedense heteroseksüel kavramı yerine kullanılabilir olan karşı cinsel kavramı kullanımı oldukça azdır. Bu sebeple bu araştırma boyunca yaygın kullanımı olan heteroseksüel kelimesi karşıt cinselden daha çok tercih edilmiştir.

İnsanları sınıflandırmak, kategorize etmek bir diğer anlamı ile ötekileştirmektir. Öteki etiketi takılan her birey toplum tarafından dışlanmaya, kabul edilmemeye hatta cezalandırılmalara bile maruz kalabilmektedir. Toplum normları dışında herhangi bir alanda farklı yönelime sahip olan bireylere verilen her yeni tanımlama aslında olumsuzlama ve ötekileştirme içerir. Spinoza da “Her tanımlama olumsuzlama getirir.” der. Cinsel yönelimi hemcinsine dönük olan bireyleri toplum çeşitli tanımlamalar ile anmaktadır. Cinsel yönelimini farklı olarak tanımlayan bireyler bu tanımlamalardan kendilerine uygun olduklarını düşündükleri kelimeleri seçmekte ve kendilerini bu

kelimeler ile tanımlamaktadırlar. Bazı ifadeler daha büyük olumsuzlamalara sahipken, bazı tanımlar net sınırlar içerdiğinden daha kabul edilebilirdirler. Örneğin toplum arasında cinsel yönelimi hemcinslerine dönük olan erkekler için; eşcinsel, homo, gey, top, ibne, lubunya... gibi tanımlamalar kullanılmaktadır. Bu tanımlamalar arasında en baskın, kabul edilebilir ve yoğun kullanılan tanım eşcinseldir. Bu araştırmada çoğunlukla erkek eşcinsel anlamında eşcinsel kelimesinin kullanımı tercih edilmiştir. Gereklik halinde diğer tanımlamalara da başvurulmaktadır.

Uzun süren araştırmalar sonrası Ford ve Beach (1951) yaklaşık 190 ilkel toplumun 76'sında eşcinselliğe rastlanıldığını ve bunlardan % 64'ünün eşcinselliğe hoşgörü ile yaklaştığını açıklamışlardır (akt. Çekirge, 1999: 102).

Eşcinsellik insanın var olduğu zaman kadar eski bir kavramdır, yıllar içinde adlandırılma şekli değişse de varlığını inkar etmek mümkün değildir. Kimi zaman eşcinsellik yaşayan kişiler dışlanmış, yok sayılmış hatta yok edilmiştir. Kimi zaman ise saraylarda, devletleri yönetenler tarafından oğlancılık sıfatları ile yüceltilmiş arzulanmıştır. Kimi zaman ise sanatçılar eşcinsel aşklarına şiirler, öyküler yazmış, resimler çizmiştir. Farklı zamanlarda farklı topluluklarda bambaşka tepkilere maruz kalmıştır eşcinsellik kavramı. İkel toplumlarda, eski Türk toplumlarında (Şamanlık), eski Yunan'da, Roma'da, Bizans'da, eski Mezopotamya'da, Ortadoğu'da, Feodal Avrupa'da, Uzakdoğu'da, Osmanlı'da eşcinseller her zaman yer edinmiş, varlıklarını kimi zaman gizli tutmak zorunda bırakılmış, kimi zaman da varoluşlarını özgürce yaşama şansını yakalamışlardır (Oksaçan, 2012).

Eşcinsellik ilk suç, günah olarak algılanılmış ve eşcinseller bu bakış açısı altında dinler tarafından yargılanmış, cezalandırılmıştır. İkinci akım da ise tıp bilgisinin ilerlemesi ile din etkisi azalmış, eşcinsellik hastalık olarak tanımlanmaya ve eşcinseller tedavi edilmeye çalışılmıştır. Üçüncü ve son akımda ise eşcinseller normal sayılma, algılanma lütfunu elde etmişlerdir. 1973 yılında Amerikan Psikoloji Derneği (APA) tarafından alınan karar ve oy çokluğu ile Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayısal El Kitabı (DSM II)'nden eşcinsellik hastalık sınıflandırılmasından çıkarılmıştır (APA, 1973).

Eşcinselliğin nedenleri hala açıklanamamaktadır. Yapılan kalıtsal, hormonal ve biyolojik araştırmalardan anlamlı sonuçlar çıkmamıştır. Büyük olasılıkla biyolojik

etkenlerle birlikte ruhsal-cinsel gelişimin rol oynadığı karmaşık bir durumdur (Öztürk ve Uluşahin, 2008: 584).

Eşcinselliği yapısal etkileri ile değerlendiren uzmanlar, bazı insanların doğuştan eşcinsel olarak dünyaya geldiğini, kalıtsal ve hormonal düzensizliklerin de eşcinselliğe yönelimde etkili olduğunu ve eşcinselliğin değiştirilmesinin ve tedavi edilmesinin mümkün olmadığını dile getirmektedirler (Çekirge, 1999: 59).

Eşcinselliğe biyolojik köken bulmak aslında eşcinsellerin tekrar ayrımlaştırılmasına da sebep olacaktır. Biyolojik kökenli olan her tür etkinin tedavi edilebilir olduğu algısı ve düşüncesi tıp dünyasında yaygındır. Biyolojik olarak kökeni bulursa dahi bir kusur, bir hastalık olarak algılanmaması gerektiğini unutmamak gerekir (Kaya, 2011).

Ellis (1965), yetersiz alınan sevginin bazı insanlarda eşcinsel eğilime sebep olabileceğini, karşı cinsle yaşanan kırık bir aşk hikâyesinin bile eşcinsel eğilime sebep olabileceğini dile getirmektedir (akt. Çekirge, 1999: 62).

Eşcinselliğin sebepleri hakkında Perinçek (2000:46), *Eşcinsellik ve Yabancılaşma* isimli eserinde çocukların cinsel özgürlüğü konusunda çocuk tacizi ve tecavüzleri ile ilgili yaşanan öğretilerin çocuğu cinsel yönelime ittiğini dile getirmektedir. Elbette ki ilk cinsel deneyim daha doğrusu ilk cinsel doyum bizim cinsel yönelimimizde belirleyici bir öge olabilir ancak çocukken yaşanan travmatik cinsel yaşantılar, her zaman her kişide aynı sonucu ortaya çıkarmaz. Perinçek (2000) sistemin tecavüz ettiği çocuğa bu yönelimi özgürlük olarak sunduğunu ifade etmektedir. Sistemin dayatması olarak eşcinselliği tanımlayan Perinçek, travma sonrası yaşanabilecek olan cinsel yönelim değişikliğini göz ardı etmektedir. Tecavüz sonrası cinsel yöneliminde farklılık yaşayan kişilerin oranı 1985 yılında yapılan bir araştırmada açıklanmaktadır. 223 kişiden yalnızca 24' ü kendisine tecavüz edildiğini dile getirmiştir. Asıl dikkat edilmesi gereken konu ise bireylerin tecavüz sonrası eşcinsel olması değil eşcinsel bireylerin maruz kaldıkları tecavüz olgusudur.

Bir diğer yanlış anlaşılma da çocuklara taciz ve tecavüzde bulunan bireylerin, eşcinsel olduğu algısıdır ancak yapılan araştırmalarda eşcinsellerin değil, eşcinsel olmayan ya da karşı cinsel görünen erkeklerde tecavüz oranının yüksek olduğudur (akt. Oksaçan, 2012).

Belli bir cinsiyetten biriyle zevk verici bir birliktelik yaşayan kişi bu cinsel deneyimin tekrarı adına aynı cinsiyetten biriyle cinsel deneyim yaşamak isteyecektir ama deneyim hoşnutsuzluk yaratırsa bunu bir daha istemeyecektir (Baird, 2003). İlk cinsel deneyim sonucu doyuma ulaşmanın da cinsel yönelim seçiminde etkisi olduğunu unutmamak gerekmektedir. İlk cinsel deneyimde doyuma ulaşan çocuk öğrenme ve şartlanma yaşamaktadır. Çekirge (1999), yaptığı çalışmada %50'nin ergenlik öncesinde diğer erkeklerden farklı olduklarını anladıklarını ve asla baba olamayacaklarına kendilerini inandırdıklarını dile getirmiştir.

Ergenlik döneminde yaşanan cinsel kimliğin belirlenmesi evresinde, eşcinsel kişi yaşadığı bu aykırı olma durumu ile baş etmekte güçlük çeker ve sürekli kendisi ile bir çatışma yaşar. Kendi cinsine dönük erotik dürtüleri kabul etmesi kolay olmaz, kendisini sürekli olarak suçlar. Genç bir yandan aile ve çevresinin onayını kaybetmemeye çabalar, bir yandan da kendi düşünce, duygu ve cinsel istekleri ile baş etmek zorunda kalır (Çekirge, 1999: 96).

Çoğu eşcinsel belli bir etki tarafından eşcinsel olmadıklarını düşünmektedirler. Onlara göre eşcinsellikleri özsel, değişmez bir özelliktir ve bunda seçimin rolü olduğunu düşünmemektedirler. Elbette ki birçok kişinin böyle düşünüyor olması bunun doğru olduğu anlamına gelmemektedir. Edward Stein, cinsel yönelim gibi karmaşık bir süreçte kişilerin içe bakışına güvenmenin risklerinden bahsetmektedir ve bunun yanında cinsel yönelim doğuştan gelen değil toplumsal bir özellik olabilir der. Elizabeth Wilson ise bu konu hakkında benzer bir tespit yapar, cinsel yönelimin ve arzunun değişmez ve sabit olmadığını, yok olacak ya da çözümlenerek biçimini yitirecek bir şeymiş gibi denetim altında tutulduğunu ve kendimize sınırlar koyarak kimlikler belirlediğimizi dile getirir (akt. Baird, 2003).

Eşcinselliğin normal olarak algılanmasını, ilk olarak Freud'un dile getirdikleri gündeme getirirse de ardından gelen eşcinselliği normal olarak tanımlayan teorilerin ve DSM II'den beri patolojik bozukluk olarak yer almamasının katkısı yadsınamaz. Her ne kadar Freud ile eşcinselliğin patolojik olmaması durumu gündeme gelse de günümüzde sosyal bilimlerde, eşcinsellik kavramı daha yoğun araştırılmış ve toplumsal düzeyde kabul gören teoriler açığa çıkmıştır (Can, 2013).

Freud eşcinselliğe yenilikçi bir bakış açısı ile yaklaşan, cinsel uygulamalarda söz konusu olduğunda normal tırnak işareti içerisinde alan ilk kişidir. Ayrıca Freud cinsel güdünün ilk seferde nesneden bağımsız olduğunu, cinsel güdünün nesnenin çekiciliğinden kaynaklı olmadığını dile getirmiştir. Freud (1905) bununla birlikte cinselliği, eşcinsellik ve karşı cinsellik olarak ikiye ayırır. Eşcinsellik nasıl açıklanmaya muhtaç ise karşı cinsellikte açıklanmaya mecburdur der. Psikanalitik bakış açısı, asla hiç bir eşcinselin diğerlerinden ayrı özel karakterli bir grup olarak görülmemesi gerektiğini dile getirir. Ve Freud, sonuç olarak bir eşcinseli bir karşı cinsele tedavi ile çevirmenin, bir karşı cinseli eşcinselle çevirmekle eşdeğer olduğunu ifade eder (akt. Can, 2013).

Eşcinselliği, normal varyantlar teorisi de tıpkı bir saç rengi çeşitliliği gibi normal olarak algılar. Solak olmak nasıl doğuştan gelen bir özellikse eşcinsellikte öyledir. Unutmamak gerekir ki solaklık da bir dönem utanılacak bir özellik olarak anılmakta idi. Eşcinsellik de normal varyantlar teorisine göre şuan utanılacak bir şey gibi algılanabilir ancak saç veya cilt rengi gibi normaldir (Can, 2013).

Eşcinselliğin normal dışı olarak algılanmasının ana sebeplerinden biri cinselliğin, üreme amaçlı gerçekleştirilen bir birleşme olduğu fikridir. Yaşanılan zevk sonrası türün devamını sağlayabilmek adına dünyaya yeni gelecek bir insan cinselliği normal ve olağan kılar. Ancak bilindiği üzere heteroseksüel cinsel ilişki yaşayanlar arasında da cinsel birliktelikteki amaç her zaman üremek değildir. Bir başka deyişle her cinsel birleşme ardı bir üreme gerçekleşmemektedir buna rağmen insanlar cinsel birliktelik yaşamaya devam etmektedirler. Eşcinsel birlikteliklerde amaç hiçbir zaman üremek değildir, olamayacaktır. Bu birlikteliği yaşayan her birey bu farkındalıkla anın tadına varmaya, birleşmenin hazzını yaşamaya odaklanır.

Yasal düzenlemeler genellikle erkek cinselliğinde geleneksel değerlere, farklılıktan daha fazla önem vermektedirler. Kültürün normlarına uymayanları marjinalleştirmekte hatta cezalandırmaktadırlar (Baird, 2003). Buna rağmen ülkemizde alınan bir Yargıtay kararı ile yasal güvence durumu artmıştır.

Türkiye’de alınan Yargıtay 7. Hukuk Dairesi, 2008/5196 sayılı kararına göre eşcinselliğin ahlaka aykırı olmadığını sebepleri şu ifadeler ile dile getirilmektedir: Cinsel kimlik veya yönelim kişilerin kendi istemleri ile seçtikleri bir olgu olmayıp, doğuştan veya yetiştiriliş tarzından kaynaklanan ve kişilerin istemeyerek karşı karşıya

kaldıkları bir olgudur. (...) Kişilerin kendi istemi dışında gerçekleşen böyle bir cinsel yönelime sahip olması, ya da bu gibi kişileri tanımlayan sözcüklerin kullanılması ahlaksızlık olarak nitelendirilemeyeceği gibi, kanunlarımızda da yasaklanmamıştır (Erdem, 2012). Yasal olarak eşcinsellik bir Yargıtay kararı ile olsa da hukuki alanda varlığını duyurmaya başlamıştır.

Bundan yıllar önce gey ve lezbiyen görünürlüğü oldukça azdı son yıllarda özellikle Amerika önde olmak üzere dünyanın her yerinde kadın ve erkek eşcinseller görünürlüklerini korumak adına çalışmalar sürdürmektedirler (Baird, 2003).

LGBTT bireyler için görünme ve tanınma önemli kavramlardır. Peki bu önemin sebepleri nelerdir? Hegel birbirini tanımanın hukuk nezdinde tanımaktan önce geldiğini düşünmektedir. Cinsel yönelimi farklı olan birey bunu ailesine, arkadaşlarına veya topluma dile getirdiğinde ya kabul ya ret beklemektedir. Burada beklenen kabul, insan olduğun için seni kabul ediyorum değildir, her şeye rağmen senin varlığını kabul ediyordumdur (Direk, 2011).

Eşcinsel birlikteliklerin ilk yasal kabulü ise Hollanda'da 2001 yılında gerçekleşmiştir. Hollanda sonrası Belçika, İspanya, Danimarka, Norveç, İsveç gibi ülkeler yasalarına eşcinsel birliktelik kavramını taşımışlardır (Sirmen, 2009).

Bazı araştırmacı ve kuramcılar ise eşcinsellik ve heteroseksüellik gibi iki uç cinsel yönelim yerine daha çeşitli cinsel yönelim durumlarını konuşmaktadırlar. Örneğin; Kinsey'e göre cinsellik şu an adlandırıldığı kadar dar sınırlara sahip değildir bunu açıklayabilmek adına cinsel çeşitliliği yedi basamak ile açıklamaktadır.

- 0 Tamamen heteroseksüel, hiç eşcinsel değil
- 1 Büyük ölçüde heteroseksüel, sadece ara sıra eşcinsel
- 2 Büyük ölçüde heteroseksüel, ama ara sıradan fazla eşcinsel
- 3 Eşit derecede heteroseksüel ve eşcinsel
- 4 Büyük ölçüde eşcinsel, ama ara sıradan fazla heteroseksüel
- 5 Büyük ölçüde eşcinsel, sadece ara sıra heteroseksüel
- 6 Tamamen eşcinsel, hiç heteroseksüel
- 7 Toplumsal-Cinsel temas ya da tepki yok

Kinsey'in getirdiği yeni bakış açısı cinsel yönelimi ikili bir yapıdan kurtarıp iki kutup arasında genişletmiştir (Baird, 2003). Cinsel edim ile cinsel yönelimi birbirine karıştırmamak gerekmektedir. Çocukluk ve ergenlikte bilinçli özellik kazanan eşcinsel dürtüler, eğilimler ve belki geçici denemeler çoğu kişinin hayatında yaşanabilir (Öztürk ve Uluşahin, 2008: 584). Aynı şekilde çocukluk ve ergenlik döneminde yaşanan bu geçici denemeler eşcinsel bireylerde heteroseksüel eğilim olarak da açığa çıkabilir. Bu dürtü ve eğilimler cinsel yönelimi tam olarak belirlemeye yetmez, cinsel yönelimin farkında ve cinsel yöneliminden emin olma için en önemli ölçüt zamandır.

Eşcinselliği gizil eşcinsellikten de ayırt etmek gerekmektedir. Eşcinsel birey yöneliminin de, seçtiği eşin de bilincindedir. Cinsel edimi de bu doğrultuda bilinçlidir. Ancak gizil eşcinsellik psikanalizin ilgi alanına girer. Gizil eşcinsellik yaşayan birey farkında değildir, bilinçaltı süreçler ve dürtüler, güçlü bir etkinlik içindedir ama benlik ile uyumlu değildir. Bu sebeple içsel bir çatışma yaşar ve hatta cinsel kimliğinin ve yöneliminin ispatı için yıkıcı yöntemlere başvurabilir (Öztürk ve Uluşahin, 2008: 584).

Eşcinsel olarak yaşamak toplumsal olarak özgür olmak gibi gözükse de, eşcinseller toplumsal ve sınıfsal özgürlük savaşıyla bu yolla yalıtıldıklarını düşünmektedirler. Butler (2010) başkaları özgür değil ise hiç kimse özgür olamaz, çünkü özgürlük, toplumsal veya siyasi olarak başkalarına bağlı olarak yaşanabilir. Ancak başkalarına bağlı olduğumuz takdirde özgürüz (akt. Durudoğan, 2011).

Cinsellik hayatın yalnızca bir yönünü kapsar. Birçok değişkeni bünyesinde barındıran insan hayatını elbette ki cinselliğin yaşandığı bölüm de önemli ölçüde etkilemektedir. Ancak insan hayatının herhangi bir bölümünü diğerlerinden daha ön planda tutmak ve yaşamak bireylerin bütünlük algısını yıpratır. Çin'de çoğu Çinli cinselliğin hayatın yalnızca bir kısmı olduğunu farkındadırlar ve bunu vurgulayabilmek adına *tongzhi* kelimesini kullanırlar. İnsanları, cinselliklerini yaşama biçimleri ile kategorize etmeyi uygun bulmamaktadırlar. Cinsel çeşitliliği kabul ettiklerini şu cümlelerle daha da iyi anlayabiliyoruz, "Canım bazen erişte çeker, bazen pirinç, bazen de, eğer çok açsam her ikisini de!". Çin'de cinselliğin her türünün ihtimaller içinde algılandığı doğrudur ancak heteroseksüellik dışı yaşanan her ilişki yine de kapalı kapılar ardında gizlenmektedir (Baird, 2003).

Çekirge (1999), araştırmasında katılımcılardan biri yalnızlığın yalnızca eşcinsellere ait bir olguymuş gibi yansıtılmasından sıkıntı duyduğunu şu şekilde dile getiriyor: “Yalnızlık diye tutturmuşsunuz. Yalnızlık, yalnızlık. Olayı yaşamaktır önemli olan. Seviyeli biçimde. Ortalığa saçılmadan. Yalnızlığın eşcinsel tercihin bedeli olduğunda inatla saplanıp kalmışsınız gibime geliyor. Eşcinsel olmayanlar yalnız değil mi? Yoksa yalnızlık duyanlar sadece eşcinsel mi? ”.

1.2. İlgili Araştırmalar

Sosyal ve duygusal yalnızlık konusunda Türkiye’ de yüksek lisans ve doktora tezi olarak yapılan araştırmalar oldukça sınırlıdır. Eşcinsellik ile sosyal ve duygusal yalnızlık konularında ortak temada yapılan herhangi bir araştırma veya teze rastlanmamıştır. Alanda yapılan çalışmalara ulaşabilmek adına YÖK’ün ulusal tez merkezi, ULAKBİM ulusal veritabanı, ASOS index academia sosyal bilimler indeksi veri tabanı, academia edu, psikoloji ve psikiyatri süreli yayınları, üniversite kütüphaneleri, arama motorları akademi uygulamaları v.b. anahtar kelimeler aracılığı ile taranmıştır. Ulaşılan araştırmalar bu başlık altında konuya uygunluğu temel alınarak yer almaktadır.

1.2.1. Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Hakkındaki Araştırmalar

Salimi ve Bozorgpour (2012) algılanan sosyal destek ve sosyal duygusal yalnızlık üzerine bir çalışma sürdürmüştür. *Percieved Social Support And Social Emotional Loneliness* ismi ile Procedia, Social and Behavioral Sciences, dergisinde yayınlanmıştır. Çalışma, algılanan sosyal desteğin sosyal duygusal yalnızlığı ne düzeyde etkilediği ile ilgilidir. SELSA- S ve Algılanan Sosyal Destek Ölçeği 195 kız, 179 erkek üniversite öğrencisine uygulanmış ve aradaki ilişki incelenmiştir. Aile ve arkadaş desteği algılanan sosyal destek öğeleridir. Sosyal desteğin sosyal ve duygusal yalnızlığı olumlu etkilediği sonucu aşikârdır. Sosyal destek yalnızlığı azaltan bir öğedir.

Salimi (2011), Procedia, Social and Behavioral Sciences dergisinde yaptığı bir araştırmada *Social Emotional Loneliness and Life Satisfaction* başlığıyla sosyal ve duygusal yalnızlığın, yaşam tatmini ile ilişkisini incelemiştir. Çalışma, yaşam doyumu üzerindeki sosyal ve duygusal yalnızlık etkilerini incelemektedir. 172 erkek, 224 kadın üniversite öğrencisi ile yapılan anket uygulamasında SELSA-S (Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu), yaşam doyum ölçeği, demografik form uygulanmış ve aradaki ilişki incelenmiştir. Yaşam doyumunu sağlayan öğelerden en kuvvetlisi sosyal

yalnızlık yaşayanların yaşam doyumunu daha az yaşaması olmuştur. Erkek öğrencilere göre kız öğrencilerin duygusal yalnızlığı daha yüksektir.

Özatça (2009), *Ergenlerde Sosyal ve Duygusal Yalnızlığın Yordayıcısı Olarak Aile İşlevleri* konulu araştırmasını yüksek lisans tezi olarak sunmuştur. Araştırma, ergenlerde sosyal ve duygusal yalnızlığın yordayıcısı olarak aile işlevlerinin incelenmesi hakkındadır. Bu çalışma, 2007-2008 eğitim-öğretim yılında Adıyaman ilinde bulunan dört genel lisede toplam 504 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Araştırmanın sonucuna göre genel işlevler, duygusal tepki verebilme ve problem çözme alt boyutları, duygusal yalnızlığın aile ilişkileri alt boyutunu en fazla yordayan değişkenlerdir. Romantik ilişkiler alt boyutunu ise sadece genel işlevler alt boyutunun yordadığı ve sosyal yalnızlığın sosyal ilişkiler alt boyutunu ise genel işlevler ve gereken ilgiyi gösterebilme alt boyutlarının yordadığı görülmektedir. Aile işlevlerinin diğer üç boyutunun (iletişim, rol dağılımı ve davranış kontrolü) ise sosyal ve duygusal yalnızlığı yordayacak kadar anlamlı olmadığı araştırmanın süreçlerinde tespit edilmiştir. Özatça, bu çalışmada sosyal duygusal yalnızlık ile aile işlevlerinin birbirleri üzerindeki etkilerini araştırmış ve değişkenlerin etkilerini açıklamıştır.

Şişman ve Turan (2004), *Bazı Örgütsel Değişkenler Açısından İş Doyumu ve Sosyal Duygusal Yalnızlık Düzeyleri (MEB Şube Müdür Adayları Üzerinde Bir Araştırma)* isimli çalışmayı Osmangazi Üniversitesi Dergisi'nde yayınlamışlardır. Çalışma, MEB şube müdürü adaylarının iş doyumunu ile sosyal ve duygusal yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmaktır. Araştırma, ilişkisel tarama modelinde desenlenmiş olup araştırmanın örneklemini, Milli Eğitim Bakanlığı'nın 13 Kasım-09 Aralık 2000 tarihleri arasında Yalova Çınarcık Esenköy Hizmet İçi Eğitim Enstitüsü'nde açılan 370 numaralı Eğitim Yönetimi Kursu'na Türkiye'nin çeşitli illerinden ve MEB merkez örgütünden katılan 160 şube müdürü adayı oluşturmaktadır. Araştırmanın bulguları, MEB şube müdürü adaylarının iş doyumunu ile sosyal ve duygusal yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler olmadığını göstermiştir.

DiTommaso ve Spinner (1996), sosyal ve duygusal yalnızlığı Weiss'in bakış açısı ile yeniden yorumlamışlardır. *Social and Emotional Loneliness: A Re-Examination of Weiss' Typology of Loneliness* isimli çalışma Pergamon dergisinde yayınlanmıştır. Weiss'in sosyal ve duygusal yalnızlık hakkında belirlediği değişkenlerin günümüzdeki

etkisini ölçmektedir. 241 üniversite öğrencisi ile sosyal ve duygusal yalnızlık, ruh sağlığı, sosyal hükümler gibi ana değişkenleri çalışmışlardır. Çalışma sonucunda Weiss'in bakış açısı ile tutarlılık belirlenmiştir.

1.2.2. Eşcinsellik Hakkındaki Araştırmalar

Kıraç (2013), doktora tezini *Eşcinsellikle İlgili Dini-Psikolojik Algular ve Maneviyat* konusu üzerine yürütmüştür. Çalışma, gey ve biseksüellerin dini ve psikolojik alguları ile maneviyat düzeyleri (anlam duygusu, tanrı algısı, dindarlık) arasındaki ilişkiyi araştırmaktadır. Araştırma sonuçları ülkemizde islam dinine inanan gey ve biseksüellerin eşcinselliği dini ve psikolojik boyutta farklı algıladıklarını, anlam duygusu ile dindarlık arasında anlamlı farklar olduğu ancak tanrı kavramında anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır.

Yalçınoğlu (2013), yılında Halk Sağlığı Uzmanlığı dalında *Eşcinsel ve Biseksüel Erkeklerin Psiko-Sosyal Sorunları ve Bunları Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi* hakkında bir bitirme tezi hazırlamıştır. Tez, eşcinsel ve biseksüel erkek bireylere dair birçok değişkeni irdelemektedir. Halk sağlığı alanında bu konuyu seçmesinin sebebini ise lezbiyen, gey ve biseksüel (LGB) bireylerin toplum içinde sosyal ayrımcılık görmesine, bu grupların alkol, madde kullanımı gibi bazı alışkanlıklar, güvenli olmayan cinsel davranışlar ve bunlarla ilişkili sağlık sorunları açısından genel toplumdan daha yüksek riske sahip olduklarını düşünmesine bağlamaktadır. Bu doğrultuda bu konu halk sağlığı alanına girmiştir. Bu çalışma ise gey ve biseksüel erkeklerin içselleştirilmiş homofobi düzeyini saptamak, içselleştirilmiş homofobiye sebep olan etkenleri belirlemek ve sağlık ile ilişkisini araştırarak bu grupların sağlıklarını geliştirmelerine halk sağlığı yaklaşımı ile yardımcı olmayı hedeflemiştir. Kesitsel tipteki bu çalışmaya Lambdaistanbul LGB Derneğine üye olan gey, biseksüel erkek ile bu bireylerin yardımıyla kartopu örnekleme kullanılarak 210 eşcinsel ve biseksüel erkek dâhil edilmiştir. Ankette sosyo-demografik özellikler, madde kullanımı, güvenli cinsellikle ilgili tutumlar, cinsel yönelimleri ile ilgili yaşadıkları sorunlar, aile ve çevreden algıladıkları cinsel yönelime özel destek ve intihar davranışları özellikle incelenmiştir. Katılımcıların %21,9'unda içselleştirilmiş homofobinin olduğu, bu bireylerde depresyonun daha fazla olduğu ve genel sağlık durumu algılamalarının daha kötü olduğu tespit edilmiştir. Ailesi homofobik olan, eşcinselliği günah kabul eden, her gün alkol kullanan bireyler kendi cinsel yönelimlerine

karşı homofobik bulunmuşlardır. Sözlü tacize uğrayan bireylerin depresyon durumu, uğramayan bireylere göre istatistiksel anlamlı olarak yüksek ve eşcinsel erkeklerin yaklaşık beste birinde içselleştirilmiş homofobi olduğu araştırmanın sonuçlarındandır.

Amanat (2011), hazırladığı çalışmasında *Erkek Homoseksüel ve Heteroseksüellerde Depresyon ve Suçluluk-Utanç Düzeylerinin Cinsiyet Rolüne Göre Karşılaştırılması* konulu bir araştırma yürütmüştür. Bu çalışmada erkek homoseksüel ve heteroseksüellerde depresyon ve suçluluk-utanç düzeylerinin cinsiyet rolüne göre karşılaştırılması amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda erkek homoseksüellerin depresyon ve utanç düzeyleri, erkek heteroseksüellerden anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Cinsel yönelim ve cinsiyet rolünün kişilerin depresyon ve utanç düzeyleri üzerindeki ortak etkisinin anlamlı olmadığı gözlenmiştir. Ancak her iki grupta androjen cinsiyet rolüne sahip bireylerin yüksek düzeyde suçluluk duygularına sahip olduğu saptanmıştır.

Okutan (2010), *Eşcinsellere Yönelik Tutumlar: Cinsiyetçilik, Romantik İlişkilerle İlgili Kalıp Yargılar ve Yetişkin Bağlanma Biçimleri Açısından Değerlendirme* konusunda hazırladığı araştırmanın konusu ve amacı cinsiyetçilik, romantik ilişkilerde kadın ve erkek rollerine ilişkin kalıp yargılar ve bağlanma biçimlerinin eşcinsellere yönelik tutumlarla olan ilişkisini incelemektir. Farklı bağlanma biçimlerine (güvenli, korkulu, saplantılı ve kayıtsız) sahip bireyler eşcinsellere yönelik tutumlar, cinsiyetçilik ve romantik ilişkilerde kadın erkek rollerine ilişkin kalıp yargılar açısından karşılaştırılmıştır. Bulgular, tüm katılımcılar için, ekonomik düzeyin, geleneksellik algısının, düşmanca ve korumacı cinsiyetçiliğin romantik ilişkilerde erkeğin baskın kadının kabul edici tavırları ve erkeğin girişken olması kalıp yargılarının eşcinsellere yönelik tutumları yordadığını göstermektedir. Sonuçlar aynı zamanda, cinsel önyargıyı yordayan değişenlerin cinsiyete göre değiştiğini ortaya koymaktadır. Buna göre, kadınlarda ilişki suresinin olumlu, erkeklerde ise ekonomik düzeyin olumsuz yönde eşcinsel karşıtı tutumları açıkladığı görülmektedir. Hem kadınlar hem de erkekler için geleneksellik algısının cinsel önyargıyı açıklamada önemli bir değişken olduğu ancak erkekler için bu değişkenin yordayıcı gücünün daha yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Benzer farklılık cinsiyetçilik ve romantik ilişkilerle ilgili kalıp yargılarda da gözlenmektedir. Kadınlar için korumacı cinsiyetçilik, romantik ilişkilerde erkeğin baskın kadının kabul edici tavırları ve erkeğin girişken olmasına yönelik kalıp yargılar; erkekler

için ise düşmanca cinsiyetçilik ve erkeğin baskın kadının kabul edici tavırlarına ilişkin kalıp yargılar eşcinsellere yönelik olumsuz tutumları yordamaktadır. Dört bağlanma biçimini karşılaştırmak için yapılan analizler eşcinsellere yönelik tutumlar ve çelişik duygulu cinsiyetçilik açısından en fazla olumsuz tutuma sahip olanların korkulu bağlananlar olduğuna işaret etmektedir. Buna karşın, romantik ilişkilerle ilgili kalıp yargısal düşünceleri en çok benimseyen grup kayıtsız bağlananlardır. Ayrıca, tüm ölçeklerden en düşük puan alan grubun güvenli bağlanma biçimine sahip olanlar olduğu araştırma sonuçlarına göre görülmektedir. Kadınlara, ilişkilere, cinsiyetçiliğe bakış açısı farklılığı eşcinselliğe bakış açısı ve tutumları da etkilemektedir.

Şah (2009), yüksek lisans çalışma konusunu *Türkiye'deki Gençlerin Cinsel Yönelimlere İlişkin Sosyal Temsilleri ve Homofobi* olarak seçmiştir. Bu araştırmanın konusu, Türkiye'deki gençlerin cinsel yönelim, heteroseksüellik, eşcinsellik, biseksüellik, transseksüellik kavramlarına ilişkin sosyal temsilleri ve bu temsillerin bireylerin homofobi düzeylerini, cinsel yönelimi farklı kişilerle tanışıklık düzeyleri ile olan etkileşimlerini konu almaktadır. Araştırma sosyal temsiller kuramına dayanmaktadır. Sosyal temsiller, bireyin dünyayı anlama ihtiyacını karşılamak için, gündelik tartışmalar ve iletişim karmaşasında ortaya çıkan ve çoğunluk tarafından paylaşılan düşüncelerdir. Gençlerin sosyal temsil içeriklerini, birbirleri ile ilişkilerini ve aynı zamanda homofobi, cinsel yönelim farklılığı olan kişilerle tanışıklık düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını bulmak araştırmanın temel amacı ve sorunsalıdır. Üniversite eğitimi almış/almakta olan gençlerin, uzmanlar tarafından yapılan kesin tanımlamalara uygun sosyal temsilleri benimsediklerini ancak paylaşılan bu bilginin kesin bilimsel tanımlamasından çok kişisel ve toplumsal pratiklere dayanan oldukça esnek gündelik bir bilgi olduğudur. Ayrıca, cinsel yönelimlere ilişkin temsillerin, katılımcıların homofobi ve eşcinsel/biseksüel/transseksüel kişilerle tanışıklık düzeylerine göre farklılaştığı bulunmuştur. Son olarak da, temsillerin içeriğinin, cinsel yönelimlere ilişkin tutumları inceleyen başka araştırmalardan elde edilen bulgularla benzer yönde olduğu bulunmuştur.

Tuna (2004), *Eşcinselliğe Sosyolojik Bir Yaklaşım* konulu yüksek lisans tezini sunmuştur. Bu araştırmanın konusu, eşcinselliğin sebeplerini anlamaya ve açıklamaya çalışmaktır. Eşcinsellik olgusunu algılayabilmek adına cinsellik ile ilgili olan genel yargılar tartışılmıştır. Çalışma beş bölümdür: eşcinselliğin kavramsal boyutu,

eşcinselliğin olası nedenleri, eşcinsellik olgusunun tarihi, araştırmanın uygulaması ve yapılan anket sonuçlarının yorumlanmasından oluşmaktadır.

1.2.3. Sosyal ve Duygusal Yalnızlık ve Eşcinsellik Hakkındaki Araştırmalar

Kim ve Fredriksen (2014), *The Gerontologist* dergisinde *Living Arrangement and Loneliness Among Lesbian, Gay and Bisexual Older Adults*, isimli bir araştırma sürdürmüşlerdir. Araştırmanın konusu yaşlı gey, lezbiyen ve biseksüel kişilerin yaşamlarını ilerleyen yaşlarda nasıl düzenledikleridir. Yalnızlık ileri yaştaki bireyler için ciddi bir sağlık riskidir. 50 yaş üzeri LGB bireyler ile sosyal destekleri ve kişisel sınırları konusundaki ilişki çalışılmıştır. Bu çalışmada kimlerle yaşadıkları önemli bir değişkendir. Eşleri ile yaşayanların yalnızlık düzeyi yalnız yaşayanlara ya da başka bir ev ortağı ile yaşayanlara göre daha düşük çıkmıştır. Araştırma sonunda tespit edilen yalnızlığı azaltmak için ne gibi önlemler alınabileceği tartışılmıştır.

Fokkema ve Kuiper (2010), *Arch Sex Behav* dergisinde *Loneliness Among Older Lesbian, Gay and Bisexual Adults: The Role of Minority Stress*, isimli çalışmayı yayınlamışlardır. Yaşlı lezbiyen, gey ve biseksüel yetişkinler arasında yalnızlık: azınlık stres rolü üzerine yürütülen bu çalışmada LGB bireylerin heteroseksüel yaşlılarına göre daha yalnız oldukları düşünülmektedir. Bu çalışma Hollanda'daki yaşlı 122 LGB bireyi kapsamaktadır. Yaşlı olmanın, azınlık ve LGB olmaktan daha çok yalnızlık hissetmeye sebep olduğu ancak azınlık ve LGB birey olmanın da bu süreci arttırdığı araştırmanın sonuçlarındandır.

Westefeld, Maples, Buford ve Taylor (2001), *Journal of College Student Psychotherapy* dergisinde *Gay, Lesbian and Bisexual College Students: The Relationship Between Sexual Orientation and Depression, Loneliness and Suicide* başlığıyla gey, lezbiyen ve biseksüel lise öğrencilerinin cinsel yönelimleri ile depresyon, yalnızlık ve intihar arasındaki ilişkiyi yordamak adına bir çalışma yürütmüşlerdir. Araştırma açılma sonucu uğranan ön yargı ve ayrımcılık durumlarına odaklanmıştır. Özgüveni yüksek bireylerde açılma eylemi sonrası tepkiler daha olumlu olurken özgüveni düşük bireylerde ters yönde olabilmektedir. İntihar riski toplumsal taraftan gelen birçok etkiye bağlı olmasının yanında kişisel donanımda bunu yüksek oranda etkilemektedir

BÖLÜM 2

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanılmasına dayanan karma yöntem (mixed method) araştırması ve bu araştırmanın deseni olan gömülü (embedded) desen yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemleri bu araştırmada ağırlıklı olarak kullanılmıştır bunun yanında araştırma verilerinin desteklenmesi ve teyit edilmesi amacı ile nicel araştırma metotlarına da başvurulmuştur.

Tashakkori ve Creswell (2007) karma yöntem ile yapılan araştırmayı, araştırmacının aynı araştırma içinde hem nicel hem nitel yöntem ve yaklaşımları kullanarak veri topladığı, analiz ettiği, bulguları bütünleştirdiği ve ileriye dönük yordama yaptığı araştırma modeli olarak tanımlamaktadır (akt. Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Karma yöntem ile araştırma yapmanın gerekliliği çevremizdeki olgu ve olayların kapsamlı ve karmaşık bir yapıya sahip olması olarak gösterilebilir. Araştırma yaptığımız olguyu birden fazla boyutta ele almak, birden fazla veri toplama ve analiz yöntemi kullanmak araştırmanın geçerliliğine katkı sağlayacaktır. Çevremizdeki olay ve olgular tek boyutlu değildir, onları anlamlandırabilmek adına özellikle sosyal bilimlere ait problemlerin anlaşılabilmesi için çoklu yöntemleri kullanmak gerekmektedir. Karma yöntem yaklaşımına göre her olay ve olgunun hem nitel hem de nicel bir yönü vardır. Gerçeği bütüncül ve zengin olarak anlamak istiyorsak her iki boyutu da araştırmaya katmamız anlamlı olacaktır.

Karma yöntemin bir diğer önemli katkısı ise farklı yöntemler ile toplanan verilerin birbirini teyit amacı ile kullanılması ve bu şekilde sonuçların inandırıcılığının artmasıdır. Bilinenin aksine karma araştırmaların tarihi çok yeni değildir.

Karma araştırma yöntemi desenlerini dört ana başlık altında toparlamak mümkündür.

1. Çeşitleme deseni: Nitel ve nicel veri toplama ve analiz yöntemlerini eşit ölçüde kullanarak yapılan araştırmaları kapsamaktadır.

2. G6m6l6 desen: Nitel veya nicel herhangi bir y6ntemin daha ağırlıklı olarak kullanıldığı, ağırlıklı olarak kullanılmayan y6ntemin diğerini desteklemesi ve teyit etmesi amacı ile yapılan araştırmaları kapsamaktadır.
3. Açııklayıcı desen: Araştırmanın ilk 6nce nicel veri toplama basamağı yapılır ve bu veriler doğrultusunda nitel veriler toplanır. Verilerin birbirlerini desteklemesi hedeflenmektedir.
4. Açıımlayıcı desen: Açııklayıcı desenin tam tersi olarak 6nce nitel veriler toplanır ve bu verileri destekleyici nicel veriler ardından araştırma s6recine katılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

2.2. Araştırmanın alıŐma Grubu

Araştırmanın alıŐma grubu İstanbul ilinde yaşayan 19-34 yaş arası yetişkin 10 erkek eşcinsel bireyden oluşmaktadır. Çalışma grubu, amaçlı (olasılığa dayalı olmayan) 6rnekleme y6ntemlerinden kasti (kararsal) 6rnekleme y6ntemi ile seçilmiŐtir. 6rnekleme sayısının 10 olması ve bu 6rnekleme y6nteminin seçilme sebebi evreni oluŐturan erkek eşcinsel bireylerin genellikle yakın çevreleri dıŐındaki bireylerden cinsel y6nelimlerini gizli tutmaları, bu gizliliğin s6rd6r6lmesini istemeleridir. Bu y6ntem ile çalışma grubu yakın çevrelerine cinsel y6nelimini açan g6n6ll6 kişiler arasından seçilerek oluşturulmuştur.

Kasti 6rnekleme y6ntemi tekniğinde, 6rnekleme oluŐturan elemanlar araştırmacının araştırma problemlerine cevap bulacağına inandığı kişilerden oluŐur (Altunışık ve ark., 2012: 142). Bazı kaynaklarda kasti 6rnekleme y6ntemi amaçlı 6rnekleme ismi ile de geçmektedir. Amaçlı 6rnekleme, araştırmacının amacına en uygun birey ve objelerin seçilmesi ile oluŐturulur (Aziz, 2011: 55).

2.3. Veri Toplama Araçları

Nitel araştırma veri toplama araçlarından, yarı yapılandırılmış g6r6Őme formu aracılığı ile yapılan g6r6Őmeler, bu g6r6Őmeler esnasında alınan ses kayıtları ve ses kayıtlarından yapılan dok6man analizi araştırmanın veri toplama tekniklerindedir.

Araştırmanın bir diğer veri toplama aracı ise 7’li likert tipi Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Ölçeği- Kısa Formu (Social and Emotional Loneliness Scale for Adult Short Form)’ dur.

2.3.1. Erkek Eşcinsel Bireylerde Sosyal ve Duygusal Yalnızlığın Araştırılması Görüşme Formu (Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu)

Salt bu araştırma için araştırmacı tarafından sosyal ve duygusal yalnızlık ölçeği kısa formu maddeleri, sosyal ve duygusal yalnızlık ve eşcinsellik hakkındaki alan yazın dikkate alınarak ihtiyaç hissedilen sorular belirlenmiştir. Belirlenmiş sorular yarı yapılandırılmış görüşme formu haline getirilirken, nitelikli bir görüşmenin sahip olması gereken özellikler, görüşmenin içeriği hakkında bir çerçeve çizme ve o çerçeveye sadık kalma, görüşmenin yaklaşık süresi, görüşme koşulları gibi unsurlar göz önünde bulundurulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturma sürecinde alanında uzman kişilerden destek alınmış, bir erkek eşcinselle pilot bir görüşme gerçekleştirilmiştir ve soruların yapılandırılması bu yollarla tamamlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun veri toplama aracı olarak seçilmesinin sebebi, görüşme esnasında soruların esnekliğini koruyabilmek ve araştırmaya katkı sağlayacak diğer bilgileri toplamada daha geniş bir bakış açısını imkânlı kılmaktır. “Bu yolla görüşmeci önceden hazırladığı konu ve sorulara sadık kalarak, hem önceden hazırlanmış soruları sorma, hem de bu sorular konusunda daha ayrıntılı bilgi alma amacı ile ek sorular sorma özgürlüğüne sahiptir. ” (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 150).

Erkek eşcinsellerde sosyal ve duygusal yalnızlığın araştırılması görüşme formu 3 bölüm olmak üzere 35 sorudan oluşmaktadır. İlk bölüm demografik bilgiler hakkında bilgi toplamayı amaçlayan 8 soruyu, ikinci bölüm görüşme süresince karşılaşılabilecek kavramlar ile tanışmayı sağlayan 8 soruyu, üçüncü bölüm ise görüşmenin ana amacı olan bireylerin sosyal ve duygusal yalnızlık süreçleri ile cinsel yönelimleri arasındaki bağlantılar hakkındaki 19 soruyu kapsamaktadır.

Erkek eşcinsellerde sosyal ve duygusal yalnızlığın araştırılması görüşme formu araştırmanın 4 alt amacına hizmet etmektedir. Bunlar;

Erkek eşcinseller sosyal ve duygusal yalnızlık hissetmekte midirler?

Erkek eşcinseller yalnızlığı nasıl algılamakta ve tanımlamaktadırlar?

Erkek eşcinseller sosyal desteği nasıl tanımlamaktadırlar?

Erkek eşcinsellerin sosyal ve duygusal yalnızlık ile başa çıkma ve uyum stratejileri nelerdir?

Nitel araştırmada en sık kullanılan yöntem olan veri toplama aracı görüşmedir. Görüşmenin etkili ve verimli yapılabilmesi, verilerin toplama ve analiz basamağında geçerliliğini yüksek tutmak adına yapılması gereken bazı kurallar mevcuttur. Verileri toplama basamağında bir çerçeve belirlemek gerekmektedir. Görüşmeyi, konuşma ve sohbetten ayıran en önemli özellik “*önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim süreci*” olmasıdır. Bu özellik tanımında;

Süreç: İletişimdeki dinamikliği,

Karşılıklı: İki veya daha fazla birey arasında gerçekleşen karşılıklı iletişimi,

Etkileşimli: Görüşmeye dâhil olan bireyler arasında oluşan bağı,

Önceden belirlenmiş ciddi bir amaç: Görüşmeye katılan bireylerden en az birinin bir amacı olduğu ve bu amaç doğrultusunda bilgi toplama çabası olduğunu,

Soru sorma ve yanıtlama: Taraflardan birinin amaçlı sorularını sorması ve bu amaçlı sorular hakkında bilgi toplama süreci olarak açıklanabilir (akt. Yıldırım ve Şimşek, 2013: 148).

Bu araştırmada görüşme yönteminin güçlü ve zayıf yönleri ile karşılaşılmıştır. Görüşme yönteminin güçlü ve zayıf yönleri hakkında bilgi vermek araştırmanın anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

Görüşme yönteminin güçlü yönleri arasında kişilerin açıklamaları doğrultusunda yeni fikirler gelişebilir, iyi bir iletişim kurulursa cevaplar anket uygulamalarına göre daha doğru bilgileri içerebilir, soruların yanlış anlaşılma ihtimali ek sorular ile azaltılabilir.

Araştırmacının derin sorularına esnek cevaplar almasını sağlar. Görüşmede araştırmacının hâkim olması ile yanıt oranı artar. Sözel olmayan davranışlar hakkında gözlem yapılabilir ve ek veri kaydedilebilir. Görüşme esnasında ortamın kontrolü görüşmecededir bu sebeple verilerin güvenilirliğinin teyidini sağlamak daha kolaydır.

Soruların soruluş sırasında değişiklik yapma imkânı sağlar ve görüşmecinin verdiği anlık tepkileri kaydetmeyi kolaylaştırır. Ayrıca görüşme süresince esneklik ön planda olduğundan, görüşmenin konusu hakkında derinlemesine bilgi sahibi olmak mümkündür. Diğer veri toplama yöntemleri ile kıyaslandığında araştırmacı veri toplama sürecinde bizzat bulunduğundan yanıt oranı hemen hemen tamdır (Altunışık ve ark., 2012; Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Görüşme yönteminin zayıf yönleri arasında çok fazla zamana ihtiyaç duyulması ve görüşme yapılacak kişilere ulaşma güçlüğü, maliyet, olası yanlı bir tutum sayılabilir. Ayrıca görüşme yöntemi sonunda verileri analiz etme, sayısallaştırma gibi süreçlerde eğer soru standardı aşırı esnek ise ciddi zorluklar ile karşılaşmakta mümkündür (Altunışık ve ark., 2012; Yıldırım ve Şimşek, 2013).

2.3.2. Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Ölçeği (SELSA-S)

Ölçeğin orijinal formu, bireyin kendisi hakkında bilgi vermesine dayalı olarak 2004 yılında DiTommaso, Brannen ve Best tarafından Social and Emotional Loneliness Scale ismi ile geliştirilmiştir. Türkçeye uyarlaması ise 2007 yılında Çeçen tarafından yapılmıştır. Ölçeğin orijinal formunda 3 alt boyuttan oluşan 37 madde mevcuttur. Uygulama esnasında zamandan tasarruf hedefi ile DiTommaso, Brannen ve Best (2004) orijinal formdan olumlu ve olumsuz olarak seçilmiş 15 soruyu dikkate alarak kısa formu (SELSA-S) oluşturmuşlardır.

Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar, aile ilişkilerinde yalnızlık alt boyutunda 5 madde (1, 4, 8, 11 ve 12.), romantik ilişkilerde yalnızlık alt boyutunda 5 madde (3, 6, 10, 14 ve 15.), sosyal ilişkilerde yalnızlık alt boyutunda 5 madde (2, 5, 7, 9 ve 13.) olmak üzere toplamda 15 sorudur (Akın, 2012: 531).

Ölçeğin kısa formu 1244 kişilik bir örneklem grubu olan kuvvetler personeli, psikiyatrik hastalıklar ve üniversite öğrencilerine uygulanarak test edilmiştir. Ölçeğin Türkçe diline İngilizceden çevrilme basamağında her iki dile hâkim, alanda uzman kişiler tarafından çeviri ve geri çeviri metotları kullanılmıştır. Türkçe versiyonunun orijinal ölçek ile yüksek oranda benzerlik gösterdiği görülmüştür. Bunun sonucunda ölçeğin maddelerinin açık ve anlaşılır olduğunu değerlendirmek için üniversite öğrencilerinden

oluşan 40 kişilik bir gruba uygulama yapılmıştır. Araştırmacı bazı maddeler üzerinde düzeltmeler yaparak daha anlaşılır hale gelmesini sağlamıştır ve bu şekliyle geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarında kullanılmıştır (Çeçen, 2007).

Yapı geçerliliği araştırılmasında, 552 üniversite öğrencisinden elde edilen verilere uygulanan açımlayıcı faktör analizi sonucunda toplam varyansın %55.13'ünü açıklayan, 13 madde ve 3 alt ölçekten oluşan bir ölçme aracı elde edilmiş ve alt boyutlarda yer alan maddelerin orijinal formdaki maddelerle birebir örtüştüğü görülmüştür. Ölçeğin romantik ilişkilerde yalnızlık alt ölçeği toplam varyansın %27.41'ini açıklamakta ve faktör yükleri .65 ile .84 arasında değişmektedir. Aile ilişkilerinde yalnızlık alt ölçeğinin faktör yükleri .59 ile .73 arasında ve toplam varyansın %17.38'ini açıklamaktadır. Sosyal ilişkilerde yalnızlık alt ölçeğinin faktör yükleri .55 ile .72 arasında sıralanmakta ve toplam varyansın % 10.34'ünü açıklamaktadır. Üç boyutlu model için uygulanan doğrulayıcı faktör analizinde uyum indeksi değerleri: [$\chi^2= 385.92$; $df= 86$; $CFI=.92$; $GFI=.91$; $IFI=.92$; $RMSEA= .02$; $p < 0.5$] olarak bulunmuştur. Bu sonuç kısa formun açımlayıcı faktör analizinde ortaya çıkan 3 alt boyuttan oluşan yapının doğrulandığını desteklemektedir (Çeçen, 2007).

Ölçeğin uyum geçerliliğinde ise sosyal ilişkiler ($r= .50$), romantik ilişkiler ($r= .25$), ve aile ilişkileri ($r= .18$) alt boyutları ile UCLA Yalnızlık Ölçeği arasında pozitif ilişkiler bulunmuştur.

Güvenirlilik ile ilgili yapılan çalışmalarda ise cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları romantik ilişkiler alt boyutu için .83, aile ilişkileri alt boyutu için .76, sosyal ilişkiler alt boyutu için .74 olarak bulunmuştur. Test tekrar test güvenirlilik katsayıları sosyal ilişkiler, aile ilişkileri ve romantik ilişkiler alt ölçekleri sırası ile .88, .83, .91 olarak bulunmuştur (Akin, 2012: 532).

Ayrıca Çeçen (2007) çalışmasında SELSA-S'nin Bağlılık Ölçekleri (Akran Bağlılığı Envanteri ve Ebeveyn Bağlılığı Envanteri), Sosyal Yeterlilik ve İlişkiler Ölçekleri (Sosyal Beceriler Envanteri ve Algılanan Sosyal Destek Envanteri), Kişilik ve Adaptasyon Ölçekleri (Yaşam Memnuniyeti Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği) ve Yalnızlık Ölçekleri (SELSA, UCLA, Russell'ın Tek Maddelik Duygusal Yalnızlık Ölçeği ve Tek Maddelik Sosyal Yalnızlık Ölçeği) ile ilişkisine de bakmıştır. Sonuçlara göre, Russell'ın Tek Maddelik Duygusal Yalnızlık Ölçeği ile SELSA-S'nin romantik ilişkiler alt boyutu arasında ve yine Russell'ın Tek Maddelik Sosyal Yalnızlık Ölçeği ile

SELSA-S'nin sosyal ilişkiler alt boyutu arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir. Ebeveyn Bağlılığı Envanteri ile SELSA-S'nin aile ilişkileri alt boyutu arasında olumsuz, Akran Bağlılığı Envanteri ile sosyal ilişkiler alt boyutu arasında yine olumsuz yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıca Kişilik ve Adaptasyon Ölçekleri (Yaşam Memnuniyeti Ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği) ile SELSA-S ölçeği arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur ki bu da çalışmanın geçerliğini destekler niteliktedir (akt. Özatça, 2009).

2.4. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması basamağında 10 erkek eşcinsel birey ile güvenilir bir ortamda, farklı zamanlarda, her biri ile ortalama iki saatlik görüşmeler yapılmıştır. Görüşme esnasında ilk olarak Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Ölçeği Kısa formu uygulanmış ardından Erkek Eşcinsellerde Sosyal ve Duygusal Yalnızlığın Araştırılması Görüşme Formu soruları görüşmeci tarafından sorulmuş ve sözlü izin alınarak ses kaydı yapılmıştır. İlk olarak nicel ölçeğin uygulanmasının sebebi görüşme esnasında açığa çıkan fikirlerin verileri etkilemesini önlemektir. Görüşme esnasında yalnızca iki kişi görüşmelerin ses kaydının alınmasını kabul etmemiştir, bu sebeple iki görüşmede görüşmeci tarafından not alınarak kaydedilmiştir.

Görüşme için uygun ortamı ve zamanı sağlamak araştırmanın en zorlu basamaklarından biridir. Veri edinme yöntemi olarak görüşme tekniği seçildi ise bu durum örneklem kitlenin küçük olmasını gerektirir. Bazı formlara cevap verilmediği gibi bazı denekler de söz verdikleri zaman ve yerde mülakat için hazır olmayacaklardır (Altunışık ve ark., 2012).

Görüşmeci lisans eğitimi gereği görüşme yapma konusunda bilgilidir. Mülakat esnasında etkin bir iletişim ortamının doğması, başarının başlıca belirleyicilerindedir. Bu yüzden mülakatçıların görüşme hakkında eğitilmiş olmaları önemlidir (Altunışık ve ark., 2012).

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmanın veri toplama araçları hem nitel hem nicel ölçüm yaptığından karma (çeşitleme) analiz yöntemlerine başvurulmuştur.

Erkek Eşcinsellerde Sosyal ve Duygusal Yalnızlığın Araştırılması Görüşme Formu'nun veri analizinde, nitel analiz yöntemlerinden biri olan içerik analizi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2013: 256)'e göre içerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek anlamlı kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Kavramlar bizi temalara götürür ve temalar sayesinde olguları daha iyi düzenleyebilir ve daha anlaşılır hale getirebiliriz. İçerik analizinde yapılacak en temel şey, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği biçimde yorumlamaktır.

İçerik analizi sürecinde belli başlı tanımlar önem kazanmaktadır.

Kodlama: Verilerin içerik analizine tabi tutulması, yani veriler arasında yer alan anlamlı bölümlere (bir sözcük, cümle, paragraf gibi) isim verilmesi sürecidir.

Kavram: Veriler arasında yer alan anlamlı bölümlere ve olaylara verilen anlamdır. Kavramlar içerik analizinde temel analiz birimini oluşturur.

Kategori (Tema): İçerik analizinde elde edilen kavramların birbirleriyle belirli bir tema altında sınıflandırılmasıdır. Kavramların incelenmesi sonucunda birbirleri ile olan ilişkileri ortaya çıkarılır ve bu ilişkiler daha üst düzey bir tema ile açıklanır. Kategori ya da tema içerik analizinde elde edilen kavramlardan daha soyuttur ve geneldir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Bu araştırmada kaydedilen görüşme kayıtları ilk olarak yazıya geçirilmiştir. Her soru başlığı altında, 10 katılımcının verdiği cevaplar bir araya getirilerek ortak temalara ulaşmayı kolaylaştırmak hedeflenmiştir. Her soruya katılımcıların verdiği ortak cevaplar kodlanmış, temalar bulunmuş, kodlar ve temalar düzenlenmiş, bulgular tanımlanmış ve yorumlanmıştır. Kodların frekans değerleri ve basit yüzde hesapları belirlenmiş ayrıca tablolar ile gösterilerek somutlaştırma ve sayısallaştırma yöntemlerine başvurulmuştur. Yıldırım ve Şimşek (2013)'e göre, nitel veriler kodların frekans değerlerinin ve basit

yüzde hesaplarının belirlenmesi ile nicel değer kazanmıştır. Nitel veri temel olarak iki yol ile sayısallaştırılabilir: basit yüzde hesapları ve sözcük sıklık hesapları.

Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu analizi ise katılımcı puanları, ranj değerlerinin saptanması ve bu değerlerin nitel veri ile desteklenmesi ile yapılmıştır. Bu araştırmada nicel ölçeğin amacı nitel veriyi desteklemek ve teyit etmek olduğundan ve birden fazla kavram arasında ilişki ölçülmediğinden, ayrıca katılımcı sayısı 30'un altında olduğundan istatistiksel anlamlılık testlerine başvurulmamıştır.

Araştırmada uygulanan analiz süreci aşağıda ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

1. Görüşme esnasında alınan ses kayıtları yazıya dökülmüştür.
2. Her bir katılımcının yazıya dökülen görüşme formu üzerinde kodlamalar belirlenmeye çalışılmıştır.
3. Ancak diğer katılımcıların cevaplarını bir arada göremek süreci zorlaştırdığından her soru başlığı altında katılımcıların cevapları birleştirilmiştir.
4. Birleştirilen cevaplar üzerinde ortak kodlar ve temalar saptanmıştır. Kodlamalar ve temalar basamağında herhangi bir bilgisayar yazılımı kullanılmamıştır.
5. Ortak kodların frekans değerleri belirlenerek nitel veriler sayısallaştırılmıştır.
6. Belirlenen frekans değerleri tablolaştırılmıştır.
7. Kodlar ve görüşme sorularının oluşturulması basamağında faydalanılan alan yazın aracılığı ile 3 ana tema, 8 alt tema, 18 kategori belirlenmiştir.
8. Belirlenen kategoriler aracılığı ile bulgular yorumlanmış, tablolaştırılmış ve tartışılmıştır.
9. Bulguların ortaya konulması tartışılması basamağında görüşmelerden yapılan doğrudan alıntılar kullanılmıştır. Doğrudan alıntılar görüşme yapılan katılımcıların bakış açılarını daha iyi yansıtmakta ve elde edilen tema ve kodların daha açık ve anlaşılabilir olmasını sağlamaktadır. Görüşme yapılan katılımcılar gizlilik esası ile korunduğundan numaralandırılmıştır. Bulgular bölümünde yapılan doğrudan alıntılarda, Katılımcı 1, Katılımcı 2 gibi isimler kullanılmaktadır.
10. Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu analizinde ise yalnızca katılımcı puanları ve ranj değerleri saptanmış, bunlar üzerinden bulgular

kısımında yorumlama yapılmıştır. Diğer istatistiki analiz yöntemlerine başvurulmama sebebi nicel verilerin nitel verileri destekleme amacını gütmesi ve birden fazla değişkeni kıyaslamıyor olmasıdır. Karmaşık bir istatistiki veri analizi yapmadan da 10 kişilik bir veriyi anlamlandırmak mümkündür. Örneklem büyüklüğünün 10 sayısının altına düşmemesi gerekir. Örneklem büyüklüğü oranında parametrik testlerin uygulanması daha anlamlıdır (Gökçe,1993; Balcı, 1993, akt: Aziz, 2011).

11. Nitel verilerin sayısallaştırılması, tema ve kategorilerin oluşturulması ile bulguların yorumlanması yapılmıştır ve son olarak hem nitel veriler, hem nicel verilerin bulguları bir arada yorumlanmıştır.

2.6. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği

Araştırmanın geçerliliği ve güvenirliği hakkında da bilgi vermek uygun olacaktır. Nitel araştırmalarda geçerlilik güvenirlikten önce gelir. Bunun sebebi ise geçerliliği tam olarak elde etmek güçtür ancak geçerli bir çalışma güvenilir bir çalışmanın ön koşuludur. Nitel bir araştırmada araştırmacının elde ettiği verileri teyit etmesi çalışmanın geçerliliğini arttırır.

Bunun için bazı ek yöntemler mevcuttur, çeşitleme, katılımcı teyidi, meslektaş teyidi gibi (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu araştırmada çeşitleme, meslektaş ve katılımcı teyidi yöntemine başvurulmuştur. Araştırma sorularını hazırlama esnasında uzman meslektaşlardan fikir ve yardım alma, katılımcı profiline sahip olabilecek kişilerden teyit alma ve analiz sürecinde çeşitleme yöntemlerine başvurulmuştur.

Ayrıca nitel araştırmanın esnek olması geçerlik konusunda önemli bir kazanımdır bu esneklik sayesinde araştırmacı gerek gördüğünde yeni stratejilere başvurabilir. Nitel araştırmanın bir diğer önemli geçerlik sebebi ise okuyucuya, araştırmanın tüm aşamaları hakkında ayrıntılı bilgi verilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Nitel araştırmanın güvenirliğinin sağlanmasına yönelik araştırmacının alabileceği birinci önlem, araştırmacının kendi konumunu (ön deneyimler) açıkça belirtmesidir. Bu

yolla araştırmayı tekrarlamak isteyen araştırmacılar kendi konumu ile ilgili yapacaklarını daha net belirleyebilirler. Bu bilgi özgeçmiş kısmında mevcuttur.

Araştırmacının alabileceği ikinci önlem, veri kaynağı olan bireylerin tüm özelliklerinin açıklanmasıdır. Böylece başka bir araştırmacı örneklem grubunu nasıl belirleyeceği hakkında fikir sahibi olur. Bu araştırmada katılımcıların demografik bilgileri ayrıntılı olarak verilmiştir.

Alınabilecek üçüncü önlem ise verilerin kaydedildiği sosyal ortam ve süreçlerini tanımlamadır. Bu araştırmada veriler özel görüşmeler yapılarak toplandığından sosyal ortam ve süreçler hakkında bilgi vermek olasıdır. Görüşmeler genellikle sessiz ve sakin bir kafe ortamında yapılmıştır. Ortamın sessiz olması ve katılımcıların güvenliği göz önünde tutulduğundan genellikle iş saatleri tercih edilmiştir.

Dördüncü ve son olarak alınabilecek önlem araştırmacının veri analizinde kullandığı kavramsal çerçeve ve varsayımlar hakkında ayrıntılı bilgi vermesi, veri toplama ve analiz yöntemlerini açıklamasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Bahsedilen bu önlemler alındığında araştırmanın güvenilirlik düzeyi artmış olur. Araştırmada geçerliği ve güvenirliliği sağlamak amacıyla bazı stratejiler kullanılmalıdır. Bu stratejiler; uzun süreli etkileşim, derinlik odaklı veri toplama, çeşitleme, uzman incelemesi, katılımcı teyididir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırma süresince bu stratejilere ara ara başvurulmuştur.

BÖLÜM 3

ARAŞTIRMANIN BULGULARI

3.1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Araştırma örneklem grubuna dâhil olan 10 erkek eşcinsel bireyin yaş, okul durumu, meslek/ iş kolu, kiminle yaşadığı, kardeş sayısı, ebeveyn eğitim ve evlilik durumu ve aylık gelir düzeyi gibi demografik bilgiler Tablo 1 ve Tablo 2’ de verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Bilgileri (Katılımcı 1-5)

	Katılımcı 1	Katılımcı 2	Katılımcı 3	Katılımcı 4	Katılımcı 5
Yaş	19	22	20	26	20
Okul Durumu	Üniversite öğrencisi	Yüksekokul Mezunu	Üniversite Öğrencisi	Üniversite Öğrencisi	Üniversite Öğrencisi
Meslek İş kolu	Kısa bir garsonluk deneyimi	Satış Danışmanlığı	İş deneyimi yok	Film Yapım Şirketinde Staj Film Dağıtım Firmasında Staj	Staj Programı Kitap Satışı
Kiminle Yaşıyor	Tek başına	Aile İle Birlikte	Ev Arkadaşı İle	Yurttta	Bazen Yurt Bazen Ev Arkadaşı
Kardeş Sayısı	4 Kardeş Kız (25) Erkek (24) Kendisi (19) Erkek (10)	3 Kardeş Kız (23) Kendisi (22) Kız (17)	3 Kardeş Kendisi (20) Erkek (14) Kız (4)	6 Kardeş Kız (39) Erkek (35) Erkek (31) Erkek (29) Kendisi (26) Bir Erkek Vefat Durumda	3 Kardeş Erkek (23) Kendisi (20) Kız (10)
Anne Eğitim Düzeyi	İlköğretim Mezunu	Ortaokul Mezunu	İlkokul Mezunu	Okuma Yazma Yok	İlkokul Mezunu
Baba Eğitim Düzeyi	İlköğretim Mezunu	Lise Mezunu	İlkokul Mezunu	Okuma Yazma Yok	Lise Mezunu
Ebeveyn Evlilik Durumu	Birlikte	Birlikte	Birlikte	Birlikte	Birlikte
Gelir Düzeyi	0-1000	1000-2000	0-1000	1000-2000	0-1000

Tablo 2: Katılımcıların Demografik Bilgileri (Katılımcı 6-10)

	Katılımcı 6	Katılımcı 7	Katılımcı 8	Katılımcı 9	Katılımcı 10
Yaş	20	34	21	19	28
Okul Durumu	Üniversite Öğrencisi	Üniversite mezunu	Üniversite Öğrencisi	Açık Lise Öğrencisi	Lise Mezunlu
Meslek İş kolu	Pizza Satışı	Reklamcılık	Satış Danışmanlığı	Satış Danışmanlığı	Dans Koreografi
Kiminle Yaşıyor	Ev arkadaşı ile	Tek başına	Yurtta	Ev arkadaşı ile	Aile ile birlikte
Kardeş Sayısı	3 Kardeş Erkek (23) Kız (22) Kendisi (20)	2 Kardeş Kız (41) Kendisi (34)	Tek çocuk	2 Kardeş Kendisi (19) Erkek (14)	9 Kardeş Kız (45) Kız (43) Kız (40) Kız (38) Kız (35) Kız (33) Kız (31) Kendisi (28) Erkek (26)
Anne Eğitim Düzeyi	Lise Mezunlu	Üniversite Mezunlu	Üniversite Mezunlu	Lise Mezunlu	İlkokul mezunu
Baba Eğitim Düzeyi	Lise Mezunlu	Üniversite Mezunlu	Üniversite Mezunlu	Lise Mezunlu	İlkokul mezunu
Ebeveyn Evlilik Durumu	Ayrı	Birlikte	Birlikte	Birlikte	Birlikte
Gelir Düzeyi	3000 ve üstü	3000 ve üstü	1000-2000	0-1000	2000-3000

Katılımcılar, 19-34 yaş aralığında dağılım göstermekte olup yaş ortalamaları 22.9'dur. Katılımcılardan 2'si tek başına, 2'si ailesiyle, 3'ü ev arkadaşları ile geriye kalan 3'ü ise yurtta yaşamaktadır. Katılımcılardan yalnızca biri bazen yurtta bazen arkadaşlarında kaldığını ifade etmiştir.

Katılımcıların 6'sı üniversite öğrenimine devam etmekte, 1'i üniversite 1'i yüksekokuldan mezun, 1'i lise mezunudur. Geriye kalan 1 kişi de liseyi ailevi sebepler ile bırakmak zorunda kaldığından açık liseye devam etmektedir.

Katılımcıların çoğu hala öğrenci olduğundan iş dünyasında yoğun deneyime sahip değildırler. Ancak hayatlarının bir döneminde katılımcıların büyük çoğunluğu hizmet sektöründe çalışmıştır. Katılımcılardan 5'i satış danışmanlığında, 1'i reklamcılıkta, 1'i film dağıtım alanında, 1'i garsonluk, 1'i de dans koreograflığında iş deneyimine sahiptir. Katılımcılardan yalnızca 1 kişinin iş deneyimi mevcut değildir.

Katılımcılardan 4'ü 3 kardeş, 2'si 2 kardeş, 1' i 4 kardeş, 1' i 6 kardeş, 1' i 9 kardeş ve 1' i de tek çocuktur. 2 katılımcının ebeveynleri üniversite mezunu, 1 katılımcının ebeveynlerinin okuma-yazması yoktur. Diğer katılımcıların ebeveynlerinin çoğunluğu ilköğretim veya lise mezunudur. Katılımcılardan yalnızca 1'inin ebeveynleri boşanmıştır.

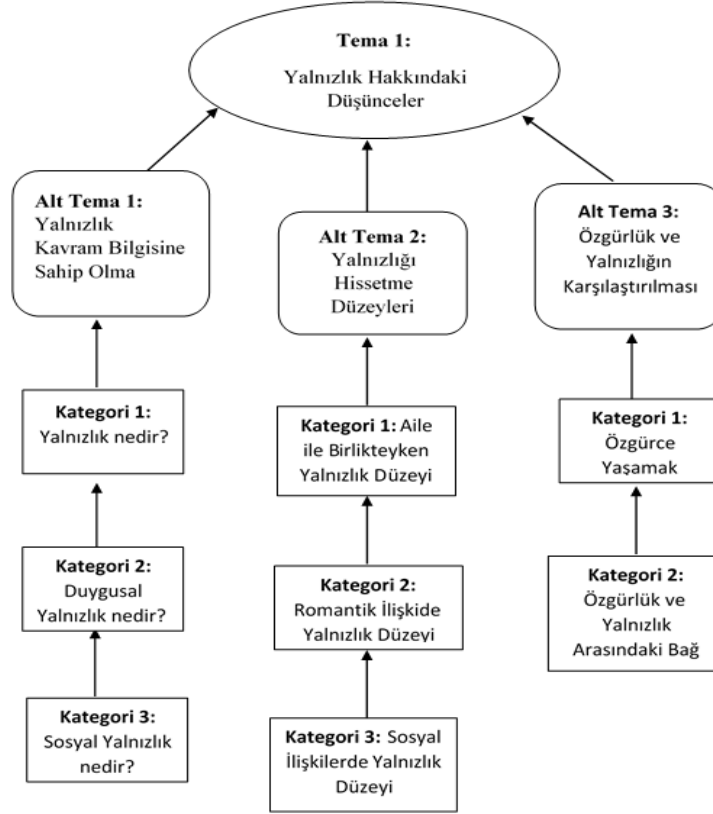
Katılımcıların ekonomik düzeyleri değişkenlik göstermektedir. 4 kişi 0-1000 TL arası, 3 kişi 1000-2000 TL arası, 1 kişi 2000-3000 TL arası, 2 kişi de 3000 ve üstü TL gelire sahiptir.

3.2. Erkek Eşcinsel Bireylerde Sosyal ve Duygusal Yalnızlığın Araştırılması Görüşme Formu Sonucu Temalar, Alt Temalar, Kategoriler, Kodlar ve Frekans Değerleri

Görüşme sorularının analizi sonucunda elde edilen kodlar göz önünde bulundurulduğunda üç ana tema ortaya konmuştur. Bu üç ana tema Yalnızlık Hakkındaki Düşünceler, Cinsel Yönelim Hakkındaki Düşünceler ve Yalnızlıkla Baş Etme Stratejileridir. Her temaya ait temaları açıklayıcı, alt temalar ve kategoriler mevcuttur. Her bir tema, alt tema ve kategoriye ait bulgular ayrıntılı olarak diğer başlıklar altında verilmiştir.

3.2.1. Temalar, Alt Temalar ve Kategoriler

Tema 1: Yalnızlık Hakkındaki Düşünceler

Şema 1. Tema 1: Yalnızlık Hakkındaki Düşünceler

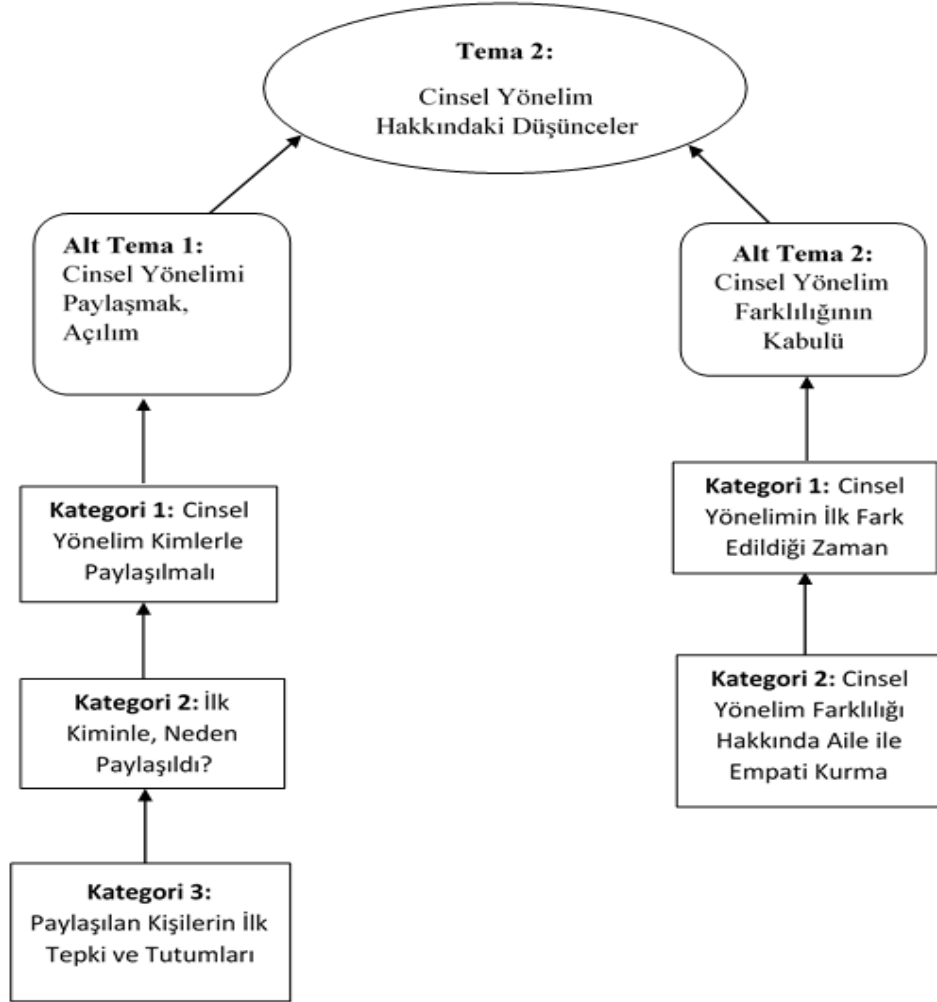
Yalnızlık hakkındaki düşünceler teması, yalnızlık kavram bilgisine sahip olma, yalnızlığı hissetme düzeyleri, özgürlük ve yalnızlığın karşılaştırılması olmak üzere üç alt temadan oluşmaktadır. Şema 1’de görüldüğü üzere her alt tema da kategorilere ayrılmıştır.

Tema 1’in alt temalarını ve kategorilerini, görüşme formunda sorgulayan sorular şunlardır;

1. Yalnızlık denildiğinde ilk çağrışımlarınız nelerdir? Size bu kelime ne ifade ediyor?

2. Birinin yalnız olduğunu nasıl anlarsınız?
3. Siz yalnız olduğunuzu nasıl anlarsınız?
4. Sosyal ve duygusal yalnızlık arasında sizce nasıl bir fark var?
5. Hayatınızı istediğiniz gibi, özgürce yaşayabiliyor musunuz?
6. Eğer özgür iseniz (özgür olsanız) neler olsa, neler yapsanız kendinizi özgür hissedersiniz?
7. Sizce özgürlük ve yalnızlık arasında nasıl bir bağ vardır?
8. Farz edin ki 1' den 10' a kadar olan yalnızlık düzeyinizi ölçen bir cetvel var, 1 'kesinlikle yalnızım' ı, 10 ise 'hiç yalnız değilim' i sembolize ediyor ve siz, sizi destekleyen kişiler ile berabersiniz. Yalnızlık düzeyiniz sizce bu cetvelde kaç olurdu?
9. Farz edin ki 1'den 10' a kadar olan yalnızlık düzeyinizi ölçen bir cetvel var, 1 'kesinlikle yalnızım' ı, 10 ise 'hiç yalnız değilim' i sembolize ediyor ve siz, aileniz ile berabersiniz. Yalnızlık düzeyiniz sizce bu cetvelde kaç olurdu?
10. Aynı durum yakın arkadaşlarınız için geçerli olsa idi. Yalnızlık düzeyiniz sizce bu cetvelde kaç olurdu?
11. Az önce uyguladığımız cetveli iş ortamınızı düşünerek uyguladığımızda yalnızlık düzeyiniz kaç olurdu?
12. Şimdi soracağım soruda son partnerinizi düşünerek cevap verirsiniz sevinirim, onunla beraber iken yalnızlık düzeyiniz bu cetvelde kaç den gelirdi? (cevap sonrası) peki genellikle yakın ilişkilerinizi düşündüğünüzde cevabınız kaç olur? En son beraberliğiniz ne zamandı?
13. Peki bu sosyal kuruluşlar ile beraberken yalnızlık düzeyiniz genellikle cetvelimizde kaç den gelir?

Tema 2: Cinsel Yönelim Hakkındaki Düşünceler

Şema 2: Tema 2: Cinsel Yönelim Hakkındaki Düşünceler

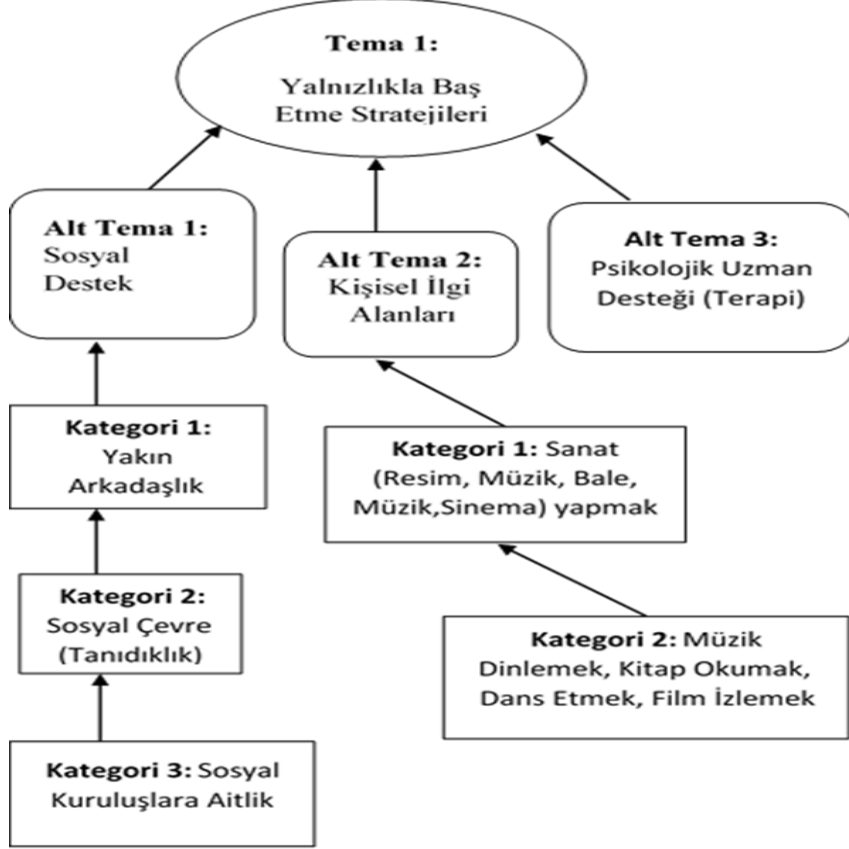
Cinsel yönelim hakkındaki düşünceler teması, cinsel yönelimi paylaşmak/açılım, cinsel yönelim farklılığının kabulü olmak üzere iki alt temadan oluşmaktadır. Şema 2’de görüldüğü üzere her alt tema da kategorilere ayrılmıştır.

Tema 2'in alt temalarını ve kategorilerini, görüşme formunda sorgulayan sorular şunlardır;

1. Sizce bireyler cinsel yönelimini kimlerle paylaşmalıdır? Sebepleri nelerdir?
2. Cinsel yöneliminizi kimlerle paylaştınız? Ne zaman paylaştınız? O kişi ile paylaşım yapmanızı sağlayan sebepler nelerdi?
3. Cinsel yöneliminizi paylaştıktan sonra ailenizin, arkadaşlarınızın (kime açıklandı ise) tepkisi nasıldı?
4. İlk olarak ne zaman, cinsel yöneliminizin hemcinsinize dönük olduğunu fark ettiniz? Ne zaman “evet ben bir eşcinselim” diyebildiniz kendinize?
5. Fark etme sürecini hızlandıran şeyler nelerdi?
6. Eminim ki bu soru çokça soruluyordur, hiç karşı cinsle bir yakınlaşma, temas yaşadınız mı?
7. Diyelim ki siz bir heteroseksüel olarak hayatınızı sürdürüyorsunuz ve çocuğunuz size cinsel yöneliminin sizden farklı olduğunu söyledi, ilk tepkiniz ve tutumunuz nasıl olurdu?

Tema 3: Yalnızlıkla Baş Etme Stratejileri

Şema 3. Tema 3: Yalnızlıkla Baş Etme Stratejileri

Yalnızlıkla baş etme stratejileri teması, sosyal destek, kişisel ilgi alanları, psikolojik uzman desteği/ terapi olmak üzere üç alt temadan oluşmaktadır. Şema 3’de görüldüğü üzere her alt tema da kategorilere ayrılmıştır.

Tema 3'ün alt temalarını ve kategorilerini, görüşme formunda sorgulayan sorular şunlardır;

1. Sosyal destek sizce nedir, size ne ifade ediyor?
2. Sosyal anlamda desteklendiğinizi nasıl anlarsınız?
3. Sizin, cinsel yöneliminizi özgürce yaşamanız konusunda kabul eden (durumu bilen, saygı duyan ama arkanızda durmayan) ve destekleyen (durumu kabul edip arkanızda duran) bireyler var mı? Yakınlık dereceniz nedir?
4. Peki, sizin hakkınızda ayrıntılı bilgiye ihtiyacım olsa; arayıp bilgi alabileceğim yakın bir arkadaşınız, kankanızın telefon numarasını istesem kimin telefon numarasını verirdiniz?
5. Biraz da iş yaşamınız hakkında bilgi almak istiyorum, iş ortamında cinsel yöneliminizden kaynaklı herhangi bir avantaj ya da dezavantaj durumu ile karşılaşılıyor musunuz?
6. Herhangi bir sosyal kuruluş içinde üyelik veya aktif bir göreviniz (ücretli veya gönüllü) oldu mu? Olduysa; biraz bahsedebilir misiniz?
7. LGBTİ bireylere destek veren kurumlardan herhangi biri ile tanışıklığınız var mı? Örneğin; Kaos GL, Lambdaistanbul, HeviLGBTİ... var ise: tanışıklığınız hangi düzeyde, katılımcı; aktif görev?
8. Konuyu şimdi bir nebze değiştirmek istiyorum. Kendinizi yalnız hissettiğiniz zamanlarda, yalnızlığınız ile baş etmenizi kolaylaştıran şeyler nelerdir? Başka neler olabilir?

Sonda: sizi güçlendiren, hayata bağlanmanızı kuvvetlendiren, hayatınıza bir üst düzey anlam katan şeyler nelerdir?

3.2.2. Kodlar ve Frekans Değerleri

3.2.2.1 Tema 1: Yalnızlık Hakkındaki Düşünceler’ in Kodları ve Frekans Değerleri

Alt Tema 1: Yalnızlık Kavram Bilgisine Sahip Olma

Tablo 3: Alt Tema 1. Kategori 1: Yalnızlık nedir?

(Yalnızlık denildiğinde ilk çağrışımlarınız nelerdir? Size bu kelime ne ifade ediyor?)

<i>Kodlar</i>	<i>Frekans</i>
Gri rengi	1
Etrafta insan olmasına rağmen yalnız hissetmek	3
Bireyin kendine dönmesi için gerekli ama dozu aşarsa sancılı bir süreç	1
Korku, üzüntü,	2
Zuhal Olcaş şarkısı	1
Bazen iyi gelen, güzel bir şey	1
Hep şikâyet ettiğimiz ama vazgeçemediğimiz, bağımlılık gibi bir şey	1

Yalnızlık nedir kategorisine ilişkin kod frekansları incelendiğinde katılımcıların “Etrafımda onlarca insan olmasına rağmen kimseyle konuşamayacak kadar tek hissetmektir aslında yalnızlık.” (Katılımcı 3), cevabını daha sık verdikleri, yalnızlığın gri rengi, korku ve üzüntüyü, şikâyet ettiğimiz ama vazgeçemediğimiz bir bağımlılığı çağrıştırdığı görülmektedir.

Katılımcı 1 “Tamamen gri rengi, hayatımın rengârenk olduğunu düşünüyorum ya da bütün hayatın rengârenk olduğunu düşünüyorum. Nasıl insanlar değişik değişik renklerde farklı göz renkleri, farklı tiplerde, saçlarda ise benim hayatımda tamamen gökkuşağı bütün renklerde kendimi buluyorum. Yalnızlığı çağrıştırdığı için griyi söylüyorum çünkü gri aslında hiçbir zaman mutluluk rengi olmamıştır hayatta ve dolayısı ile bence yalnızlık aslında gridir.” diyerek yalnızlığın çağrıştırdığı olumsuz anlamı metaforlara başvurarak dile getirmiştir.

Katılımcı 3 ise farklı bir bakış açısı ile “*Kişinin kendini dinlemesi, anlaması ve daha iyi kararlar verebilmesi için gereklidir yalnızlık. Tabii onun da bir dozu olmalı. Dozunu ayarlayamadığında sancılı ve acı verici bir duruma dönüşebiliyor.*” şeklinde bir ifadede bulunmuştur. Yalnız olmayı tek başlıktan ayırt etmek gerekir. Karen Horney’in de değindiği gibi anlamlı bir tek başlılık isteği kesinlikle nevrotik değildir; tam tersi, yapıcı bir tek başlılık deneyimi yaşayamamak bir nevroz belirtisidir (akt. Burger, 2006: 500). Katılımcının da burada bahsettiği, yalnızlığın aslında kişisel keşif için gerekli olduğudur fakat yine de dozuna dikkat etmek gerektiğini hatırlatır. Frekans değerleri ayrıntılı olarak incelendiğinde katılımcıların çağrışımlarının birbirinden çok da uzak olmadığı fark edilmektedir.

**Tablo 4: Alt Tema 1. Kategori 1: Yalnızlık nedir?
(Birinin yalnız olduğunu nasıl anlarsınız?)**

<i>Kodlar</i>	<i>Frekans</i>
Konuşacak insan bulamıyorsa	2
Etrafta insan olsa da yalnız hissediyorsa	2
Sohbet etmeden anlayamam, görünürden farklı olabilir	2
Sosyal çevreye yansıtırsa anlaşılır ancak	1
Sessiz içine kapanıktır	2
Yalnız takılır, sosyal çevresi azdır	1

Tablo 4’ teki kod frekansları incelendiğinde çoğu katılımcının yalnızlığı sosyal çevredeki eksiklik şeklinde algıladığı ancak bu eksikliği diğerinin yaşayıp yaşamadığını anlamının ilk bakışta mümkün olmayacağını dile getirdikleri dikkati çekmiştir. Katılımcılar bu konuyla ilgili;

“En iyi sohbet ettikten sonra anlarım, ortam içinde ön planda olmaya bilir ama bu yalnızlık değildir aslında deli dolu görünebilir ama kendi içinde yalnız olabilir. Ben de benzerini yaşadım. Canlı deli doluyum ama ben birinin yalnız olduğunu en iyi o kişi ile sohbet ettikten sonra anlarım.”(Katılımcı 2),

“Etrafında kimse olmayabilir ama belki içerde yalnız olmadığını biliyordur, bir bakışta anlayamam onunla bir diyalog kurmam gerekir.”(Katılımcı 9),

“Ne kadar kalabalığın ortasında olursan ol, kişi kendi kafasının içinde yaşıyor. Yalnızlık insanın kafasının içindedir. Nasıl anlayabilirim onun davranışlarından veya paylaşımlarından kaynaklı anlarım izlenimlerle çözebilmek veya iyi bir şekilde

izlediysen nasıl bir durumda olduğunu anlayabilirsin.”(Katılımcı 10) fikirlerini bu şekilde dile getirmişlerdir.

**Tablo 5: Alt Tema 1, Kategori 1: Yalnızlık nedir?
(Siz yalnız olduğunuzu nasıl anlarsınız?)**

<i>Kodlar</i>	<i>Frekans</i>
Sosyal çevremde paylaşım yapabileceğim, güveneceğim kimse olmadığına	6
Norm dışı, farklı hissettirildiğimde	2
Kendi isteğim ile sosyal çevremden soyutlandığımda	2

Siz yalnız olduğunuzu nasıl anlarsınız sorusuna verilen cevaplar doğrultusunda katılımcıların büyük çoğunluğu “*Sosyal çevremde paylaşım yapabileceğim, güveneceğim kimse olmadığına*” kodu etrafında toplanmışlardır. Katılımcıların verdikleri cevap örnekleri bu kodun frekans değerinin yüksekliğinin sebebini açıklamaktadır.

“Ben en çok yalnız olduğumu gece yatağa girdiğimde anlıyorum. Düşündüğüm ve paylaşmak istediğim şeyler oluyor ama bilen herkesle paylaşamıyorsun. Aslında bir o kadar da özel bir şeydir yalnızlık insanın bazen yalnız kalması kendi ile vakit geçirmesi gerekir ve ben kendimle vakit geçirince yalnız olduğumu anlıyorum.” (Katılımcı 2),

“Başıma bir şey geldiğinde eğer yardımına koşacak kimse yoksa o zaman yalnızımdır.” (Katılımcı 7).

“Norm dışı, farklı hissettirildiğimde” kodunun frekans değeri düşük olsa da dikkat çekicidir. Bireyin kendini yalnız hissetmesinin farklı boyutlarını açıklamaktadır.

“Zaman zaman bunu düşünüyorum. Yaşadığın bazı şeyleri paylaşamamak, kendini çok şey konumuna, üzülecek duruma sokmak. Diğerleri bu durumda değil ve seni anlayamıyorlar. Anlayamıyorlar, destek olmalarında bile sanki bir şey varmış gibi, bir türlü normal olamıyorlar. Sana destek olmak istiyor ama ne biliyim ‘Destek olunacak bir şeysin’ dedirtiyor sana ve bu normal olmuyor.” (Katılımcı 4),

“Ben kendimi çoğu zaman yalnız hissettim insanlar benimle konuşurdu ve beni severlerdi ama tam olarak beni tanımadıkları için açılmadan önce kendimi yalnız hissederdim. Açıldıktan sonrada sanki deney faresiymişim gibi sorular sordular, merak ettiler. Çok anormal uzaylıymışım gibi böyle çok seks yapıyorsunuz, sanki beni incelemeye

değer bir şeymişim gibi üstümde inceleme yaptılar. Onlardan çok farklı olduğumu yansıtmışlardı bana işte o zaman çok yalnız hissetmiştim kendimi.” (Katılımcı 5).

Tablo 6: Alt Tema 1, Kategori 2 ve Kategori 3: Sosyal ve Duygusal Yalnızlık nedir? (Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Arasında Sizce Nasıl Bir Fark Var?)

Sosyal Yalnızlık		Duygusal Yalnızlık	
<i>Kodlar</i>	<i>Frekans</i>	<i>Kodlar</i>	<i>Frekans</i>
Çevrende insan olmaması	8	Kendi içinde yalnızlık	6
İkisi de aynıdır	1	İkisi de aynıdır	1
Çevrende insan olsa da yalnız hissetmen	1	Partnerinin olmaması	3

Tablo 6'daki frekans değerlerine göre sosyal yalnızlık ve duygusal yalnızlık arasındaki en önemli fark, sosyal yalnızlık çevrende insan olmaması durumunda hissedilirken, duygusal yalnızlık çevrende insan olsa dahi kendi içinde yalnızlık hissetmektir.

Katılımcı 5 aradaki farkı bu cümleleriyle açıklamıştır. “Çevrende kimsenin bulunmaması sana destek veren kimsenin olmamasıdır, dışlanmaktır. Duygusal yalnızlık ise çevrende insanlar olsa dahi sanki kimse yokmuş gibi hissetmektir.”

Katılımcılar ikisi arasında ki farka değindiklerinde hangisinin daha tehlikeli olduğunu açıklamak adına “Birileri ile sosyalleşebilirsin, takılabilirsin, kendi dünyana döndüğünde bu insanlar benim için gerçek mi? ben paylaşırım evet ama paylaşmış olmak için. Duygusal yalnızlık daha etkili, sosyal yalnızlık geçicidir. Misal sosyal ağ üzerinden hemen bir iletişim kurabilirsin.” (Katılımcı 6),

“Somut ve soyut yalnızlık olarak da ifade edebiliriz. Bilindiği gibi sosyalleşmekte zorluk çektiğimiz zaman gerçekleşen yalnızlıklardır. Duygusal yalnızlık ise belki bir ilişkimiz olmadan mütevellit yaşanabilen yalnızlıklardır. Hangisi daha ağır basar ve hangisi daha tehlikeli olabilir, kişiden kişiye değişebilir ama daha tehlikeli ve doldurulması gereken duygusal boşluklardır, duygusal yalnızlıklardır.” (Katılımcı 10) bunları dile getirmişlerdir.

İkisi de aynıdır diyen Katılımcı 1 ise bu fikrini “Bence ikisi de aynı şey çünkü duygusal olarak yalnız olan insan kendini sosyal olarak da yalnız hisseder. Duygusalığin getirdiği yalnızlık sosyal yalnızlığı da getirir.” diyerek açıklamıştır.

Alt Tema 2: Yalnızlığı Hissetme Düzeyleri

Görüşme formu cetvel sorularına katılımcıların 1-10 arasında belirttikleri değerler baz alınarak, aritmetik ortalama ve standart sapma bulgularına ulaşılmıştır. Yalnızlığı hissetme düzeylerine dair elde edilen bulgular ile Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Ölçeği bulguları verilerin birbirini tamamlaması adına tartışma bölümünde yorumlanmaktadır.

Tablo 7: Alt Tema 2, Aile ile Birlikte iken Yalnızlığı Hissetme Düzeyi

$\bar{X}$	5,1	S	2,85
-----------	-----	---	------

Tablo 8: Alt Tema 2, Romantik İlişkide Yalnızlığı Hissetme Düzeyi

$\bar{X}$	7,7	S	1,83
-----------	-----	---	------

Tablo 9: Alt Tema 2, Yakın Arkadaş İlişkilerinde Yalnızlığı Hissetme Düzeyi

$\bar{X}$	8,3	S	1,56
-----------	-----	---	------

Tablo 10: Alt Tema 2, İş İlişkisi İçerisinde Yalnızlığı Hissetme Düzeyi

$\bar{X}$	6,13	S	2,64
-----------	------	---	------

Tablo 11: Alt Tema 2, Sosyal Kuruluşlarda Yalnızlığı Hissetme Düzeyi

$\bar{X}$	8,57	S	1,13
-----------	------	---	------

Tablo 12: Alt Tema 2, Sosyal Topluluklarda Yalnızlığı Hissetme Düzeyi

$\bar{X}$	6,7	S	3,47
-----------	-----	---	------

Tablo 13: Alt Tema 2, Genelde Yalnızlığı Hissetme Düzeyi

$\bar{X}$	8,1	S	2,28
-----------	-----	---	------

Alt Tema 3: Özgürlük ve Yalnızlık Karşılaştırılması

Tablo 14: Alt Tema 3, Kategori 1: Özgürce Yaşamak
(Hayatınızı istediğiniz gibi, özgürce yaşayabiliyor musunuz?)

<i>Kodlar</i>	<i>Frekans</i>
Evet	5
Hayır	3
Bazen	2

Eğer özgür iseniz (özgür olsanız) neler olsa, neler yapsanız kendinizi özgür hissedersiniz?

<i>Kodlar</i>	<i>Frekans</i>
Maddi özgürlük	2
Güvende hissetme, tehlike hissetmeme	2
Kıyafet özgürlüğü	5
Partnerinle sevgili gibi davranabilmek	2
Aile ve toplum baskısı hissetmemek	4

Hayatını özgürce yaşadığını söyleyen katılımcıların frekans değeri yüksek olsa da hayır ve bazen cevaplarının frekans değerleri birleştiğinde evet diyenler ile eşitlik oluşmaktadır. Aile ve toplum baskısını daha az hisseden, kıyafet tercihlerini özgürce sergileyebilen, partneri ile sevgililiğini toplum önünde rahatça yaşayabilen, kendini hem maddi, hem kişisel alanda güvende hisseden katılımcılar kendilerinin özgürce yaşadıklarını ya da yaşayabileceklerini söylemektedirler. Katılımcı 3 “*Kısmen evet kısmen hayır. Toplumun dayattığı rollere ve genel ahlak anlayışına uymadığım zaman kendimi özgür hissediyorum. Örneğin bir erkek olarak oje sürüp sokağa çıktığımda özgür hissediyorum. Bir erkek olarak erkek arkadaşımın sokakta el ele özgürce yürümek isterdim ama namümkün*” diyerek bu görüşü desteklemektedir.

Katılımcı 1 ise güvende hissetme konusunda şunları söylemiştir; “*Bir sokakta yürürken hiçbir şeyden korkmadan adım atabilirsem eğer kendimi ben olarak gösterdiğim zaman insanlar tarafından dışlanmadığımı görürsem, yolda yürürken hızlı adımlarla değil de yavaş adımlarla o sokağın tadını çıkarırken her kaldırıma her taşa bastığımı hissede hissede yürürsem o zaman dediğimiz şeyin başına geliyor. Nokta!*”.

Maddi güce sahip ve aileden uzakta olarak kendini özgür hissettiğini Katılımcı 2 şu cümleler ile dile getirmiştir; “*Lise 3’e kadar kesinlikle böyle bir şey söz konusu*

değildi, babamdan her zaman izin alıyordum bu sadece maddi durumdan değil, babamın görüşüne göre her zaman gidemeyeceğimi biliyordum. Lise sonda özgürlüğümü kazanmaya başladım. Üniversitede hem maddi özgürlüğümü kazandım hem de babam yanımda değildi. Şu anda istediğim gibi özgürce yaşıyorum ama tabii ailemin yine kısıtlamaları geçerli. Ama kendimi özgür hissediyorum gerçekten.”

**Tablo 15: Alt Tema 3, Kategori 2: Özgürlük ve Yalnızlık Arasındaki Bağ
(Sizce özgürlük ve yalnızlık arasında nasıl bir bağ vardır?)**

<i>Kodlar</i>	<i>Frekans</i>
Yalnız isen özgürsündür	2
Özgür isen yalnızsındır	1
Yalnız değilsen özgürsündür	1
Özgür değilsen yalnızsındır	3
İlgisi yok	3

Özgürlük ve yalnızlık arasındaki bağ konusunda katılımcılar çok geniş yelpazede cevaplar vermişlerdir. Aşırı özgürlüğün yalnızlığı getirebildiğini, dozajında yalnızlığın aslında özgürlük olduğunu, eğer sosyal çevren geniş ise bunun sana özgürlük sağlayabildiğini, yalnız isen etrafında sorumlu olduğun kimse olmadığından özgürleştiğini dile getirmişlerdir. Katılımcılardan üçü ise bu iki kavram arasında anlamlı bir bağ olmadığını söylemiştir.

Katılımcı 8, özgürlüğün elden alınmasının, yalnızlığa götürdüğünü şahit olduğu bir olay üzerinden böyle anlatmaktadır; *“Eşcinsel bir arkadaşımı mesela ailesi öğrenince eve hapsedti, nereye gitse peşinde biri vardı çocuk özgürlüğünü kaybedince arkadaş ortamından koşturdu. Belli bir süre sonra kendini alışılmış bir yalnızlığa sürükledi. Baskı azaldığında bile kendisi kendi sınırlarını daralttı. Bu örnek bence açıklamaya yetiyor”*.

Katılımcı 1 ise özgürlük ve yalnızlık arasında kurduğu bağı açıklamak için bu cümleleri seçmiştir; *“İnsanlar eğer çok uç noktada özgürse yalnız kalırlar. Özgür olmak için ailene rest çekersen ailede sana rest çeker ve seni kabul etmez, onlara bağlı olmanı, onlar gibi yaşammanı onlar gibi olmanı isterler. Çoğu arkadaş grubunda da bu böyledir. Bilinçlenmemiş arkadaş gruplarında sen onlar gibi hareket etmediğinde, en ufak bir farklılığını gördüğünde yine seni reddederler, seni dışlarlar aile gibi. Özgürlüğünü yaşamaya başladığında yalnızlığını yaşamaya başlarsın bir nevi. Ben eşcinsel olarak*

nasıl tüm heteroseksüellerim kabul ediyorsam, herkesten de bunu bekliyorum. Öğretilmişlikler ötekileştirilmeye sebep oluyor” .

İki kavram arasında anlamlı bir bağ olmadığını Katılımcı 2, “*Sanırım çok fazla bir bağ yok. Özgür olan insan maddi olarak özgürdü, kişisel anlamda, manevi alanda özgürdür. Yalnız olan bir insan çok fazla dışarı çıkamaz, dediğim gibi bağ yok bence”* şeklinde ifade etmektedir.

Katılımcı 5 ise “*Yalnız olmamak tam anlamı ile olmasa da bazı özgürlükleri getirir. Eğer etrafında seni destekleyecek insanlar var ise içinden geldiği gibi hareket edebilirsin onların yanında ve yalnız olmadığında daha özgür olursun.”* diyerek sosyal desteğin önemini vurgulamaktadır.

3.2.2.2. Tema 2: Cinsel Yönelim Hakkındaki Düşünceler’in Kodları ve Frekans Değerleri

Alt tema 1: Cinsel Yönelimi Paylaşmak/ Açılım

Tablo 16: Alt Tema 1, Kategori 1: Cinsel Yönelim Kimlerle Paylaşılmalı

(Peki, sizce bireyler cinsel yönelimini kimlerle paylaşmalıdır? Sebepleri nelerdir?)

Kodlar	Frekans
Yakın oldukları kişiler ile	4
Herkesle	4
Psikoloji alanında uzman biri ile	1
Görünür olmak için, herkesle	2
Her koşulda kabul eden kişilerle	1

Tablo 16’da yer alan frekans değerlerini incelediğimizde bazı katılımcılar cinsel yönelimin yalnızca yakın oldukları kişiler ile paylaşılabileceğini, bazı katılımcılar ise tam zıttı olarak görünür olabilmek adına herkesle paylaşılması gerektiğini düşünmektedir.

“İnsanlar kimle paylaşmalıyım diye düşünmemeli, seni her türlü kabul ettiğini hissettiğin, yakın hissettiğin, samimi hissettiğin kişi ile ama bu her samimi olduğun kişiye söylenemez bu tamamıyla güven ile ilgili değil. Biraz his, biraz duygu, bu anlatacağın kişiyi seçmek. Ortak suçları bile tek başına kabullenebilen kişi gibi misal. Bu seni o kişinin her koşulda kabullendiğini gösteriyor.”(Katılımcı 1),

“Bence kesinlikle paylaşmalıdır çünkü insan paylaşmadığında çok yalnız hissediyor ben 1,5 yıldır ortadayım erkek arkadaşım var, kimse bilmiyordu üniversitenin son ayında son yılında söylemeye başladım. Anneme babama söylemek isterdim ama söyleyemem. Bütün insanlara söylemek isterim kabul edeceklerini bilsem.” (Katılımcı 2),

“Bunu ailemle paylaşmayı çok isterdim. Kendi başına doğru yolu bulmaya çalışırken istismara uğrayabiliyorsun. Bu çocuk ikenki durumdan bahsetmek değil misal bu yaşta 50 yaşında bir adamın istismarına maruz kalabiliyorum. Ailem bilse belli bir kontrol mekanizması olurdu. Sosyal çevremde kim yer alıyorsa paylaşmak isterdim.” (Katılımcı 4).

Üç katılımcı da yakın çevresi ile paylaşılması gerektiğini düşünmektedir ancak iki katılımcının da değindiği ana tema *“Keşke ailem ile paylaşabilsem ”*dir. Katılımcıların aileye açılmaya verdikleri önemin sebebi en yakın olarak hissettikleri aile fertlerinin onları oldukları gibi kabul etmeleri ve hayattaki tehlikelerde yanlarında yakın desteklerini hissetmek istemeleridir.

Herkesin bilmesi gerektiğini düşünen katılımcılar da yine tehlike olmaması durumunu vurgulamaktadırlar. *“Bir tehlikesi yoksa ben açıklamayı destekliyorum. Açıldığı an akrabalar başlıyor. İlk açıldığımda ben babamda kalıyordum, Türkiye’ de öteki kimlikleri izliyordum babam açıldım. Babam ya öldürür ya kabul eder diyordum evden attı. Neyse ki annem, abim ve ablam bildiği için beni desteklediler ve aklında ki gey hayatının dağılması. Aklındaki gey hayatında uyuşturucu, seks, sabahtan akşama kadar gece kulüpleri, hayatımda öyle bir şey olmadığını görünce kabul etti. Biz görünür oldukça insanların aklındaki yanlış düşünceler dağılacak”* (Katılımcı 6).

Yalnızca bir katılımcı açılımda bulunmadan önce bir uzman yardımı almanın mantıklı olduğunu dile getirmiştir.

“Paylaşmalarının gerekli olduğu, destek alabileceklerini düşündükleri insanlarla paylaşmalıdırlar. Özellikle ilk paylaşımlarını ailelerine açılımlarını kolaylaştırmak adına uzman olan bir danışman ile paylaşmak mantıklı olur. ”(Katılımcı 9).

Tablo 17: Alt Tema 1, Kategori 2: İlk Kiminle, Neden Paylaşıldı?

(Siz cinsel yöneliminizi kimlerle paylaştınız? Ne zaman paylaştınız? O kişi ile paylaşım yapmanızı sağlayan sebepler nelerdi?)

<i>Kodlar</i>	<i>Frekans</i>
Yakın arkadaşlarım ile	9
Gey-lezbiyen arkadaşlarım ile	4
Paylaşma gereği duymadım	3
Görünür olmak adına herkesle paylaştım	2
Ailemle paylaştım	3

Not: Katılımcıların bazı sorulara birden çok cevap verdiği durumlar mevcuttur.

Frekans değerleri n'den fazladır.

Cinsel yönelimlerini yakın arkadaşları başta olmak üzere, gey-lezbiyen arkadaşları ile paylaşan kişi sayısı oldukça yüksektir.

“İlk yakın arkadaşlarımla paylaştım, ilk paylaştığım arkadaşım lezbiyen bir arkadaşım idi benim farkımda idi ve paylaşmam için beni zorladı açıkçası ve sonrasında artarak bu açılım süreci ilerledi. 3 yıl önce ilk defa açıkladım.” (Katılımcı 9),

“Arkadaşlarımla paylaşıyorum, okuldan paylaştığım hocalarımla da var. İlk arkadaşlarımla paylaştım çok doluydum ve biri ile paylaşma gereği duyuyordum. Arkadaşım da gey bu arada sonradan açıldı o da. (Bunu hissetmiş olabilir misin?). Şey oluyor o da gey olduğu için diğer erkek normlarından farklı oluyor ve daha yakın hissediyorsun kendini. Hetero kafasında olan erkek arkadaşlarıma da anlattım ve sıkıntı olmadı. Yedi yıl önce.” (Katılımcı 4).

Paylaşma gereği duymadım diyen üç katılımcıdan biri olan Katılımcı 10 bu durumu *“Ben şu ana kadar paylaşma gereksinimi duymadım hissettirdim buna hiç ihtiyaç duymadım.”* sözleriyle açıklamıştır.

Diğer iki katılımcı ise cinsel yönelimin paylaşılmak zorunda olmadığını fakat insanların yakın arkadaşları ile paylaşınca rahatladığını dile getirmiştir;

“İlk açıldığımda şey diyordum, neden insanlara gey olduğumu açıklamak zorunda olayım ki. Bir heteroseksüel demiyorsa ben niye diyeyim kafasında idim sonra şeyin farkına vardım; biz ne kadar gey olduğumuzu söyledikçe onlar ne kadar gey olduğumuzu gördükçe daha çok farkına varacaklar. Biz ne kadar konuştukça insanlar o kadar

açılacak. Arkadaşıma anlattım sonra abime, ilk açılımdan sonra artarak anlattım. Lisede üç yıllık bir ilişkim vardı. Abim bu sebeple biliyormuş.”(Katılımcı 6)

“İlk olarak en yakın arkadaşlarıma açıkladım. Zaten çoğu bildiğini söyledi. İnsanlara ilk söylediğimde de 28 yaşındaydım. Eskiden kimseye söylemem diye düşünüyordum ama utanmışım/çekindiğim için falan değil; insanlar nasıl gelip bana “Biz heteroseksüel” diye bir açıklama yapmaya gerek duymuyorsa, benim de cinsel yönelimimi açıklamam gerekmez diye düşünüyordum. Ama zamanla dostlarıyla paylaşmak istediğin şeyler ortaya çıkıyor ve bunu rahat rahat söyleyemiyorsun. Mesela birisinden hoşlanıyorsun ama bunu açıklayamıyorsun. Bu yüzden en sevdiğim ve en çok paylaşımında bulunduğum insanlara zamanla açıkladım.”(Katılımcı 7).

Katılımcı 6, Katılımcı 1 ve Katılımcı 3 aile fertlerinden bir veya birkaç kişiye cinsel yönelimlerini açtıklarını dile getirmişlerdir.

“Ailemden ve akrabalarımın birkaç kişi, arkadaş çevremle çoğuyla paylaştım. Yakın hissetmem idi.” (Katılımcı 3),

“İlk zamanlar kimse ile paylaşmıyordum. Bunun yanlış olduğunu düşünmeye başladım, utanmamam gerektiğini, dünyada bir sürü insan olabildiğini görebildim. Çok yakın çocukluk arkadaşlarıma söyledim aynı zamanda akrabam idi. Daha sonra kendisinin de öyle olduğunu öğrendim. Bu ona söylememi kolaylaştırdı çünkü çocuktuk aynı duruyordu ikimizde farklıydık. Daha sonra arkadaşlarıma söyledim aradan bir yıl geçince bir kişi daha sonra üç dört kişiye birden bu noktaya geliyor. Şu an okuduğum okulda tüm insanlarla açık kimliğimle konuşabiliyorum. İnsanların hayatından çıkmayacağını düşündüğün zaman seni her halin ile kabul etmeleri için, gerçekten yanında mı değil mi görmek için söylemeye başladım. Sınamak amacı ile bir nevi.” (Katılımcı 1).

Tablo 18: Alt Tema 1, Kategori 3: Paylaşılan Kişilerin İlk Tepki ve Tutumları (Cinsel yöneliminizi paylaştıktan sonra ailenizin, arkadaşlarınızın (kime açıklandı ise) tepkisi nasıldı?)

Kız arkadaşlar daha olumlu
Erkek arkadaşların alışma süreci daha uzun
Ailede sert tepkiler, baş etme az (3 evden atılma, 6 aileye söyleyememe, söylemeyi deneme fakat sonradan vazgeçme)

Her katılımcıya paylaşım ve açılımından sonra gelen tepkiler birbirinden farklı olduğundan bu konuda frekans değeri bulmak oldukça güçtür. Yine de tüm katılımcı cevaplarından üç ana kod tespit edilmiştir. Kız arkadaşlarına cinsel yönelimini açan katılımcılar daha olumlu tepkiler aldıklarını, daha kolay kabullenildiklerini, erkek arkadaşların alışma sürecinin daha uzun olduğunu dile getirmişlerdir.

“Genelde arkadaş grubumla yavaş yavaş üstesinden geliyormuşuz gibi, kadınlar bu konuda daha rahat anlıyorlar. Erkekler biraz daha zor algılıyorlar, belki onlara dokunuyordur. Homofobik bir etki ile korkuyor olabilirler. Erkeklerde aslında toplumsal rollerde mağdur sana bir sürü yük veriliyor ve sen buna uymak zorunda bırakılıyorsun. Erkeklerle yüklenmiş toplumsal bir rol var gey isen küçük yaştan fark ediyorsun zaten uymuyorsun bu duruma ama diyelim ki hassas birisin ama heterosun o sosyal baskı ile baş etmek çok zor ve o da mağdur oluyor.”(Katılımcı 4),

“Kız arkadaşımın verdiği tepki çak kanki oldu, bir başka arkadaşım söylemene gerek yoktu zaten biliyordum oldu. Bir arkadaşım ne zaman alışverişe gidiyoruz dedi. Beraber erkek keselim mi dedi. Erkek arkadaşlarım, senin canını sıkın taciz eden olursa her şekilde yanındayız demişlerdi. Annem ilk öğrendiğinde sen kız mı olmak istiyorsun dedi? Babam bu endam ancak kızlarla beraber olmaya yarar dedi. Bir kez psikoloğa gittik bir daha aileme bahsetmedim. Bir kuzenim biliyor her şeyi konuşurum, olumludur. Arkadaşlarım konusunda çok rahatım beni inanılmaz destekliyorlar. Ailen yoksa arkadaşlarından yeni bir aile kurarsın. Bazen ailenle konuşamadıklarını arkadaşlarıyla konuşursun. Bazen sizin en çok canınızı yakan en değer verdiklerinizdir. Ben de sanırım ailemin canını daha da yakmamak için onlarla bu konuyu konuşmuyorum ” (Katılımcı 5).

Katılımcı 5'in de değindiği gibi aileye yapılan açılımlarda reddetmeler, inkâr etmeler ve hatta evden atmalar gerçekleşebiliyor. Katılımcılar arasında üç kişi ailesi tarafından evden atılmış, altı kişi söylemeye çalışmış ancak reddedilme, aileye acı çektirmeme gibi sebeplerden ötürü paylaşmamıştır.

“Ailemden ilk teyzem öğrenmişti ve çok büyük bir tepki vermişti, beni düzeltebilmek için doktora götürmeyi düşündüğünü söylemişti. Şu anda bilse de açıldıktan sonra bu durumun bir daha konusu bile geçmedi. İki kuzenimle paylaştım ve

şu anda büyük desteklerini görüyorum. Arkadaş çevremde açıldıktan sonra birçok kişinin homofobisini kırdım.” (Katılımcı 3),

“Ailem beni evden attı ve yaklaşık bir yıldır ayrırım, görüşmüyorum. Bu konuda ailem henüz beni kabullenmedi. Arkadaşlarım seni seviyoruz bu bize bir şey ifade etmiyor dediler. Öncesinde ise lisede iken çok kötü şeyler yaşadım, homofobik denilecek insanlar çoktu ve sürekli dalga geçerlerdi, sınıfımda hiç kabul edilmedim. Ailemin de öğrenince evden atması ile okulu bırakmak zorunda kaldım” (Katılımcı 9),

“Babam evden attı, annem abim ve ablam desteklediler. Arkadaşlarım sürekli soru soruyorlardı. Ailem biliyordu kitap okuyorlardı, film izlettiriyordum. Aileye açılmasan da aile bilir yalnızca çocuğuna yakıştıramaz. El alem var ya... Utanıyorlar babam el alemi değil beni seçti” (Katılımcı 6).

Katılımcı 6'nın da belirttiği gibi aile verdiği sert tepkinin ardından bazen çocuğunu kabul etmeyi öğrenebilmektedir.

Alt Tema 2: Cinsel Yönelimin Farklılığının Kabulü

Tablo 19: Alt Tema 2, Kategori 1: Cinsel Yönelimin İlk Fark Edildiği Zaman (İlk olarak ne zaman, cinsel yöneliminizin hemcinsinize dönük olduğunu fark ettiniz? Ne zaman “evet ben bir eşcinselim” diyebildiniz kendinize?)

Kodlar	Frekans
İlköğretimde	6
Lisede	2
Üniversitede	1
Üniversite sonrası	1

(Fark etme sürecini hızlandıran şeyler nelerdi?)

Kodlar	Frekans
Dokunulma ile keşif	3
Erkeği (mastürbasyonda) hayal etme	2
Eşcinsellik hakkında bilgi edinme ve etraftan duyma	3
Diğerleri gibi olmadığımı anlayıp, kendini tanıma	1

Katılımcıların büyük çoğunluğu cinsel yönelimlerinin farklılığını ilköğretimde fark ettiklerini dile getirmişlerdir. Fark etme sürecinde ise 4 kod etkindir, dokunulma ile

keşif, eşcinsellik hakkında bilgi edinme, erkeği (mastürbasyonda) hayal etme, kendini tanıma.

“Çocukluğumdan beri vardı ilk hatırladığım şey erkek vücudu bana ütopyik geliyordu. Rüyalarımda görüyordum, ergenlikte gey pornoları ile tanıştım ve erkek vücudunu kutsallaştırdığını fark ettim ve bende de vardı bu erkek vücudunu yüceltme. Araştırmaya başladım ve tek olmadığını fark ettim. Duygusal olarak da heteroseksüellerden farkı olmadığını fark ettim lisede” (Katılımcı 8),

“13 yaşında iken Wolverine X man'deki kahramanı oynayan oyuncuya hayrandım, o hayranlık arzulama boyutuna girince evet ben eşcinselim diyebildim. Çevremde de insanlara karşı hislerim başlamıştı.” (Katılımcı 9),

Katılımcı 8 ve Katılımcı 9 erkeği (mastürbasyonda) hayal etme ile fark ettiklerini dile getirmişlerdir.

“Erkeklerle karşı çok küçüklüğümde beri biliyordum ama adımın eşcinsel olduğunu 9 yaşında iken babamdan öğrendi.” (Katılımcı 5)

“İlkokuldan beri bunun farkında olsam da değişmeye kendimi heteroseksüel olmaya zorladım. Lise 3'e geldiğimde evet ben bir eşcinselim diyebildim” (Katılımcı 3)

Katılımcıların büyük çoğunluğu çocukluktan beri cinsel yönelimlerinin farkında olduklarını vurgulamışlardır.

Dokunma veya dokunulma ile cinsel yöneliminin farkına varan katılımcılar, şu sözlerle dile getirmişlerdir bu farkındalığı;

“Ben küçükken oynayıyorduk falan arkadaşlarla iki cins içinde. Ortaokulda ilk mastürbasyon zamanı ben bir erkeği hayal etmişim, o zaman farklı olduğunu fark etmişim. Öncesinde yalnızca sarılma olmuştu bir erkek ile” (Katılımcı 4),

“Ben kendimi ilk amcamın oğlunun bana yaklaşması ile anladım. O da eşcinsel. Ben 10 yaşında iken duşta çıktığımda bana dokunması ile anladım. Onlar bize geldiğinde beraber uyuyor birbirimize sarılıyorduk. Ortaokulda yalnızca erkeklerle bakıyordum lisede beden dersinde yakışıklı erkeklerden gözümü alamıyordum. Üniversitede böyle devam etti ilk defa üniversite son sınıf yaz okulunda cinsel ilişki yaşadım.” (Katılımcı 2),

Katılımcı 1 ise bu sorunun yanlış olduğunu düşündüğünü şu şekilde açıklamaktadır;

“Bu sorunun yanlış olduğunu düşünüyorum aslında şu noktada öyle bir şey düşünüyorum, bir kere insanlara bunu ne zaman fark ettin sorusu yanlıştır. Aslında insanlar küçüklükten beri böyledir ama hayatta her zaman bir inkâr aşaması vardır, herkes bunu uygular, kendi cinsel kimliğini kabul edene kadar. Erkekler mavi giyerse ben de mavi giyeceğim. Sevmesem bile giyeceğim noktasına geliyor dolayısı ile bir patlak noktasına geliyor o yalnızlık dediğimiz nokta. Artık kişi kendi bedeninde bunu kabul edemediğini fark ediyor, bastıramıyor ve patlıyor o patlama noktası. (Senin patlama noktan ne zaman olmuştu?). Yaklaşık olarak ilköğretimin sonlarına doğru. Bakıyorsun etrafına farklısın, diğerlerine göre değişik olan normal olmayan sen gibi duruyorsun. Tek başına olduğunu fark ediyorsun bu tek başınalık sana yalnızlığı getiriyor çünkü artık onlarla onlar gibi olamıyorsun.”

Tablo 20: Alt Tema 2, Kategori 1: Cinsel Yönelimin İlk Fark Edildiği Zaman (Eminim ki bu soru çokça soruluyordur, hiç karşı cinsle bir yakınlaşma, temas yaşadınız mı?)

Kodlar	Frekans
Evet	7
Hayır	1
Olabilir ama olmadı	2

Frekans değerleri göz önünde bulundurulduğunda, katılımcılar arasında karşı cinsle yakınlaşma yaşadığını söyleyen kişi sayısı oldukça yüksektir. Katılımcılar bu yakınlaşma süreçlerini şu cümlelerle dile getirmişlerdir;

“Hiçbir kadın ile cinsel bir birliktelik yaşamadım. Duygusal anlamda olmasa da üniversite dönemimde inkâr basamağında, insanlara belli etmemek için kızlarla çıktım ama hayatımda beni etkileyen, bağlandığım iki erkek oldu onlar gibi etkileyen herhangi bir kadın olmadı.” (Katılımcı 2)

“Değişmeye çalıştığım zamanlarda ortaokul ve lisenin başlarında kız arkadaşlarım oldu.” (Katılımcı 3)

“Oldu, cinsel birlikteliğimde oldu ama bir erkekle berabermişim gibi düşünüyordum. Tüm erkek kuzenlerimle beraber oldum.” (Katılımcı 6)

Katılımcı 9 ise aşkın cinsiyeti olmadığına ve aşkla her an karşılaşılabilmesine değinmiştir; *“Aşkı cinsiyet kalıplarına sığdıracak kadar sığ bulmuyorum, aşk kas gücünden bile yukarda her şeyi kaldırabilecek güçte, çok saf ve masumdur. Cinsiyet kalıplarına sığmaz bir gün bir kadına âşık olabilirim ama şu ana kadar olmadı.”*

Hayır diyen Katılımcı 1 ise bu fikrini *“Asla çünkü homofobi dediğimiz şey kişinin kendi cinsinin ona karşı hoşlandıklarında tiksilmesi, reddetme ya da şiddete dönüşme şeklindedir. Eşcinsel bireylerde de tabii şey şu inkâr politikası süreci içinde bir şey olabilir, düzelebileceğini düşünüyor. Ben de böyle bir şey olmadı hiç, karşı cinsten biri böyle bir teklifle geldiğinde benden hoşlandığında ben sinirleniyordum ve ağlamaya başlıyordum bu biraz heterofobiye de kaçıyor olabilir. Hiçbir zaman bir kadına karşı bir şey hissetmedim.”* şeklinde dile getirmiştir.

Tablo 21: Alt Tema 2, Kategori 3: Cinsel Yönelim Farklılığı Hakkında Aile ile Empati Kurma

(Diyelim ki siz bir heteroseksüel olarak hayatınızı sürdürüyorsunuz ve çocuğunuz size cinsel yöneliminin sizden farklı olduğunu söyledi, ilk tepkiniz ve tutumunuz nasıl olurdu?)

Kodlar	Frekans
Destek verirdim	7
Destek alırdım (Bir uzmandan)	1
Yadırgardım ama sonra kabul ederdim	2
Üzülür, korkardım çünkü tehlikeli ve zor bir hayat onu bekliyor olurdu	4
Heteroseksüel olmadığım için tam olarak cevap veremem	1

Not: Kişilerin bazı sorulara birden çok cevap verdiği durumlar mevcuttur.

Bu sebeple Frekans değerleri n' den fazladır.

Katılımcılar aile ile empati kurmaya çalıştıklarında genellikle destek vereceklerini fakat çocuklarını bekleyen hayatın zorluğunun farkında oldukları için üzülüp, korkabileceklerini dile getirmektedirler.

“LGBTİ birey olarak kendi haklarım dışında insan hakları konusunda ihlale uğramış kişilere elimden geldiğince destek olmaya çalışıyorum. Dolayısıyla

heteroseksüel biri olsaydım LGBTİ bireylere de desteğimi sağlamaya çalışırdım ve çocuğumu her şekilde kabul eder destek olurum.” (Katılımcı 3),

“İlk tepkim, heteroseksist bir adam bile olsam ilk olarak ona, onu çok sevdiğimi söyledim ve araştırır ona nasıl destek olacağımı düşünürdüm, onun hayatını cehenneme çevirmemeye çalışırdım. Ailemin yaşadığı gibi kabul etmek için süreye ihtiyacım olmazdı çünkü ben yeniliklere açığım. Çocuk diyor ki ben buyum bu şekilde yaratıldım, nasıl değiştireceksiniz ki bunu, sevdiği insanı seçemez ki.”(Katılımcı 9),

“Eşcinsel bir oğlum olduğu zaman şiddet göstermeden onu anlamaya çalışır ve yanında olurum.” (Katılımcı 10),

Hayatın zor olmasından, onlar için korkup, üzüleceğini dile getiren katılımcılar ise; *“Üzülürdüm çünkü bir sürü zorluklarla karşılaşacağımı bilirdim sonra destek olmaya çalışırdım kısa bir süre sonra.”(Katılımcı 4),*

“Korkardım çok fazla korkardım. Çünkü LGBTİ bireylerde öldürülen çok fazla insan var bu hayatta, onu kötü etkileyeceklerini düşüneceğim için hep korkardım. Onu reddetmezdim çünkü benden bir parça, evet en başta korkardım ama bunun nasıl bir şey olduğunu onu nasıl koruyacağımı öğrenmeye çalışırdım. Kabul ederdim onu destek de verirdim ama bu destek süreci gecikmeli olurdu.” (Katılımcı 1) bunları dile getirmiştir.

Bir uzmandan destek alarak nasıl bir yol izleyeceğini belirleyeceğini söyleyen Katılımcı 7 *“Onu tabii ki olduğu gibi kabul ederdim ama dikkatli olması gerektiğini de belirtirdim. Belki de ona daha iyi yardımcı olabilmek için kendime profesyonel destek alırdım.”* diyerek açıklamıştır.

3.2.2.3. Tema 3: Yalnızlıkla Baş Etme Stratejileri'nin Kodları ve Frekans Değerleri

Ana Tema 1: Sosyal Destek

Tablo 22: Alt Tema 1: Sosyal Destek

(Sosyal destek sizce nedir, size ne ifade ediyor?)

<i>Kodlar</i>	<i>Frekans</i>
Zor gününde yanında olunması	8
Dernekler aracılığı ile destek	3
Toplumun sana kazandırdıkları	1
İnsanların senin özgürlüğün için alan yaratmaya çalışması	1

Sosyal desteği tanımlarken katılımcıların çoğu zor gününde yanında olunması ifadesini kullanmıştır. Dernekler aracılığı ile sosyal destek beklentisi de dikkati çekmektedir. Katılımcı 2, sosyal anlamda hissettiği desteği şu şekilde açıklıyor;

“Sosyal anlamda destekleniyorum, sosyal çevrenin getirisi sosyal destektir, haklı olduğum konularda arkamda duruyor ise, haksız olduğum konularda da uygun bir şekilde açıklayabiliyorsa destekleniyorum demektir.”

Katılımcı 5 ve Katılımcı 2 de sosyal desteği benzer ifadeler ile tanımlıyorlar.

“Her ne olursa olsun çevrendeki insanların çok zor durumda bile olsan sana yardımcı olmasıdır. Sosyal çevre ile ilgilidir sosyal destek.” (Katılımcı 5),

“İnsanın çevresinde olan ve zor gününde destek veren insanlardır.”(Katılımcı 10)

Katılımcı 7 ve Katılımcı 9 da *“Sosyal yaşantıma destek olabilecek, onu iyileştirebilecek herhangi bir şey; eğer eşcinsellik kapsamında düşünüyorsak mesela LGBT dernekleri, eşcinseller için bir sosyal destektir. Ya da kadınlar için Mor Çatı vb.”*, *“Yalnızlığını paylaşacağı insanlarla bir arada olması, dernekler ve yakın arkadaşlar sosyal desteklerdir.”* diyerek sosyal desteğin dernekler aracılığı ile yapılabileceğinin de altını çiziyorlar.

Katılımcı 4 *“Okuduğum okul bu konuda bilinçli olduğu için bana okulu çağırıştırdı. Bu konuda çok hassaslar, okuldaki o hava atmosfer, insanların politik*

örgütlenmeye çalışmaları ve alan yaratmaya çalışmaları...” diyerek insanların senin özgürlüğün için alan yaratmaya çalışması kodunun oluşmasını sağlıyor.

Tablo 23: Alt Tema 1: Sosyal Destek

(Sosyal Anlamda Desteklendiğinizi Nasıl Anlarsınız?)

Kodlar	Frekans
Zor günümde yanımda olunması ile	8
Dernekler aracılığı ile desteklenirsem	1
Normal algılanırsam	1

Tablo 23 ve Tablo 22'nin frekans değerleri benzerlik göstermektedir. Katılımcıların yine büyük bir çoğunluğu zor günümde yanımda olunması ve dernekler aracılığı ile desteklendiğimi anlarım ifadelerini kullanmışlardır. Farklı olarak dikkati çeken ise normal algılanmaktır.

Katılımcı 4 *“Bu konudaki desteği en önemli şu o normal olmadığım hayatım boyunca yüzüme çarpıldı. Bana normal davranabilmeleri, aşırı bir iyi veya aşırı kötü davranılması bana iyi hissettirmiyor. Orta davranılsın istiyorum. Eskiden daha fazla ilgi istiyordum yaşadığım zorlukları anlamalarını bekleyip, aşırı ilgi bekliyordum. Değişen şey ise çok fazla zaman kaybettim ve artık bunun üstesinden gelebilecek bir olgunluğa eriştim. Cidden standart şeye kavuşmayınca ekstra ilgi daha da ötekileştiriyor insanları.”* Bu cümleler ile normal algılanırsa sosyal destek gördüğünü hissedeceğini dile getirmiştir.

Tablo 24: Alt Tema 1, Kategori 1: Yakın Arkadaşlık İlişkileri

(Peki, sizin hakkınızda ayrıntılı bilgiye ihtiyacım olsa; arayıp bilgi alabileceğim yakın bir arkadaşınız, kankanızın telefon numarasını istesem kimin telefon numarasını verirdiniz?)

Kodlar	Frekans
Arkadaşım	8
Abim	1
Partnerim	1

Tüm katılımcılar güvenilebilecekleri en yakın olarak tanımladıkları bir kişinin hayatlarında olduğunu dile getirmiştir.

“3 yıldır beraber olduğum sevgilim. Benim her yönümü biliyor.” (Katılımcı 10),

“Arkadaşlarım var, yakın dediğim tüm arkadaşlarım her şeyimi bilirler.”
(Katılımcı 8),

“Abimi arayabilirsin.” (Katılımcı 6).

Tablo 25: Alt Tema 1, Kategori 1: Yakın Arkadaşlık İlişkileri

(Sizin, cinsel yöneliminizi özgürce yaşamanız konusunda kabul eden (durumu bilen, saygı duyan ama arkanızda durmayan) ve destekleyen (durumu kabul edip arkanızda duran) bireyler var mı? Yakınlık dereceniz nedir?)

Kodlar	Frekans
Arkadaş	10

Yukarıdaki frekans değerleri durumu bilen ve destekleyen bireylerin değerleridir. Tüm katılımcılar arkadaşları tarafından destek görmektedirler.

Katılımcı 1, kabul etme ve destek verme arasındaki farkı şu şekilde açıklıyor;

“Farklı olan iki grup var, misal teyzemin kızı beni biliyor ama hiçbir şekilde içlerine girme diyor misal hani bu evet senin kimliğini kabul ediyorum ama hiçbir şekilde desteklemiyorum geliyor ama aynı şekilde bir arkadaşım var ki çırılçıplak sokağa çıksam beni yine de destekler. Seni ne kadar kabul ediyorsa kişinin sana yakınlığını belirliyor.”

Katılımcı 2 ise destekçilerini şu cümlelerle ifade etmektedir; “Ablam benim destekçim her zaman arkamda, kardeşim diyebileceğim kuzenim teyzemin kızı var, 12-13 bayan arkadaşım biliyor. Bir tane erkek arkadaşım biliyor ama şu an onunla iletişim halinde değilim”.

Tablo 26: Alt Tema 1, Kategori 2: Sosyal Çevre/Tanıdıklık

(İş ortamında cinsel yöneliminizden kaynaklı herhangi bir avantaj ya da dezavantaj durumu ile karşılaşılıyor musunuz?)

Kodlar	Frekans
Evet	3
Hayır	2
Bazen	2
Ne avantajı ne de dezavantajı var	2

Not: 1 kişinin iş deneyimi yok, 1 kişi evden iş yapıyor.

Sosyal çevrenin bir parçası olan iş hayatında dezavantaj yaşadığını 1,2 ve 4. Katılımcılar dile getirmiştir. “Müşteri temsilcisi olarak (4 ay) ve garson olarak (2 ay)

çalıştım. Garson olarak çalışılan yer de arkadaşlarımın yeri olduğu için taciz durumunda beni savunabiliyorlardı. Müşteri temsilciliğinde üstünü kapatma ve daha çok çalış gibi dezavantaj oluyordu.” (Katılımcı 1),

“Müşteriler ile sohbet ederken, erkeklerden etkilenme ihtimalim, bayanlarla da aşırı samimi bir sohbet oluyor ve kendimi belli edici hareketlerim olabiliyor. Genel anlamda sanırım her zaman dezavantajını yaşadım. ” (Katılımcı 2).

Katılımcı 4 ise dezavantaj durumunun yalnızca cinsel yöneliminden kaynaklı olmadığını, kimliğini tanımlayan diğer değişkenler konusunda da ötekileştirilmeler yaşadığını bu cümleler ile *“Açık değildim bilmiyorlardı. Ama oturuş tarzıma bile, niye gey gibi oturuyorsun diyorlardı. O kontrol kritik durumuna takıldığım için motivasyonum düşüyordu. Nasıl dayandığını niye yaşadığımı sorguluyorum bazen. Fakirlik, Kürtlük ve Alevilik de başka değişkenler, misal okuldan maddi durumu iyi arkadaşlarım var onlar ailelerine daha rahat açılıyorlar. Varoş diyeceğim, ortaokul çocukları gibi çok acımasızlar, toplumsal baskı çok yoğun. Ama zengin ailelerde güçlü bir yaşam alanı yaratılabiliyor, başka bir alana taşınabilirler, psikoloğa ulaşabilirler, bilgi edinebilirler. Ama benim geldiğim gibi ailelerde sevgi bağı daha kuvvetli. Onlar üzülmesin başka bir durumdan başlarına bir şey gelmesin, toplumsal zorluğu onlar yaşamasin diye bütün yükü ben aldım omzuma ve bu da ağır hissettiriyor. Her ortamda ezilen yönden bakıyorum. Hepimiz birbirimizi yargılıyoruz, tek açıdan bakıyoruz ve hiçbirine kendimi ait hissedemiyorum. Hepimiz ötekiyiz” ifade etmektedir.*

Katılımcı 8 ise duruma ve koşullara göre iş hayatında dezavantaj veya avantaj yaşama ihtimalin olduğunu açıklamak adına şu cümleleri kuruyor; *“Direkt söylediklerim oldu bir süre sonra söylediklerim oldu onun dışında anlayanlar da oldu. Ben mağazadayım, çok da takmıyorum, daha da rahatım. Moda eşcinsel bir sektör ve bu bana avantaj sağlıyor. Kadınlar eşcinsel erkeklerin moda zevkine güvendikleri için benim için avantaj. Mağazadakiler beni bilmiyorlar, onlara açık değilim. Daha güzel bir örnek olarak mağazada çalışan diğer bir arkadaşım feminen bir eşcinsel. Heteroseksüel erkekler açık görüşlü değilse dezavantaja dönüşebiliyor. Dedikodular dönebiliyor. O arkadaşımın yüzüne karşı da, arkasından da çok fazla dedikodu dönebiliyor, laflar çarpıtılıyor. Eğer eşcinsel olduğunu açık olarak yaşıyorsan aslında sağlıklı bir ortamda değil.”*

Tablo 27: Alt Tema 1, Kategori 3: Sosyal Kuruluşlara Aitlik

(Herhangi bir sosyal kuruluş içinde üyelik veya aktif bir göreviniz (ücretli veya gönüllü) oldu mu? Olduysa; biraz bahsedebilir misiniz?)

Kodlar	Frekans
Evet	7
Hayır	3

(LGBTİ bireylere destek veren kurumlardan herhangi biri ile tanışıklığınız Var mı? Örneğin; KAOS GL, LAMBDAİSTANBUL, HEVİLGBTİ...)

Var ise: tanışıklığınız hangi düzeyde, katılımcı; aktif görev?)

Kodlar	Frekans
Tanışıklık düzeyinde	3
Aktif görevde	3
Hayır	3
Aktif görevden Sonradan ayrılan	1

Katılımcıların çoğu bir şekilde sosyal kuruluşlar ile tanışmış, etkinliklerine katılmış bir kısmı da aktif olarak sosyal kuruluşlarda görev almış ve almaya devam etmektedir. Sosyal kuruluşlar ile yolu kesişmeyen katılımcılar bile sosyal kuruluşları desteklediklerini dile getirmektedirler.

“Var, aktifim Lambdaistanbul’da gönüllüydüm ama şimdi bireysel aktivistim.”(Katılımcı 6),

“Okuduğum üniversitede sosyal bir grup kurduk ve grupta etkin olarak çalışıyorum.”(Katılımcı 8),

“Oldu uzunca süre 11-12 yıldır sanatla ilgili sosyal kuruluşlarda bulundum. Bir süre aralarında idim ama aktivistlikte yaptım ama kısa sürdü bana samimi gelmediler, kendi menfaatleri doğrultusunda politika yaptıklarını gördüm ve bizim politikadan çok anlaşılmaya ihtiyacımız vardı ve bunu fark ettikten sonra tamamen uzaklaştım.”(Katılımcı 10),

“Bale ve tiyatrodaki aktif görevlerim var. 10 yıldır bale ile uğraşıyorum.”(Katılımcı 9),

“6 aydır LGBTİ inisiyatifinde aktif görevdeyim.”(Katılımcı 3),

“Çok arkadaşım var ama ortak bir paydada hiç buluşmadım. Kendimi tek bir şeye ait hissedemiyorum o yüzden dahil değilim. Oraya bağlı olan arkadaşlarım yaralarının üzerlerine gidip güçlenebiliyorlar.” (Katılımcı 4).

Alt Tema 2: Kişisel İlgi Alanları

Alt Tema 3: Psikolojik Uzman Desteği/Terapi

Tablo 28: Alt Tema 2, Kategori 1,2 ve 3 ve Alt Tema 3

(Kendinizi yalnız hissettiğiniz zamanlarda, yalnızlığınız ile baş etmenizi kolaylaştıran şeyler nelerdir? Başka neler olabilir?)

<i>Kodlar</i>	<i>Frekans</i>
Kitap okumak	2
Sosyal çevre	7
Müzik dinlemek	5
Film izlemek	2
Temizlik	1
Sinema filmi yapma hayali	1
Bale yapmak, dans etmek	4
Müzik yapmak	1
Aktivizm	1
Terapi	2
Maddi güç	1
Seks	1
Tiyatro oyunculuğu	1
Gece hayatı	1

Tablo 28 incelendiğinde katılımcıların çoğu sosyal çevrenin varlığı sayesinde yalnızlık ile baş ettiklerini dile getirmiştir. Diğer önemli baş etme yöntemlerinden biri ise müzik dinlemek ve dans etmektir. Frekans değerleri irdelendiğinde katılımcıların baş etme yöntemleri kişisel ilgi alanlarına göre geniş bir yelpazeye yayılmıştır.

Yalnızlıkla baş etmekte sosyal desteğin etkisini Katılımcı 10, Katılımcı 2 ve Katılımcı 3 bu şekilde dile getirmektedirler;

“Duygusal boşluk yaşadığım dönemlerde arkadaşlarım ile vakit geçiriyorum, yeni bir arayışa geçiyorum. Dans etmek bara gitmek o dönemi geçiştirebiliyor ama ilişkilerim her bittiğinde birden karşıma biri çıkabiliyor ve duygusal anlamda yalnız hissetmiyorum hiç kendimi. Eğlenerek sosyal destek ile geçirebiliyorum”(Katılımcı 10),

“Arkadaşlarım, beni bilen arkadaşlarım ile görüşmek ikinci olarak müzik dinlemek.” (Katılımcı 2),

“İnsanlar. Yalnız kalmak istediğim zamanlar olsa da çevremde insanların olmasını seviyorum ve onlardan güç alıyorum. Onun dışında sinema ve müzik benim yalnızlığımı gidermede yardımcı oluyorlar” (Katılımcı 3).

Katılımcı 4 ve Katılımcı 6 ise kişisel ilgi alanlarının ve aldıkları terapinin katkılarından şöyle bahsetmektedirler; *“Benim bütün hayatım lise sona kadar olan kısım hayal kırıklığı, travmalar daha feminendim farklı olduğumu insanlar hep yüzüme vuruyorlardı. Toplumdan koştum ve toplumsal refleksle düşünemedim, uzun süre yolumu bulmakta zorlandım çok. O zaman beni tek bağlayan şey akademik başarı idi. Bu beni kurtaracaktı oradan. Şimdi sinema ile ilgileniyorum, bu değişimle ilgileniyorum sinemada bir film çeker ve öyle bir şey anlatırsın ki 3 bin kişi izler ama 3 kişiye dokunur. Bir tohum eker tartışmaya sebep olur, herhangi bir görüşme için de geçerli. Hepimiz sosyal çevrede bir şekilde mağduruz. Düşünmekten çok eylemde olmak istiyorum artık. 2.5 yıl kadar terapi aldım, alkol ve sigara bağımlılığım vardı. Şu an yok. Hayatın getirdiği bir şeylerle kontrol edip düzenlemek zorunda kaldım.”,*

“Terapi aldım lisede iken. Ailem en başta geliyor. Sonra öldürülen arkadaşlarımız, uğruna öldükleri şeylerden vazgeçmemem gerekiyor. Gelecek kaygısı şu sıralar çok yüksek, bir şeyleri değiştirme çabası, aktivizm benim için en büyük destek. Gelecek nesiller için bile bir şeyler yapmaya çabalıyorum.”

Katılımcı 9 ise sahne sanatlarıyla ilgileniyor olmanın, yalnızlık süreçleriyle baş etmedeki etkisinin altını çizmektedir; *“Dans ediyorum, müzik yapıyorum ben çok iyi piyano çalarım, şan derslerim var, yalnız hissedemeyecek kadar yoğunum, sanatın içindeyim ve bununla nefes alıyorum. Performansla yaşıyorum. Kendi varlığımı mutluluk sebebi olarak algılıyorum.”*

Katılımcı 8 ise sırf yalnızlığını gidermek için seks bile yaptığını dile getirmektedir; *“Arayıp konuşabileceğim insanlarla, beraber vakit geçirebileceğim insanlar. Kendime güven ve ayaklarım üzerinde maddi anlamda durmam beni güçlü kılıyor. Okulumu asılırım, kaderime ilgi alanlarıma odaklanırım. Sırf yalnızlığımı gidermek için seks yaptığım dönemler oldu ama artık öyle değil kendimi daha iyi tanıyorum ve buna ihtiyacım yok.”*

3.3. Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Ölçeğine İlişkin Bulgular

Tablo 29: Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu Puanlama Aralığı (Ranj Değerleri)

SDYÖKF	Ranj
Aile ilişkilerinde yalnızlık puanı	5-35
Romantik ilişkilerde yalnızlık puanı	5-35
Sosyal ilişkilerde yalnızlık puanı	5-35
Tüm ilişki alanlarında yalnızlık puanı	15-105

Tablo 29’ da SDYÖKF’nun her alt bölümden ve tüm ölçekten alınabilecek en düşük ve en yüksek puan aralıkları Ranj değerleri ile belirtilmiştir. Bu veriler göz önünde bulundurularak katılımcıların aldıkları puanların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Aritmetik ortalama hesaplaması yapılırken başlangıç noktası izafi ‘0’ olarak kabul edilmiştir. Örneğin; alt bölümlerde alınabilecek en düşük değer 5 başlangıç noktası olarak kabul edilse bile çıkacak sonuçlar S değerlerini etkilememekte ve yorumlamada anlamlı bir değişikliğe sebep olmamaktadır. Bu sebeple yapılan tüm yorumlamalar, bu farkındalık altında yapılmıştır.

Tablo 30: Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu Katılımcıların Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmaları

SDYÖKF	Aritmetik Ortalama ($\bar{X}$)	Standart Sapma (S)
Aile ilişkilerinde yalnızlık puanı	19,6	5,89
Romantik ilişkilerde yalnızlık puanı	23,9	5,86
Sosyal ilişkilerde yalnızlık puanı	17,1	3,18
Tüm ilişki alanlarında yalnızlık puanı	60,6	8,72

SDYÖF bulgularına göre katılımcıların yalnızlık hissetme düzeyleri romantik ilişkilerinde en yüksektir. İkinci olarak aile ilişkilerinde yalnızlık hissetme düzeyleri romantik ilişkilerinden düşüktür. Sosyal ilişkilerde yalnızlık hissetme düzeyleri ise en düşüktür. Tüm ilişki alanlarında yalnızlık hissetme düzeyleri ranj ortalamasıdır.

3.4. SDYÖKF ve Görüşme Formu Bulgularının Kıyaslanması

SDYÖKF, aile ilişkilerindeki yalnızlık düzeyleri, romantik ilişkilerde yalnızlık düzeyleri, sosyal ilişkilerdeki yalnızlık düzeyleri ve tüm ilişki alanlarında yalnızlık düzeyleri olmak üzere dört ana bölümden oluşmaktadır. Görüşme formu ve ölçeğin bulguları bu dört ana başlık altında yorumlanmaktadır.

SDYÖKF'nun alınabilecek ranj değerleri her alt bölüm için 5-35, genel toplam için ise 15-105' tir. Görüşme formu cetvel sorularındaki veriler, katılımcıların 1-10 arasında bir cetvelde aralık belirterek verdikleri cevaplardan elde edilen bulgular aritmetik ortalama ve standart sapma bulmak amacı ile analiz edilmiştir.

Aile İlişkilerindeki Yalnızlık Düzeyleri

Görüşme F.	$\bar{X}$	5,1	S	2,85
SDYÖKF	$\bar{X}$	19,6	S	5,89

Görüşme Formu bulgularında erkek eşcinsel bireylerin aileleri ile birlikte iken 1-10 aralığında olan cetvelde 5,1 düzeyinde oldukları ve gruptan sapmanın 2,85 olduğu görülmektedir. Katılımcılar aileleri ile beraberken kendilerini cetvelin ortasında yalnız hissetmektedirler. SDYÖKF bulgularında ise katılımcılar 5-35 aralığında 19,6 düzeyinde oldukları ve gruptan sapmanın 5.89 olduğu görülmektedir. Katılımcılar aileleri ile beraberken kendilerini yine ölçeğin ortasında değerlendirmektedirler.

Romantik İlişkilerde Yalnızlık Düzeyleri

Görüşme F.	$\bar{X}$	7,7	S	1,83
SDYÖKF	$\bar{X}$	23,9	S	5,86

Görüşme Formu bulgularında erkek eşcinsel bireylerin partnerleri ile birlikte iken 1-10 aralığında olan cetvelde 7,7 düzeyinde oldukları ve gruptan sapmanın 1,83 olduğu görülmektedir. SDYÖKF bulgularında ise katılımcılar 5-35 aralığında 23,9 düzeyinde oldukları ve gruptan sapmanın 5.86 olduğu görülmektedir.

Sosyal İlişkilerdeki Yalnızlık Düzeyleri

Görüşme F.	$\bar{X}$	8,3 (<i>Yakın İlişkilerde</i>) 6,13 (<i>İş İlişkilerinde</i>) 8,57 (<i>Sosyal Kuruluşlarda</i>) 6,7 (<i>Sosyal Topluluklarda</i>) 7,4 (<i>Genel Sosyal İlişkilerde</i>)	S	1,56 2,64 1,13 3,47 2,2
SDYÖKF	$\bar{X}$	17.1	S	3.18

Görüşme Formu bulgularında erkek eşcinsel bireylerin yakın ilişkilerinde iken 1-10 aralığında olan cetvelde 8,3 düzeyinde oldukları ve gruptan sapmanın 1,56 olduğu, iş ilişkilerinde 6,3 düzeyinde 2,64 sapma, sosyal kuruluşlarda iken 8,57 düzeyinde 1,13 sapma, sosyal topluluklarda 6,7 iken sapma 3,47, genel sosyal ilişkilerde ise 7,4 iken sapma 2,2 olarak görülmektedir.

Tüm İlişki Alanlarında Yalnızlık Düzeyleri

Görüşme F.	$\bar{X}$	8,1	S	2,28
SDYÖKF	$\bar{X}$	60,6	S	8,72

Görüşme Formu bulgularında erkek eşcinsel bireylerin tüm ilişkilerinde 1-10 aralığında olan cetvelde 8,1 düzeyinde oldukları ve gruptan sapmanın 2,28 olduğu görülmektedir. SDYÖKF bulgularında ise katılımcılar 15-105 aralığında 60.6 düzeyinde oldukları ve gruptan sapmanın 8.72 olduğu görülmektedir. Görüşme formu bulgularında katılımcıların kendilerini genel anlamda daha az yalnız hissettikleri, SDYÖKF’da ise genel anlamda kendilerini ranj değerlerinin ortasında hissettikleri sayısal verilerin ifade ettikleri sonuçlardır. SDYÖKF’nun genel yalnızlık hissetme düzeyinde gruptan sapma değerinin yüksekliği sebebi ile anlamlılığı düşmektedir.

BÖLÜM 4

TARTIŞMA ve YORUM

4.1. Temaların Tartışılması

Bu bölümde katılımcıların demografik bilgileri ve alan yazın dikkate alınarak temalar üzerinden bulgular yorumlanmakta ve tartışılmaktadır.

Tema 1: Yalnızlık Hakkındaki Düşünceler

Katılımcıların ‘Birinin yalnız olduğunu nasıl anlarsınız, siz yalnız olduğunuzu nasıl anlarsınız?’ sorularına verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen bulgularda bazı başlıklar dikkati çekmektedir. Katılımcıların çoğu sosyal çevresinde güvenebileceği insanlar olmadığında yalnız hissettiklerini, insanların etrafında konuşacak kimse olmayınca yalnız gözüktüklerini, norm dışı hissettirildiklerinde yalnızlığı daha yoğun yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Katılımcıların dile getirdiklerinden yola çıkarak insanın sosyal bir varlık olduğunu unutmamak gerekmektedir. İnsanın sosyal bir varlık oluşu onu, günlük hayatın içinde her zaman diğerleri ile iletişim kurmak zorunda bırakır. Bu iletişimin sağlıklı gerçekleşebilmesi kişinin güvende hissetmesini sağlar. Sağlıklı iletişim kurabilmek her zaman kolay değildir, bu ya kişilerin yeteneklerine bağlıdır ya da birbirinin özelliklerini iyi tanıyan gruplar içinde mümkündür. Burger (2006), kişiye ait değerler içinde yaşadığı gruba ve topluma ait değer çakışmaz ise kişi uyum içerisinde sağlıklı bir iletişim kurabilir ve grubun içinde kendisini güvende hissedebilir der. Norm dışı algılandıklarında kendilerini yalnız hisseden katılımcılar aslında Burger’ın da değindiği gibi gruba ait hissetmeme ve grup değerleri ile çatışma yaşadıklarından kendilerini yalnız hissetmektedirler. Gruba ait hissetmeme sebepleri başka araştırmalar ile daha ayrıntılı olarak araştırılabilir ancak bu araştırmanın bulgularından ve araştırmacının gözlemlerinden faydalandığında, katılımcıların grup üyeleri ile ortak paydalarda buluşmak istedikleri ancak toplum normlarını farklı yorumladıklarından dolayı grup olma, gruba ait hissetme gibi süreçlerde sorun yaşadıkları ortaya çıkmaktadır. Buna rağmen sosyal ilişkilerde yalnızlık düzeyleri anlamlı düzeyde düşüktür. Toplumun her kesimi ile ortak bir paydada buluşmalar bile kendi sosyal çevreleriyle uyumlu bir

iletişim halindedirler. Bu uyum üzerine düşünülduğünde, farklılıklara duyarlı ve saygılı insanlar ile iletişim kurmayı ve arkadaş olmayı seçtikleri dikkati çekmektedir.

Winnicott (1958)'ın da değindiği gibi yalnızlık içseldir, iç koşul olarak yaşanır. Birey yalnızlığı kalabalıklar içindeki varoluşuna da taşır. Hem Katılımcı 6'nın hem de Winnicott'ın da değindiği üzere yalnızlık bazen etrafında insanlar olsa bile iç dünyana döndüğünde tek başına olma fikrine katlanamama durumu olabilmektedir. Etrafında olan kalabalıklar içinde bile yalnız hissediyor olma durumuna duygusal yalnızlık denilmektedir.

Kişinin yaşadığı duygusal boşluk veya eksiklik hissi çoğu zaman sosyal yaşantısını da etkilemektedir. Duygusal anlamda yalnız olduğunu hisseden bireyler çoğu zaman sosyal çevresine karşı güven kaybı hissetmekte ya da sosyal çevresine daha az zaman ayırmaktadır. Katılımcı 4'e göre kendini diğerleri ile beraberken normal hissedememe ve onlar tarafından anlaşılma durumu onu yalnız hissettiren unsurlardandır. Bu unsurlar onun duygusal alanda yaşadığı çatışmaları paylaşa da sosyal çevresinin onu anlamayacaklarını düşündüğünden, paylaşmamasına ve sosyal çevresinden uzaklaşmasına sebep olmaktadır. Bazen yaşanan duygusal yalnızlık durumları, kişiyi sosyal alanda da yalnızlığa sürükleyebilmektedir. Katılımcılar genellikle partner yoksunluğu ile duygusal yalnızlığı eş değer olarak algılamaktadırlar.

2014 yılında Fredriksen ve Kim tarafından yaşlı LGB bireylerin yalnızlık düzeylerini araştırmışlardır. Partnerleri veya ev arkadaşları olan yaşlı LGB bireyler, partnerleri ve ev arkadaşları olmayanlara oranla daha az yalnız hissetmektedirler. İki araştırma çalışma grubu farklı da olsa benzer sonuçlar içermektedir. Heteroseksüel bireylere göre homoseksüel bireylerin partner bulma ihtimali daha düşük olması, ilişkilerin daha kısa sürmesi gibi sebeplerden dolayı duygusal anlamda yalnız hissetme düzeylerinin daha yüksek olabileceği düşünülmektedir. Heteroseksüellerin ve homoseksüellerin yalnızlık düzeyi ile ilgili başka bir araştırmada karşılaştırma yapmak daha güvenilir olacaktır.

Katılımcıların çoğunluğu sosyal anlamda yalnız olmayı tanımlarken etrafında kimsenin olmaması kelimelerini kullanmışlardır. Sosyal yalnızlık, bireyler arasında sosyal ilişkilerin olmaması veya bireyin kendisini kabul edecek toplum içinde yer almaması olarak açıklanabilmektedir (Turan ve Şişman, 2004). Sosyal yalnızlık kavramı

ile katılımcıların tanımında var olan fiziksel anlamda bireylerin yanında olan insanlardan çok iletişimsel alanda bireyler ile ilişki içinde olan sosyal çevre kastedilmektedir. Katılımcı 5'in de değindiği gibi ana unsur *sana destek veren kimsenin olmaması ve dışlanmak* belki de sosyal yalnızlığı tanımlayabilecek en iyi kavramlardan ikisi olmaya adaydır. Sosyal anlamda destek görmek, sosyal çevrenin etkin rollerinden biriyken sosyal bir gruba ait olmamak ve dışlanmak ise sosyal çevreden kopuşun ve sosyal yalnızlığın en önemli belirtilerinden biridir. Katılımcıların büyük çoğunluğu sosyal yalnızlığı *çevrende insan olmaması* olarak tanımlamaktadırlar fakat bu tanım kısıtlı bir tanımdır. Aslında katılımcılar eğer sosyal çevreden destek, kabul ve onay görmüyor iseler sosyal alanda yalnızlık çektiklerini görüşme esnasında, diğer sorularda daha açık bir şekilde ifade etmişlerdir. Bireyin sosyal anlamda etrafında olan kişilerin sayısından çok o kişilerin ilgi ve dikkatine ihtiyaçları olduğu bir gerçektir.

Özgürlük ve yalnızlık konularının bir arada bu araştırmada yer almasının sebeplerini de tartışmak uygun olacaktır. Eşcinsel bireylerin toplum normları dışında kalmaları ya da bırakılmaları sonucu toplumdan farklı, bağımsız bir alanda kendilerine benzer kişilerden oluşan alt gruplar ile iletişim halinde yaşamalarının acaba bir özgürlük mü, yalnızlık mı olduğu sorusuyla araştırmada bu başlık yerini almıştır.

Toplumdan bağımsız olmak bir özgürlük mü sağlamakta ya da özgürlüğü kısıtlamakta mıdır? Katılımcıların yarısı özgürlükle ilgili soruya, *kıyafet özgürlüğü* cevabını vermişlerdir. İstedikleri renkleri, pantolonları giyip sokakta istedikleri gibi gezebildiklerinde özgür olduklarını hissettiklerini ifade etmişlerdir. Ülkemizde kıyafet özgürlüğü konusu sık sık kadınlara özgü bir sorun alanı gibi dile getirilse de erkek eşcinseller de özellikle, efemine davranışları ağır basan erkek eşcinseller de kıyafet konusunda özgür olmayı beklemektedirler. Giydikleri kıyafet, yürüyüş şekli, davranış ve tutumlar konusunda özellikle aileden gelen baskıların düzeyi düşer ise daha fazla özgür ve güvende hissedeceklerini dile getirmişlerdir. Özellikle *güvende hissetmek, kıyafette özgürlük, sokakta hissettikleri gibi hareket etmek, partneri ile sevgili gibi davranabilmek, maddi alanda kendi kazancına sahip olabilmek, aile ve toplum baskısının daha az olması* gibi konularda yaşayacakları her gelişme onları daha özgür hissettirecektir. Sayılan tüm maddeler aslında yalnızca erkek eşcinsellerin yaşadıkları sorunlar değildir. Bu sorunları tüm insanlar zaman zaman özgürlüğü kısıtlayıcı unsurlar olarak dile getirmektedirler.

Yalnızlık ile özgürlük bağlantısı nasıl kurulmaktadır? Kişi gruba dâhil olabilmek ve dâhil kalabilmek, şehir kalabalığında kaybolmamak, yok olmamak ve güvende hissedebilmek için özgürlüğünü feda ederek yalnızlıktan kendini korumak zorunda kalabilir. Erich Fromm yalıtımın temel anksiyete kaynağı olduğunu, tek başına olanın doğa güçleri karşısındaki çaresiz farkındalığını vurgulamıştır (akt. Yalom, 2001). Özgürlüğü toplumun kabul etmediği unsurlar içinde yaşamak kişiyi yalnızlığa sürükleyebilmektedir oysaki her bireyin gruba ait olma, kabul edilme ve onaylanma gereksinimi her zaman var olarak kalacaktır. Kişi özgürlüğünü elde edebilmek adına bazen yalnızlığı göze almakta bazen ise yalnız kalmamak adına özgürlüğünden vazgeçebilmektedir. Katılımcıların bir kısmı özgürlüğü yalnız kalmaya rağmen seçmekte bu sebepten dolayı aileleri tarafından dışlanmaktadır. Bazı katılımcılar ise yalnız kalmamak adına cinsel yönelimlerini ailelerinden gizlemeye devam etmektedirler.

Özgürlük ve yalnızlık arasındaki bağı daha iyi anlayabilmek ve katılımcıların fikirlerini yorumlayabilmek adına katılımcılara özgürlük ve yalnızlık arasında nasıl bir bağ olduğunu düşündükleri sorulmuştur. Katılımcılar bu konuda oldukça farklı düşüncelere sahiptirler. Katılımcıların bu kadar farklı cevaplar vermelerinin yaşantılarının çeşitliliği olduğu düşünülmektedir. Aile konusunda destek gören ya da görmeyi bekleyen kişiler genellikle *yalnız değilsen özgürsündür* cevabını vermişlerdir. Buna göre eğer etrafında seni destekleyen, onaylayan kişiler var ise senin özgürlük alanın daha güvenilir bir şekilde genişleme imkânı bulmaktadır. Eğer etrafında olan insanlar seni desteklemiyor ve hatta dışlıyor ise *yalnızsan özgürsündür* cevabı daha etkili ve geçerli olmaktadır. Bir diğer bakış açısı ise eğer özgürsen ve bu özgürlük uç noktada toplum normları ile çatışıyorsa *özgürsen yalnızsın* demektir.

Bazı katılımcılar da eğer var olan özgürlüklerin, elinden alınır ise aynı zamanda yalnızlığa da sürükleniyorsun demektir fikrini savunmaktadırlar. Yani eğer kıyafet özgürlüğün var iken yasal bir engel ile bu özgürlük elinden alınır ise kendini ifade edemediğin için daha yalnız ve dışlanmış hissetme ihtimalin artacaktır.

Özgürlük, yalnızlık gruba ait olma, dışlanma gibi kavramlar aslında birbirleri ile oldukça iç içe geçmiş ve bağlantılı kavramlardır. Bu kavramlar genel yorum ve tartışma kısmında daha ayrıntılı olarak tartışılmaktadır.

Tema 2: Cinsel Yönelim Hakkındaki Düşünceler

Bu bölümde erkek eşcinsel bireylerin cinsel yönelimlerdeki farklılığı paylaşmak hakkında ne düşündükleri, kimler ile hangi sebepler ile paylaştıkları, paylaşılan kişilerin tepki ve tutumları, cinsel yönelimin farklı olduğunu ilk fark ettikleri zamanı ve ailenin tutumları üzerindeki bulgular tartışılacaktır.

Katılımcılardan büyük bir çoğunluğu cinsel yönelimin yakın olunan kişiler ile paylaşılmasının mantıklı olduğunu dile getirmektedir. Bunun sebebi cinsel yönelimin kişiye özel bir bilgi olduğu, heteroseksüel bireylerin cinsel yönelimlerini dile getirmek için özel bir çabası olamaması gibi aslında eşcinsel bireylerinde böyle bir gereksinim duymalarının anlamlı olmadığını düşünmeleridir.

Cinsel yönelim yalnızca cinsel aktivite içinde bulunduğu kişi veya kişileri ilgilendirdiğinden, diğer hiçbir insana söyleme gibi bir yükümlülüğünün bulunmadığı, özgür bir alandır bununla beraber bazı katılımcılar cinsel yönelimin herkesle paylaşılması gerektiğini düşünmektedirler. Cinsel yönelimlerinin farklılığını dile getirmek, politik anlamda var olduklarını dile getirmek ile eşdeğerdir.

Katılımcıların hemen hemen hepsi ilk olarak cinsel yönelimlerini arkadaşları ile paylaşmışlardır. Bu arkadaşların çoğunluğu yakın arkadaşlık ilişkileri kurdukları kız arkadaşlardır, kızların erkeklere oranla homofobilerinin daha düşük olduğunu katılımcılar dile getirmişlerdir bunun yanı sıra bir diğer ilgi çeken bulgu ise paylaşım yaşadıkları arkadaşlarından bazılarının, sonrasında gey ya da lezbiyen olduğunu öğrenmeleridir. Paylaşım yapılmasını kolaylaştıran şey yakınlık ve güven iken kişinin yakın arkadaşları ile cinsel yönelimini paylaşması oldukça doğaldır bununla beraber özellikle gey veya lezbiyen olan bir arkadaş ile onların cinsel kimliğini bilmeden paylaşımında bulunmak ilginç bir bulgudur.

Aileleri ile paylaşımında bulunan kişi sayısı oldukça azdır. Bunun sebepleri ise ailelerin zaten bu farklılığın farkında olmaları ancak bu farklılığı her dile getirmek istediklerinde eşcinsel bireylere bir şekilde fırsat tanımamalarıdır. Ailenin bu farklılığın dile getirilmesi ile çocuklarının yanında toplum normları ile mücadele etmek zorunda kalacaklarının farkında olmaları bu süreci zorlaştırmaktadır. Eşcinsel bireyler de ailelerinin bu zor durumda kalmamaları ve bazen kendi özgürlük alanlarını daha rahat koruyabilmek adına aileleri ile paylaşımında bulunmamayı seçmektedirler. Genellikle kız

arkadaşları ve gey arkadaşları ile paylaşmayı seçmelerinin sebepleri arasında kabul edilebileceklerini daha az dışlanacaklarını bilmeleri ya da sezmeleri yatmaktadır. Katılımcılar kendilerine yakın hissettikleri ve açılımlarını kabul edeceklerini düşündükleri kişiler ile cinsel yönelimlerini paylaşmayı seçmektedirler. Paylaşım yaşadıkları kişiler ya onlar için çok değerli ya da hayatlarında önem düzeyi en düşük olan insanlardır. Hayatlarında önem vermedikleri kişiler ile paylaşım yapmayı seçme sebepleri ise onları kıracak, yıpratıcı hiçbir eleştiri yapma hakları olmaması, eleştiri yapsalar bile olumsuz etkilenmeyecek olmalarıdır.

Katılımcılar genellikle kız arkadaşların erkek arkadaşlara göre daha olumlu bir bakış açısı gösterdiklerini, erkeklerin zaman ile bu açılımı kabul ettiklerini, ailelerin ise tutumlarının genellikle ilk açılımda oldukça sert olduğunu dile getirmişlerdir. Kız arkadaşların daha olumlu tepki vermelerinin sebebi olarak erkek eşcinsellerin toplum arasında efeminen algılanması ve bunun kızlar için cinsellik yaşayabilme ihtimali olmaması gösterilebilir. Heteroseksüel erkekler için ise normal şartlarda cinsellik yaşayabilme ihtimali olmayan erkeğin, kendi cinsinden hoşlandığını öğrendiğinde bunu kabul etme süresinin uzamasının sebebi acaba gizli bir homofobi olabilir mi? Alan yazında homofobinin tanımı çoğunlukla eşcinsellere karşı olan öfke ve kin olarak yapılır (Ertan, 2009).

Deneysel araştırmalar, heteroseksüellerin geylere yönelik tutumlarının çeşitli psikolojik, sosyal ve demografik değişkenlerle anlamlı bir biçimde ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Erkek eşcinsellere yönelik olumlu tutumları olanların tersine olumsuz tutumları olanlar; toplumsal cinsiyet rolleri hakkında katı ve geleneksel tutumlar sergilemeye daha yatkın, olumsuz tutumlar sergileyen akranlarına daha yakın, erkek eşcinsel ya da kadın eşcinsellerle kişisel ilişkileri oldukça az kuran, çoğunlukla yaşlı ve az eğitilmiş, inancı yüksek insanlardır (Ertan, 2009).

Ailelerin çocuklarının cinsel yönelimlerini öğrendiklerinde verdikleri tepkiler birbirine benzemektedir. Genellikle başlangıçta reddetme, yok sayma hatta evden atma gibi durumlar yaşanmaktadır. Katılımcılardan 3' ü ailesi farklılıklarını öğrendiklerinde evden atılmıştır. Katılımcılardan 6' sı ailesine cinsel yönelim farklılığını söylemek istemiş ancak ardından yaşanacakları göze alamadıklarından vazgeçmişlerdir.

Çoğu zaman toplum normlarına uymayan insanlar aileleri tarafından da dışlanmakta ve kabul edilmemektedirler. Aileleri tarafından reddedilen bu bireyler psiko-sosyal açıdan tam bir yalnızlığa itilmektedir. Bir insana verilebilecek en büyük ceza o insanı yok sayma ve varlığından habersizce hareket etmek olsa gerektir (Özodaişık, 2005).

Katılımcıların çoğu cinsel yönelim farklılığını ilk olarak ilköğretim düzeyinde iken fark etmişlerdir. Cinsel yönelimlerini fark etme yolları değişiklik göstermektedir. Katılımcılardan bir kısmı dokunulma ile cinsel yönelimlerinin farkına varırken bir kısmı mastürbasyon esnasında bir erkeği hayal ettiğini fark etmiş, bir kısmı da eşcinsellik hakkında bilgi edindikçe kendisinin farklılığının adının eşcinsellik olduğunu kavramıştır. Katılımcıların ortak kanısı ise eşcinsel olduklarını ismi ile bilmeseler de her zaman, çok küçük yaştan hatta kendilerini bildiklerinden beri ilgilerinin erkeğe dönük olduğunu fark ettikleridir.

Doğru ya biz ne zaman heteroseksüel olduğumuza karar verdik? Freud bu konuya psikanalitik teorem yoluyla farklı bir bakış açısı getirmiştir. Eşcinselliğe yenilikçi bir bakış açısı ile yaklaşan, cinsel uygulamalar söz konusu olduğunda normal tırnak işareti içerisine alan ilk kişidir. Ayrıca Freud cinsel güdünün ilk seferde nesneden bağımsız olduğunu, cinsel güdünün nesnenin çekiciliğinden kaynaklı olmadığını dile getirmiştir. Freud (1905) bununla birlikte cinselliği eşcinsellik ve karşı cinsellik olarak ikiye ayırır. Eşcinsellik nasıl açıklamaya muhtaç ise karşı cinsellikte açıklamaya mecburdur der. Psikanalitik bakış açısı, asla hiç bir eşcinselin diğerlerinden ayrı özel karakterli bir grup olarak görülmemesi gerektiğini dile getirir. Ve Freud, sonuç olarak bir eşcinseli bir karşı cinsle tedavi ile çevirmenin, bir karşı cinseli eşcinselle çevirmekle eşdeğer olduğunu ifade eder (akt. Can, 2013).

Heteroseksüelliğin sebeplerini açıklamak ne kadar zor ise eşcinselliğin sebeplerini de açıklayabilmek aynı düzeyde zorluk içermektedir. İnsanların cinsel yönelimlerinin farklı olmasının sebepleri hala net bir şekilde açıklanamamaktadır.

Bir diğer soru da eşcinsel olduğunu dile getiren bireylerin karşı cins ile herhangi duygusal ya da cinsel bir yaklaşma yaşayıp yaşamadığıdır. Katılımcıların çoğu eşcinselliği inkâr ettikleri dönemde ya da cinsellikle ilgili keşif yaptıkları yıllarda temas içine girdiklerini dile getirmişlerdir. Buna rağmen bu temaslardan hiç zevk almadıklarını hatta bir erkeği hayal ederek bir kız ile yaklaşmanın daha da zorlayıcı bir süreç

olduğunu ifade etmişlerdir. Bazı katılımcılar da cinsel yönelimlerinin erkeklere şuan için dönük olduğunu ancak aşkın her iki yöne de mümkün olduğunu düşündüklerini dile getirmişlerdir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu ilk tepkilerinin sert olabileceğini ancak sonrasında çocuklarının yaşayacağı hayatın güçlüklerinin farkında olduklarından çocuklarına destek vereceklerini dile getirmişlerdir. Katılımcılardan yalnızca bir tanesi bir uzmandan destek alacağını ve bu yolla çocuğuna yardım etmek istediğini ifade etmiştir.

Kuşkusuz ki her aile çocuğunun eşcinsel olduğunu öğrendiğinde inkâr, tehdit basamağını yaşamaktadır. Bunun sebebi eşcinselliğe duyulan antipati ve hoşgörüsüzlüğün etkisi ile cinsel yönelimin beraberinde getireceği olumsuz etkileri bilmeleridir (Çekirge, 1999). Ailenin kabulü ve desteği katılımcılar için büyük değer taşımaktadır. Aile toplumun en küçük yapıtaşlarından biridir ve ailenin kabulü demek, aslında toplumun eşcinselliği yavaş yavaş kabul etmesi demektir.

Bayan Kameny'nin Altıncı Adam adlı kitabından verdiği öneriden söz eden Çekirge (1999: 74), onları sevin, onlara onları sevdiğinizi söyleyin ve asla kendinizi suçlamayın demektir. Ailesi tarafından reddedilen katılımcılar arkadaş çevrelerinden ve onların ailelerinden yeni bir yapı, yeni bir aile kavramı oluşturduklarından bahsetmişlerdir. Aile Judith Butler'e göre yeniden kurgulanabilir, oluşturulabilir bir kavram yani kastedilen şey ailenin doğup, büyümek zorunda olduğun kan bağı ile oluşan ilişkilerden öte olduğudur. Zaman içerisinde bireyler yeni bir aile oluşturabilmekte ve çoğu zaman kendilerini daha ait hissedebilmektedirler (Özkan, 2011).

Bir gruba ait olma isteği her insanın doğasında vardır, gruba ait olmak güçlü kalmayı ve hayatın zorluklarına karşı destek alarak ilerlemeyi kolaylaştırmaktadır. Aile ilk koşulsuz kabul edildiğimiz gruptur. Ailesi tarafından reddedilen bireyler aslında aile fertlerinin sevgisinin bir koşula bağlı olduğunu düşünmeye başlamaktadırlar. Yeni kurgulanmış bir aile oluşturmak varoluşlarını sağlamlaştırmak adına bir gereksinimdir. Bunu başarabilen katılımcılar mevcuttur. Katılımcı 9, yapılan görüşmelerde ailesinin eksikliğini en yakın arkadaşları ve onların aileleri ile oluşturduğu ailede giderdiğini ancak kendi ailesine özlem duymaya devam ettiğini dile getirmektedir.

Tema 3: Yalnızlıkla Baş Etme Stratejileri

Katılımcılar sosyal anlamda desteklendiklerini nasıl anladıkları sorusuna ortak bir cevap vermişlerdir. Büyük çoğunluğu zor günümde yanımda olan kişiler bana sosyal destek veren kişilerdir derken bir kısmı dernekler aracılığı ile de sosyal desteğin sağlanabileceğini vurgulamıştır. Aynı şekilde Yıldız Tar (2013) da *Yoldaş Ben İbneyim* isimli çalışmasına adını veren ifadeyi kullandığı zamanı hatırlarken, *şey* kelimesinin üzerine çullandığını, onu nasıl zorladığını ve kendisinin *şey* olarak, bir nesne olarak tanımlanmasından nasıl etkilendiğini dile getiriyor. Ve o zaman *şey* olmadığını dile getirememenin acısı ile bağırarak '*Yoldaş Ben İbneyim*' deyiverdiğini derleme kitabında dile getirmektedir. Yalnızca Katılımcı 4 değil birçok eşcinsel belki de toplum normları dışında kaldığı düşünülen birçok birey bu *şey* olma ve hissettirilme durumu ile yüz yüze kalmaktadır. Sosyal desteği göstermenin ilk basamağı kabul etmektir, insandan kabul etmediği bir şeyi desteklemesini beklemek olanak dışıdır.

Salimi (2012), algılanan sosyal destek ve sosyal duygusal yalnızlık üzerine yaptığı araştırmada, sosyal desteğin yalnızlığı olumlu yönde değiştirdiği sonucunu bulmuştur. Sosyal destek yalnızlığı azaltan bir öğedir. Salimi'nin araştırma verileri bu araştırmanın verileri ile paralellik göstermektedir. Katılımcılar aldıkları sosyal destek ile yaşadıkları yalnızlık duygusunun azaldığını dile getirmektedirler. Önemli bir ayrıntı ise katılımcıların LGBTİ dernekler ile olan işbirliği ve gruba aitlik ihtiyaçlarının giderilmesi de ciddi bir sosyal destek kaynağıdır. Katılımcılar bu kuruluşların etkinliklerine dâhil olduklarında sosyal yalnızlık düzeyleri düşmektedir. Bunun sebebinin, benzer fikirlerde ve ortak paydalarda buluşan insanların gruba daha ait hissetmeleri olduğu düşünülmektedir.

Katılımcıların tümü yakın arkadaşları tarafından kabul edildiklerini ve desteklendiklerini dile getirmektedir. Yakın arkadaşların aileden daha fazla destek sağlayan bir yönü olması üzerine düşünüldüğünde ailenin fertlerini seçme şansının olmayışı ancak arkadaş seçimi hususunda özgür bir seçim şansı olmasının etkisinin büyük olduğu düşünülmektedir.

Aile fertleri, aile kurallarına ve normlarına uymayan bireyi aileden dışlamak durumunda kalabilmektedir ancak arkadaş ortamında bu ihtimal geçerli olsa dahi arkadaşlık ilişkilerinden vazgeçmek aile fertlerinden vazgeçmekten daha kolaydır. Bu sebeple katılımcıların yakın arkadaşlarını kendilerini kabul edeceklerini düşündükleri

kişiler arasından seçtikleri ya da cinsel yönelimini paylaştıklarında onları destekleyenler ile arkadaşlık ilişkilerini devam ettirdikleri düşünülmektedir.

İş arkadaşlıkları bu kategori altında incelenmektedir. Katılımcıları iş yaşantılarında herhangi bir avantaj veya dezavantaj yaşayıp yaşamadıkları sorulmuştur. Katılımcıların dağılımı hemen hemen evet, hayır, bazen dezavantaj yaşıyorum ve ne avantaj ne dezavantaj yaşıyorum arasında eşittir. Bu da herhangi karma bir gruba yapılacak araştırma sonucunda çıkabilecek bir sonucu çağrıştırmaktadır. Erkek eşcinseller özellikle cinsel yönelimlerini iş yaşantısında açıklamadıklarını ancak efemine davrananların anlaşıldığını düşündüklerini dile getirmişlerdir.

Cinsel yönelimlerini paylaştıkları zaman bazı sektörlerde dezavantaja dönüşebilirken bazı sektörlerde avantaja dönüşebilmektedir. Sosyal çevre, iş çevresi ve tanıdıklık boyutunda kalan yaşantılarda cinsel yönelimi paylaşmış olmak ilişkileri bazen olumlu bazen olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Uğurlu-Sakallı (2006) eşcinsel bireylerle tanışmamış kişilerin daha çok olumsuz yargıya sahip olduklarını, eşcinsel bir birey ile tanışan kişilerin ise yargılarının olumlu yönde ilerlediğini dile getirmiştir. Eşcinsel bireylerin kalıplaşmış algıları değiştirebilmesi adına diğer bireylerin onları hayatın her alanında görmeye alışması gerekmektedir.

Sosyal yalnızlığı en çok etkileyen değişkenlerden biri de iş ortamı olabilmektedir. Günün sekiz saatinin iş ortamında geçirildiği düşünüldüğünde, iş ortamında alınan sosyal doyum sosyal yalnızlık düzeyini de düşürebilir. Salimi (2011), yaşam doyumunu ve sosyal yalnızlık üzerinde yaptığı araştırmada sosyal yalnızlığın daha az hissedilmesinin yaşam doyumunu arttırdığını ortaya koymuştur. Yaşam doyumunun yükselmesi sosyal anlamda daha az yalnız hissetme ile bağlantılıdır. İş ve okul ortamında cinsel yönelimleri ile kabul edilen ve desteklenen katılımcıların sosyal yalnızlık düzeylerinin daha düşük olduğu görülmektedir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu herhangi bir sosyal kuruluşa ait olduklarını dile getirmişlerdir. LGBTİ kişileri destekleyen kuruluşlar ile tanışıklık düzeyinde olan, aktif görevde olan ve aktif görevde iken ayrılan katılımcılar mevcuttur. Planlı ve bir amaç doğrultusunda oluşan sosyal kuruluşlara dâhil olan katılımcılar kendilerini bu kuruluşların arasında iken daha az yalnız hissettiklerini dile getirmişlerdir.

Kendileriyle ortak fikirlere sahip insanların arasında iken daha güçlü hissetmektedirler. Sosyal psikolojinin önemli kavramlarından biri olan gruba uyum ve gruba aitlik bu sosyal kuruluşların arasında net bir şekilde gözlemlenebilmektedir. Ortak fikirlerde ve yaşayışlarda buluşabilen insanlar beraberken daha az yalnız hissetmektedirler.

Sosyal alanda çekilen yalnızlığı gidermenin en etkili yollarının yakın arkadaş ve aile bireyleri ile bir arada olmak olduğu cevabı katılımcılar arasında yoğunur bununla beraber sahne sanatlarında etkin olan katılımcılar, sahnenin getirdiği beğeni sayesinde sosyal anlamda destek hissettiklerini de dile getirmişlerdir. Sosyal çevrenin ve beğenin yoğun olması katılımcıların yalnız hissetmelerini azaltmaktadır.

Kişisel ilgi alanları alt temasında katılımcıların bir kısmı kendilerini yalnız hissettikleri zamanlarda baş edebilmek adına sanatsal alanlara başvurduklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların baş etme yöntemleri incelendiğinde cevaplar arasında çoğunluktan farklı verilen birkaç cevabın altını çizmek gerekmektedir. Örneğin katılımcı 8 sırf yalnızlığını gidermek adına hayatında sekse başvurduğunu dile getirmiştir. Yalnızlığı giderebilmek adına başvuru cinsel birliktelikler üzerine Winnicott (2001), nesneye sadece içgüdüleri ile yatırım yapan güvenli bağlanamaz ve yalnızlıktan kurtulamaz, bu içgüdü ve dürtülerin yanında nesnenin verdiği sevgi ile birey güvenli bağlanır. Güvenli bağlanamayan bireylerin yoğun cinsel yaşantılar deneyimlemesi bu sebeple boşa çıkar demektir. Yalnızlığı gidermek adına başvuru sahte yakınlıklar aslında insanı içinden çıkılmaz bir yalnızlık paradoksu içerisine sokmaktadır. Ötekine muhtaç olan kişi öteki ile yüzeysel bir iletişim halinde kaldığında içinde oluşan boşluk hissi büyümekte ve bu sebeple artık baş etme yöntemleri etkili olmamaktadır.

Cinsel doyuma sığınarak yalnızlık ile baş etmek doğal ve normal bir biçimdir çünkü izole olma sorununa yarı yarıya çözüm getirir ama yine de sadece cinsel doyum ile giderilmeye çalışılan yalnızlık tıpkı madde kullanımı gibi bir bağımlılığa dönüşür. Sevgisiz yaşanan cinsel doyum yalnızca anlık olarak o uçurumu kapadığından daha derin bir yalnızlık ardından gelecektir (Fromm, 2009: 18).

İyi seks birine bir şeyler yapmak değildir, biri ile bir şeyler paylaşmaktır (Özodaişık, 2005). Yani iyi bir cinsel ilişkide bile kişi yalnız hissetmemeli bir diğeri ile yaşadığı birlikte olma halinin zevkini yaşamalıdır.

Maddi anlamda kendi ayakların üzerinde duruyor olmak Katılımcı 8'e göre yalnızlık ile baş edebilmenin bir diğer yoludur. Sosyal çevresinden maddi destek almak zorunda kalmayan kişi belki de yalnızca manevi yönden de desteklendiğini gördüğünden daha içten bir bağlanmayı keşfetmektedir. Maddi çıkarlar dışında sosyal çevresinden gelen her türlü destek kişinin yalnızlık ile baş etmesini kolaylaştırmaktadır.

Katılımcı 6'nın verdiği cevap ise aktivizmdir. Aktivizmin yalnızlığını aldığı ona güç verdiğini ifade etmektedir. Eşcinsel kimlik ile aktivist bir kimliğe sahip olmak, eşcinsel hakları adına adım atıyor olmak, sesini duyuruyor olmak aslında ben varım demenin bir başka yoludur. Katılımcı 6 sesini duyurabildiği ölçüde varlığının diğer ayrımcılığa uğrayanlar adına da işe yarar olduğunu hissetmektedir.

Katılımcılardan yalnızca iki kişi yalnızlık duygusu ve eşcinsel yönelim farkındalığı esnasında yaşanan travmalar sebebi ile terapiye başvurmuştur. Katılımcı 6 ve Katılımcı 4 terapiye başvuran kişilerdir. Katılımcı 4 yaşadığı alkol ve sigara bağımlılığını terapi sayesinde azalttığını ifade etmektedir. Yalnızlık hissi ve cinsel yönelim farklılığından doğan toplumsal çatışmalarla baş edebilmek adına bir uzmana başvurmak ve uygun çözüm yollarını keşfetmek elbette tercih edilmesi gereken bir durumdur buna rağmen ülkemizde terapiye maddi olarak ulaşmanın verdiği güçlük, eşcinseller ile çalışan uzman kişilerin azlığı ve iş yoğunlukları gibi sebeplerden ötürü terapinin baş etme yollarından biri olması daha da zorlaşmaktadır. LGBTİ dernekleri ruh sağlığı çalışanları ile işbirliği içinde LGBTİ bireyleri tanımak ve terapide yararlanılacak bilgileri sağlayabilmek adına kurslar açmaktadır. Özellikle mesleğe yeni atılacak stajyer öğrenciler için etkinlikler düzenlemeye devam etmektedirler. Üniversitelerin derneklere verebilecekleri akademik destekler bu konuda önem taşımaktadır. Toplumda azınlık olarak algılanan gruplar adına ruh sağlığı çalışanlarının gönüllü hizmet vermeleri de LGBTİ bireylerin terapiye ulaşma ihtimalini arttıracaktır.

4.2.Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Ölçeğine İlişkin Bulguların Tartışılması

Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Ölçeğinin katılımcılara uygulanmasının ana sebebi elde edilen nitel verinin, nicel verilerle de desteklenmesidir. Görüşme Formu içerisinde nicel veri elde edebilmek ve bu verileri SDYÖKF verileri ile de karşılaştırabilmek adına bazı özel cetvel soruları sorulmuştur. Bu soruların bulguları ve SDYÖKF bulguları bu bölümde tartışılmaktadır.

İki verinin birbirini destekler düzeyde sonuç vermesi, katılımcıların aileleri ile beraber iken yaşadıkları yalnızlık düzeyinin ortalarda seyrettiğini göstermektedir. Aileleri ile beraber iken kendilerini ne tam olarak yalnız ne de tam olarak desteklenmiş hissettiklerini ifade etmek doğru bir yorum olacaktır.

Eşcinselliğe ilişkin en büyük tepki yine onu kendisine bir tehdit olarak gören 'aile' kurumundan gelmektedir. Aile ilişkilerinin önemli olduğu toplumlarda gruba ait olmak ve ait kalabilmek adına eşcinseller heteroseksüel evlilikler yapmaya mecbur kalmaktadırlar (Baird, 2003). Yaş ortalamaları 22.9 olan katılımcıların hiçbiri evli değildir ancak ergenlik döneminde cinsel yönelimlerini kabul etmedikleri evrede karşı cins ile yakınlaşma deneyimleri hemen hemen hepsinin olmuştur. Lise eğitimlerinde çevrelerinden gelen sosyal baskı etkisi ile kız arkadaş edindiklerini dile getirmişlerdir. Aile baskısı ile gerçekleşen evlilikler ile benzerlik içeren bir durumdur. Gruba ait olmak ya da ait kalabilmek adına grup normlarına uygun olan heteroseksüel deneyimler yaşamışlardır. Ancak asıl soru şu olmalıdır; sosyal baskı sebebi ile mi karşı cins ile yakınlaşmışlardır ya da karşı cins ilgilerini çekmiş ve deneyimlemek mi istemişlerdir? Bu iki soru arasındaki farkı algılayabilmek ancak yeni bir araştırma ile mümkün olabilir.

Aile Judith Butler'e göre yeniden kurgulanabilir, oluşturulabilir bir kavram yani kastedilen şey ailenin doğup, büyümek zorunda olduğun kan bağı ile oluşan ilişkilerden öte olduğudur. Zaman içerisinde bireyler yeni bir aile oluşturabilmekte ve çoğu zaman kendilerini daha ait hissedebilmektedirler (Özkan, 2011). Katılımcıların arasında evden atılan bazı katılımcılar belli bir süre ailelerinden uzak kalmışlardır. Bu süreçte kendilerine sosyal çevrelerinden ve yakın arkadaşlarından başka bir aile oluşturduklarını ifade etmektedirler.

Katılımcıların iki ölçümde de, partnerleri ile beraberken ailelerinin yanında olduklarından daha az yalnız hissettikleri tespit edilmiştir. Bunun çeşitli sebepleri mevcuttur bunların başında partneri ile aynı cinsel yönelime sahip olmak gelir. Cinsel yönelimin ve biyolojik cinsiyetin aynı olması birbirlerinin yaşantısını daha kolay algılamalarını sağlar ve beraber iken hissettikleri destek, yalnızlık düzeylerini azaltır. Heteroseksüel bireylerde de bazı zamanlar, partnerlerinden aldıkları sosyal destek ailenin verdiği destek durumundan daha yoğun olabilmektedir. İkili ilişkilerde paylaşım alanı arttıkça sosyal destek hissetmenin arttığı düşünülmektedir.

Katılımcılar yakın ilişkiler içinde oldukları kişilerin ve sosyal kuruluşların yanında kendilerini daha az yalnız hissetmektedirler. İş ilişkilerinde ve sosyal topluluklarda ise daha çok yalnız hissetmektedirler. Yakın ilişki içinde olunan kişiler ve sosyal kuruluşlar ile ortak paydalarda buluşabiliyor olmak, paylaşım alanının artması ve katılımcıların bir gruba ait hissediyor olmaları yalnızlık düzeyine olumlu katkı sağlamaktadır. Sosyal topluluk ve iş ilişkilerinde yalnızlık düzeyinin olumsuz etkilenmesinin sebepleri arasında tam tersi olarak ortak bir paydada buluşmamak, tercih etme şansı olmadan bir arada bulunma mecburiyeti gibi sebepler sunulabilir.

Katılımcıların genel sosyal ilişkilerdeki yalnızlık düzeyi 7,4 sapma ise 2,2 dir. Genel sosyal ilişkilerde cetvelde yalnızlık düzeyinin ve gruptan sapmanın daha az olduğu görülmektedir. Katılımcılar genel anlamda kendilerini sosyal ilişkilerinde daha az yalnız olarak hissetmektedirler.

. SDYÖKF sosyal ilişkileri ölçen sorularında daha çok arkadaş ve arkadaş grupları ile olan ilişkileri baz almaktadır. Görüşme Formu sorularında ise ayrıntılı olarak yakın arkadaşlık ilişkileri, iş ilişkileri, sosyal topluluklar ve sosyal kuruluşlar gibi kişinin dâhil olduğu sosyal çevrenin büyük çoğunluğu sürece katılmaya çalışılmıştır. Ayrıntılı alınan bilginin katılımcıların daha derin düşünmesini sağladığı ve bu sebep ile cevaplarda farklılıklar olduğu düşünülmektedir. SDYÖKF'nun bulgularına göre genel sosyal ilişkilerde katılımcılar kendilerini ailelerinin yanında olduğundan daha çok yalnız hissetmektedirler. Görüşme formu bulguları ise tam tersini söylemektedir. Katılımcılar sosyal ilişkileri ölçen her cetvel sorusunda kendilerini ailelerinin yanlarında olduklarından daha az yalnız hissettiklerini ifade etmişlerdir. Sayısal verilerde bunları doğrular niteliktedir.

İş ortamında açık kimlik ile cinsel yönelimini dile getirmek oldukça zordur. Bir sosyal yardım ya da güvenlik ağının olmaması durumunda iş yerinde açık olmak riskli bir duruma gelmektedir. Keşfedildikleri için işlerini kaybetmek zorunda kalan eşcinselleri koruyan yasal haklar henüz mevcut değildir. İşlerini kaybeden eşcinseller yine ailelerine muhtaç duruma gelmekte ve aile tarafından da reddedilirler ise yalnız ve çaresiz kalabilmektedirler (Baird, 2003).

Katılımcılar kendilerini en az sosyal kuruluşlar ile beraber iken yalnız hissetmektedirler. Bunun ana sebepleri ortak düşüncelere sahip oldukları bireyler ile ortak

bir amaç doğrultusunda kendi tercihleri ile bir araya gelmeleri, kendilerini bu grupların içinde daha güvende ve ait hissetmeleridir. İkinci olarak yakın arkadaşları ile beraber iken kendilerini daha az yalnız hissetmektedirler. Yakın arkadaşların belirlenmesi sürecinde etkin olan Şey yine tercih etmiş olmaktadır. Bu veriler işığında, kişinin etrafında olacak kişileri seçme özgürlüğüne sahip olması kendini daha az yalnız hissetmesini sağlayacaktır yorumu doğru olacaktır. nc olarak katılımcılar kendilerini romantik ilişkilerinde, partnerleri ile beraberken daha az yalnız hissetmektedirler. Sırası ile katılımcılar kendilerini sosyal topluluk, iş ilişkileri ve aileleri yanında daha az yalnız hissetmektedirler.

SONUÇ

Araştırmanın mevcut olan dört amacı '*erkek eşcinsel bireylerin yaşadıkları sosyal ve duygusal yalnızlık, sosyal ve duygusal yalnızlığa yükledikleri anlamlar, sosyal ve duygusal yalnızlıkla baş etme stratejileri ve sosyal destekleri nelerdir?*' sorularının cevapları bu bölümde irdelenmekte ve tartışılmaktadır.

Erkek eşcinsel bireyler yaşadıkları sosyal ve duygusal yalnızlık durumlarını ifade ederken birbirine benzer noktalarda buluşmaktadırlar. Sosyal yalnızlık ile ilgili düşündükleri irdelendiğinde zor anlarında yanlarında, etraflarında destek verecek kimsenin olmamasını, duygusal yalnızlığı ise etrafında kalabalıklar bile olsa içinde hissettiğin yalnızlık olarak ifade etmektedirler. Alan yazında da benzer tanımlamalar mevcuttur. Sosyal yalnızlık Weiss (1973)'e göre sosyal ilişkilerin yoksunluğundan kaynaklı yaşanırken duygusal yalnızlık ilişkilerde var olan samimiyet, yakınlık ve duygusal paydanın yokluğundan yaşanmaktadır. Katılımcıların ortak tanımlamalarda buluşmaları aslında farkında olmadan iki kavramın birbirinden farklı olduğunu algıladıklarını gösterir buna rağmen bu tanımlamaları yaparlarken daha önce bu konu üzerine hiç düşünmediklerini, bu sebep ile ikisi arasındaki ayrımı yapmakta zorlandıkları araştırmacı tarafından gözlenmiştir. Sosyal ve duygusal alanda hissettikleri yalnızlık düzeyleri ayrıntılı olarak tartışma bölümünde irdelenmiş ve yorumlanmıştır. Genel bir yorum yapılması gerektiğinde ise katılımcılar kendilerini sosyal kuruluş, yakın arkadaş ve partnerleri ile beraberken daha az yalnız hissetmekte bunun yanı sıra aile, iş ilişkileri ve sosyal topluluklar ile beraberken ise yalnızlık hissetmeleri artmaktadır.

Pınar Çekirge 1986 yılında yürüttüğü yüksek lisans tezi *Erkek Eşcinsellerin Cinsel Yönelim ve Yaşlarının Minnesota Çok yönlü Kişilik Envanteri Profilleri Üzerindeki Etkisi* ile o yıllarda bu tarz bir konuyu gündeme getirmiş ve örneklem grubuna ulaşmak adına geniş zaman, çaba ve emek harcamıştır. Pınar Çekirge Türkiye'de belki de cinsel yönelim konusunda akademik çalışma yapan ilklerden biridir. O dönemde karşılaştığı zorlukları ise *Yalnızlık Adasının Erkekleri* kitabında 1999 yılında dile getirmiştir. Bundan 29 yıl öncesinin verileri ile bu araştırmanın bazı verilerine gönderme yapabilmek adına birkaç alıntı ile devam etmek uygun bulunmaktadır.

Çekirge (1999) yılında yapılan araştırmada katılımcılardan biri üniversitedeki yalnızlığını şu sözler ile ifade etmiştir; "*Benimle iken görünmeyi göze alamayan*

arkadaşlarım vardı fakültede. Kız gibisin derlerdi...” 2015 yılında yapılan bu araştırmada da katılımcıların büyük çoğunluğu üniversite öğrencisidir. Katılımcı 5, “*Cinsel yöneliminizi paylaştığınızda paylaştığınız kişileri tepkisi ve tutumu nasıldı?*” sorusuna “*Kız arkadaşımın verdiği tepki çak kanki oldu, bir başka arkadaşım söylemene gerek yoktu zaten biliyordum oldu. Bir arkadaşım ne zaman alışverişe gidiyoruz dedi. Beraber erkek keselim mi dedi. Erkek arkadaşlarım, senin canını sıkın taciz eden olursa her şekilde yanındayız demişlerdi. Annem ilk öğrendiğinde sen kız mı olmak istiyorsun dedi? Babam bu endam ancak kızlarla beraber olmaya yarar dedi. Bir kez psikoloğa gittik bir daha aileme bahsetmedim. Bir kuzenim biliyor herşeyi konuşurum, olumludur. Arkadaşlarım konusunda çok rahatım beni inanılmaz destekliyorlar. Ailen yoksa arkadaşlarından yeni bir aile kurarsın. Bazen ailenle konuşamadıklarımı arkadaşlarıyla konuşursun. Bazen sizin en çok canınızı yakan en değer verdiklerinizdir. Ben de sanırım ailemin canını daha da yakmamak için onlarla bu konuyu konuşmuyorum.*” cevabını vermiştir. Neredeyse 30 yıl önce insanlar eşcinsel arkadaşlarından çekinirken bu dönemde buna uyum sağlamaları hızlanmıştır. Belki de bu, çağın ve teknoloji aracılığıyla tüm dünya ile kurulabilen iletişimin artısidir. Teknolojik gelişmeler aracılığıyla gökkuşağının renklerini tanıma imkânı artmıştır. Dünyanın diğer ucu ile iletişim halinde olmak tüm insanlığı farklı olan kültürleri tanımaya, çeşitliliğe saygı duymaya davet etmektedir. İki araştırma arasında bu anlamlı farkı gözlemleyebiliyor olmak, ayrıcalıklı hissettirmektedir.

Bir başka örnekle ise aslında değişmeyen şeylerin de olduğunu görmekteyiz. Çekirge (1999)’nin araştırmasına katılan katılımcılardan biri çocukken yaşadığı farklı hissetme durumunu, “*Tüm dünyada yaşayan tek homo ben olmalıydım. Yalnızlık adasının Robinson’u. Rüzgâra kapılmış giden bir çöp kadar amaçsızdım. Yasak duygularım, ne denli özen gösterirsem göstereyim yüzümden okunuyor, tavırlarım, mimiklerim beni ele veriyordu.*” sözleri ile ifade etmektedir. Bunun yanında 2015 yılında yapılan bu araştırmada da Katılımcı 4 “*Bu konudaki desteği en önemli şu o normal olmadığım hayatım boyunca yüzüme çarpıldı. Bana normal davranabilmeleri, aşırı bir iyi veya aşırı kötü davranılması bana iyi hissettirmiyor. Orta davranılsın istiyorum. Eskiden daha fazla ilgi istiyordum yaşadığım zorlukları anlamalarını bekleyip, aşırı ilgi bekliyordum. Değişen şey ise çok fazla zaman kaybettim ve artık bunun üstesinden gelebilecek bir olgunluğa eriştim. Cidden standart şeye kavuşmayınca ekstra ilgi daha da ötekileştiriyor*

insanları.” eğer normal olarak algılanır ve davranılırsa insanların ona destek verdiğini hissettiğini ifade etmektedir. Bu veri ışığında yıllar ilerlese dahi farklılıklara olan bakış açısının direncini koruduğu görülmektedir.

Katılımcılardan yedi kişi üç ve üzeri kardeştir. Cinsel yönelim farklılığında veya aileden alınan sosyal destek düzeyinde kardeş sayısı nasıl bir önem taşımaktadır? Araştırma sürecinde kardeş sayısı üç ve üzeri olan katılımcıların ailelerinden cinsel yönelimlerini gizlemeyi seçtikleri dikkati çekmiştir. Katılımcı 4, ailesinden cinsel yönelimini gizlemesinin sebebini, toplumsal baskıyla baş etmek zorunda kalmamaları ve onları daha fazla üzmemesi olarak ifade etmektedir.

Katılımcılar sosyal yalnızlık hissettiklerinde genellikle yakın arkadaşları ile organizasyon yapma ihtiyacı hissettiklerini ve gerçekleştirilen her sosyal etkinliğin yalnızlık düzeylerini düşürmeye etki ettiğini ifade etmektedirler. Sosyal alanda yaşanan yoksunluk olarak tanımlanan sosyal yalnızlık ile baş etmek adına katılımcıların izlediği çözüm yolları oldukça etkilidir. Yakın arkadaşlar ile geçirilen verimli zamanlar sosyal eksikliği gidermede etki sağlamaktadır. Bir diğer önemli baş etme yöntemlerinden biri de sosyal destek sağlayan sosyal kuruluşlara üye olmak, hatta aktif görev sahibi olmaktır. Katılımcılardan bazıları LGBTİ bireyler için çalışmalar düzenleyen oluşumlara üyedirler. Bu sosyal oluşumlarda, kuruluşlarda geçirdikleri zaman sosyal yalnızlık hissetmelerini azaltmaktadır. Bunun sebebi olarak katılımcılar benzer fikirlere ve yaşantılara sahip insanlarla bir arada olmanın daha rahat ve anlaşılır hissettirdiğini ifade etmektedirler. Sosyal psikolojinin en önemli konularından biri olan grup, gruba ait olma, grup içi normlar gibi süreçler sosyal kuruluşlar içinde oldukça etkin bir şekilde işlemektedir. LGBTİ bireyleri destekleyen sosyal kuruluşlar ile beraber iken eşcinsel bireyler kendilerini gruba ait, grup normlarını kabul eden ve uyum sağlayan bireyler olarak algıladıklarından grubun gücünü arkalarına almakta ve sosyal yalnızlık hissetme düzeylerini bu sayede düşürmektedirler.

Katılımcıların duygusal yalnızlık ile baş ederken birbirlerinden farklı yollara başvurdukları sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılardan bir kısmı sosyal anlamda yalnızlığı ile baş eder ise duygusal anlamda daha az yalnız hissedeceğini düşünmektedir. Bu kimi zaman doğru bir baş etme yöntemi olabilmektedir çünkü yalnızlık karmaşık bir olgudur. Sosyal ve duygusal yalnızlığın birbirleri ile kimi noktalarda içe içe geçmişlik yaşaması

doğaldır. Bireyler, sosyal ilişkilerinde anlamlı yakınlık kurmayı başarabiliyorlar ise duygusal alanda yalnızlık hissetme düzeyleri azalabilmektedir. Bunun yanı sıra katılımcıların bir kısmı etraflarında ne kadar insan olursa olsun duygusal anlamda bir yakınlık kuramadıklarında bununla baş edebilmek adına sahne sanatlarına, müzik dinlemeye, kitap okumaya, temizlik yapmaya ve aktivizme başvurmaktadırlar. Bir önceki bölümde, başvurdukları baş etme yöntemleri ayrıntılı olarak irdelenmiş ve yorumlanmıştır. Katılımcıların duygusal yalnızlığı partner eksikliği olarak hissetmesi bir başka tanımlamadır. Weiss (1973)'in dile getirdiği gibi duygusal yalnızlık ilişkilerde yeterli samimiyet, yakınlık yoksunluğundan doğuyor ise partner ile geçirilen sağlıklı yakınlık ve samimiyet duygusal yalnızlık hissini azaltacaktır. Burada başka bir sorun gündeme gelmektedir: eş bulmak ve doğru eş ile beraber olmak. LGBTİ bireylerin tümü için eş bulma süreci ve imkanı heteroseksüel bireylere göre daha zordur. Bunun sebepleri tahmin etmek oldukça kolaydır. Toplumun büyük çoğunluğunun heteroseksüel ilişki yaşadığı varsayımından yola çıkarak özellikle kimliğini, cinsel yönelimini gizlemek zorunda kalan eşcinsel bir bireyin doğru eş bulma ihtimali istatistiki olarak zorlaşmaktadır. Doğru eş daha doğrusu kendisiyle uyum içinde sağlıklı bir ilişki içinde olabilecek eş bulmanın zorlaşması ile duygusal yalnızlık oranı artmaktadır. Katılımcıların cevapları doğrultusunda, doğru eş olsun ya da olmasın partner ile yaşadıkları ilişkilerin çoğunda kendilerini duygusal olarak yalnız hissetme düzeylerinin azaldığı görülmekte ve dikkati çekmektedir. Bunun sebepleri arasında belki de partner yoksunluğunda hissedilen yoğun duygusal boşluğun herhangi bir partner aracılığı ile bile bir nebze de olsa doldurulması yatmaktadır. Duygusal boşluk belki de yalnızlık hissinden daha karmaşık bir kavramdır. Baş etme stratejileri arasında yerini bulan sosyal destek kavramı üzerine düşünüldüğünde sosyal desteğin yalnızca sosyal yalnızlığı değil duygusal yalnızlığı gidermede de etkin olduğu dikkati çekmektedir. Destek görüyor olmak kişinin, onay, ilgi ve kabul ihtiyaçlarını doyurduğundan her iki alanda da hissedilen yalnızlık düzeyini olumlu anlamda etkilemektedir. Katılımcılar sosyal destek gördüklerini genellikle bu desteği yakın arkadaşlarından, kendileri gibi farklı cinsel yönelime sahip bireylerden ve son olarak bazı aile üyelerinden gördüklerini ifade etmektedirler.

ÖNERİLER

Ailenin desteğini alamıyor olmak ve bu sebep ile cinsel yönelimini açıklayamamak, bireylerin özgürlüklerini sınırlandırmakta ve yalnızlık düzeylerini arttırmaktadır. Bunun önüne geçebilmek adına ailelere açılım yapılmadan önce uzman desteği almak etkili olacaktır. Aile desteğinin yeterli olmaması cinsel yönelimi farklı olan bir bireyin hatalı birliktelikler yaşamasına sebep olabilmektedir. Aile desteği olmaması demek ailenin bireyi kontrol eden mekanizmasının da sarsıldığı anlamına gelmektedir. Birey artık aile fertleri ile gerçekçi bir ilişki içinde değildir. Cinsel yönelimini saklayabilmek adına yalan bir hayatı paylaşmaktadır. Bunu önleyebilmek için aile üyelerinin her bir üyeyi olduğu gibi kabul etmesi ve desteklemesi gerekmektedir. Aile üyeleri ancak desteklendiklerini ve kabul edildiklerini bildiklerinde diğer üyelerin düşüncelerini önemsemekte ve değer vermektedirler.

Evden atılan bazı katılımcılar bu sosyal destek ihtiyaçlarını giderebilmek adına diğer yakın ilişkilerinden yeniden kurgulanan aile kavramını oluşturmaktadırlar. Alan yazına göre de aile kan bağı olmaksızın, yeniden kurgulanabilen bir yapıya sahiptir. Ne olursa olsun katılımcılar kan bağı ile bağlı oldukları özellikle çekirdek ailenin desteğini almaya muhtaç ve isteklidirler. Katılımcıların büyük çoğunluğu ailelerini kaybetmemek ve aile baskısını daha az hissetmek adına cinsel yönelimini gizlemeye devam etmek zorundadır. Cinsel yönelimini gizlemek zorunda kalmak ve aile desteğini yeterli düzeyde alamıyor olmak, bireylerin özgürlüklerini sınırlandırmakta ve bu onları daha da yalnız hissettirmektedir. Bu noktada ailelerin cinsel çeşitlilik hakkında eğitilmiş ve bilgili olmaları, çocuklarını kabul etme ve destekleme alanında daha etkili olacaklarını gösterir. Ailelerin cinsel çeşitlilik konusunda bilgi sahibi olmaları, çocukları ister heteroseksüel ister homoseksüel olsun, onlarla daha sağlıklı iletişim kurmalarını sağlayacaktır.

Aile fert sayısının artması toplumsal baskıyı arttırmakta mıdır? Bu başka bir araştırmanın derinlemesine çalışabileceği bir konudur. Ancak ailede ki fert sayısının azalması ile cinsel yönelimin aile fertleri ile paylaşımının kolaylaşması karşılaştırıldığında, aile içindeki dinamiklerin farklılaştığı dikkati çekmektedir. Kardeş sayısının cinsel yönelime etkisi bir başka araştırmaya konu olabilir.

Katılımcıların dile getirdiği bir diğer başlık ise duygusal boşluk kavramıdır. Katılımcılardan bazıları yanlarında insanlar olsa dahi duygusal anlamda tam doyum alamadıklarını ifade etmişlerdir. Kendilerini duygusal bir boşluk hissediyor gibi tanımlamaktadırlar. Duygusal boşluk başlı başına farklı bir araştırmanın konusu olabilir.

Cinsellik ve cinsel yönelim farklılığı gibi konular Türkiye’de konuşulması tabu olan konular arasında hala yerini korumaktadır. Bu sebeple bireylerin cinsel yönelimlerinin farklı oluşunu dile getirmeleri aslında görünür olmalarını, kabul edilebilirliklerinin artmasını ve özgürlüklerini koruma altına almayı kolaylaştıracaktır.

Sosyal kuruluşlar ile birlikte iken katılımcıların yalnızlık hissetme düzeylerinin daha düşük olması, LGBTİ bireyleri destekleyen derneklerin etkinliğini korumaları, sağlamlaştırılmaları, profesyonel kişilerle iş birliği içinde olmaları faydalı olacaktır. LGBTİ bireyleri destekleyen derneklerden biri olan Lambdaİstanbul derneğinin “Ne yalnızsınız, ne de yanlış” sloganı, LGBTİ bireylerin yalnız olmadığını sosyal bir kuruluş olan bu dernek aracılığı ile bile hissettikleri yalnızlığı azaltabileceklerini anlatmak için kullanılmaktadır. Bireyler toplum normları dışında kaldıklarında kendilerini yanlış tanımlamasına sokabilmektedirler bunun sebebi ise toplumun bilinçli ya da bilinçsiz olarak farklılıklarını, tuhafılık olarak hatırlatmalarıdır. Lambdaİstanbul da bunun altını vurgulamak adına bu sloganı kullanmaktadır. Dünyaya gelmiş her birey ne yalnız ne de yanlıştır. Koşulların yanlış veya yalnız olmaya ittiği bireylere aslında o koşulları sağlayan sosyal çevre veya toplumdur. Toplumsal olarak daha geniş, özgürlükçü, bireyin yaşantısına ve tercihlerine saygılı bir bakış açısı geliştirilebilir ise toplumun içinde azınlık olarak algılanan hiçbir grup aslında azınlık sıfatı ile tanışmadan toplumun herhangi bir üyesi olarak yerini koruyabilecektir. Çekirge (1999: 35)’nin araştırması adına görüştüğü eşcinsellerden biri sorunu travmatik hale getirenin toplumun törel değerleri olduğunu düşünmektedir. Toplumun değerleri ağır da olsa değişebilme özelliğine sahiptir. Azınlık olarak algıladığımız gruplara dair sosyal temsillerimizi değiştirmeyi başardığımızda ne kimse yalnız ne de yanlış olacaktır.

Son olarak Çekirge (1999: 20)’nin yürüttüğü çalışmanın o yıllarda ne kadar zor olduğunu dile getirmek adil olacaktır. Araştırma esnasında görüştüğü bir eşcinsel, kobay olarak hissettiğini ve endişe duyduğunu dile getirmek için, ‘*bizi kobay olarak kullanamazsın, hayatımızı deşifre mi edeceksin yoksa şantaj mı yapacaksın...*’ gibi birçok

ifadeyi kullanmıştır. Benzer sorunlar bu araştırma için de geçerlidir buna rağmen eşcinsellerin eğitim seviyesi yükseldikçe bilimsel araştırmaya karşı baktıkları önyargının azaldığını dile getirmek doğru olacaktır. Büyük çoğunluğu üniversite öğrencisi olan katılımcıların araştırma sürecinde ve öncesinde de yoğun kaygı ve kararsızlık yaşadığı gözlenmiştir ancak bilimsel bilgiye olan inanç ve saygılarından dolayı katılımcıları çalışmaya eklemek, güvenilir ortam ve iletişim ile çalışmayı sürdürmek mümkün olmuştur. Bu araştırmanın karşılaştığı en büyük zorluklardan biri de katılımcılar ile ortak zamanları belirlemek ve bu zamanlara uyarak görüşmeleri gerçekleştirmektir. Katılımcılardan bazıları randevularına tabii kalmamış, birden fazla randevu gününü kişisel çalışma grubunu oluşturma, katılımcılar ile yapılan görüşmelerin zamanlarını saptama ve bu zamanlara uyum sağlamadılar. Bu araştırma grubuna benzer gruplarla çalışacak araştırmacılara verilebilecek en iyi tavsiye bu koşulları göz önünde bulundurarak yola çıkmaları olacaktır.

Türkiye’de cinsellik odaklı yapılan araştırmalar ve yayınlar bu konuda alan yazında hala eksiklik olduğunu göstermektedir. Elbette birçok araştırmacı bu konuda çalışmaktadır ancak bu çalışmaların halk arasında konuşulabilir düzeyde olmadığı, halkın fikirlerini değiştirecek çalışmalara dönüşmediği düşünülmektedir. Peki, bu nasıl başarılır? İlk yol eğitim boyutunda cinsellik kavramının tanıtılması, tanımlanması ve tartışılmasıdır. Üniversite lisans eğitiminden başlayarak, lise, ilkököl seviyelerine inerek her çocuğun vücudunu tanıması, cinselliğin kavramsal bilgisine sahip olması gerekmektedir. Türkiye’de cinselliğin konuşulmaya başlaması demek tabu halinde olan eşcinselliğin de konuşulması, tanınması demektir. Temel eğitimi sağlam boyutta alan her birey eşitlikçi bir bakış açısı ile karşılaştığı tüm farklılıkları anlamaya, kabul etmeye, saygı duymaya ve sınırlarını belirlemeye başlayabilir. KaosGL’nin sloganının doğruluğu bir kez daha anlaşılmaktadır. Homoseksüellerin kurtuluşu heteroseksüelleri de özgürleştirecektir. Diğer bir bakış açısı ile belki de heteroseksüellerin özgürleşmesi, eğitilmesi homoseksüelleri de kurtaracaktır. Dünyanın gökkuşağı kadar renkli, çeşitli olduğunu temel eğitimde çocuklara kazandırabilirsek eşcinsel, heteroseksüel veya tüm iki uçta kıyaslanan insanlar, tüm farklılıklar saygı ile algılanıp, kabul edilebilir bir seviyeyi kazanabilecektir. Cinselliğin bile Türkiye’de oldukça zor dile getirildiği göz önünde bulundurulursa cinsel kimlik, cinsel yönelim hakkında benzer araştırmaların yapılması önemlidir. Toplum içinde LGBTİ bireyler azınlıktadır fakat vardırılar, varlıklarını inkâr

etmektense onları anlayabilmek ve toplum içindeki uyumu koruyabilmek adına sosyolojik ve sosyal psikolojik araştırmalar yapmak gerekmektedir. Araştırma sürecinde yaşanılabilecek zorluklar ve sınırlılıklar göz önünde bulundurularak araştırmacılar bu farkındalıkla çalışmalarını sürdürmelidirler.

KAYNAKÇA

- Adler, A. (2004). *İnsan Doğasını Anlamak*. İzmir: İlya Psikoloji Yayınları
- Akın, A. (Ed.). (2012). *Psikoloji ve Eğitimde Kullanılan Güncel Ölçme Araçları*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık
- Altunışık, R., Çoşkun R. , Bayraktaroğlu S. ve Yıldırım E. (2012). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*, Sakarya: Sakarya Kitabevi
- Amanat, Ç. (2011). *Erkek Homoseksüel ve Heteroseksüellerde Depresyon ve Suçluluk Utanç Düzeylerinin Cinsiyet Rolüne Göre Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi, SBE
- APA. (1973). *Homosexuality and Sexual Orientation Disturbance: Proposed Change in DSM II*, Erişim Tarihi: 09.05.2015, http://www.torahdec.org/downloads/dsm-ii_homosexuality_revision.pdf
- Aziz, A. (2011). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık
- Baird, V. (2003). *Cinsel Çeşitlilik; Yönelimler, Politikalar, Haklar ve İhlaller* (2001). Doğan H. (çev.). İstanbul: Metis Yayınları
- Burger, M. J. (2006). *Kişilik Psikoloji Biliminin İnsan Doğasına Dair Söyledikleri*. Sarıoğlu, İ. (çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları
- Can, Y. (2013). Cinsiyet, Cinsel Kimlik ve Cinsellik. Arduman D. (Ed.), *Döl Vermeyen Cinsellik*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. 53-66
- Çeçen, R. (2007). *Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet ve Yaşam Doyumu Düzeylerine Göre Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Düzeylerinin İncelenmesi*. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 3:2. 180-190

- Çekirge, P. (1999). *Yalnızlık Adasının Erkekleri*. İstanbul: Arma Eğitim Gereçleri Yayıncılık
- Direk, Z. (2011). Butler ve Hegel: Arzu, Tanıma ve Akrabalık. *Cogito, Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram*. Sayı:65-66. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- DiTommaso, E., Spinner, B. (1997). *Social and Emotional Loneliness: A Re-Examination of Weiss' Typology of Loneliness*. Pergamon. 3:417-427
- Durudoğan, H. (2011). Judith Butler ve Queer Etiği. *Cogito, Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram*. Sayı:65-66. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Erdem, T. (2012). Cinsellik Muamması. Çakırlar C. ve Delice S. (Ed.). *Hizadan Çıkmaya, Yoldan Sapmaya ve Çıkıntı Olmaya Dair: Kimlik Değil, Cinsellik! Tektip Değil, Cinsel Çeşitlilik!*. İstanbul: Metis Yayınları
- Ertan, C. (2009). *Türkiye 'de Erkeklik İmgesi ve Eşcinsel Kimliği*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, SBE
- Erten, Y. (2001). Yalnızlık Psikanaliz Yazıları. Parman T. (Ed.). *Yalnızlık- Yanlışlık*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık. 29-39
- Fokkema, T., Kuyper, L. (2010). *Loneliness Among Older Lesbian, Gay and Bisexual Adults: The Role Of Minority Stress*. Arch Sex Behav. 39:1171-1180
- Freud, S. (2007). *Narsizm Üzerine ve Scheber Vakası (1914)*. Büyükkal B. ve Tura S.M.(çev.). İstanbul: Metis Yayınları
- Fromm, E. (2009). *Sevme Sanatı*. Karadana Ö.S.(çev.). İzmir: İlya İzmir Yayınevi
- Güner, U. (2013). Kaos GL Dergisi, *Heteronormatif Olmayan Bir Sosyal Hizmet İçin*, Ankara: Ayrıntı Basımevi
- Kaos GL. (2006). *Sık Sorulan Sorular Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği Ayrımcılığına Hayır*. Ankara: Kaos GL Yayınevi

- Kaya, F. D. (2011). Kadın Beyni, Erkek Beyni Varsa Eşcinsel Beyni de Var mı? *Cogito, Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram*. Sayı:65-66. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Kayaalp, L. (2001). Yalnızlık Psikanaliz Yazıları. Parman T. (Ed.). *Yalnızlık Kader, Yaşam Heder (midir?)*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık. 11-21
- Kıraç, F. (2013). *Eşcinsellikle İlgili Dini-Psikolojik Algular ve Maneviyat*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, SBE
- Kim H., Fredriksen K. (2014). *Living Arrangement and Loneliness Among Lesbian, Gay and Bisexual Older Adults*. *The Gerontologist*
- Oksaçan, H. E. (2012). *Eşcinselliğin Toplumsal Tarihi*. İstanbul: Tekin Yayınevi
- Okutan, N. (2010). *Eşcinsellere Yönelik Tutumlar: Cinsiyetçilik, Romantik İlişkilerle İlgili Kalıpyargular ve Yetişkin Bağlanma Biçimleri Açısından Değerlendirme*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, SBE
- Öz, Y. (2009). Stigma. Öngün M.E. (Ed.). *Cinsel Yönelim Üzerinden Etiketlenme*. (s. 80-86). İstanbul: Psikeart Dergisi
- Özatça, A. (2009). *Ergenlerde Sosyal ve Duygusal Yalnızlığın Yordayıcısı Olarak Aile İşlevleri*. Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi, SBE
- Özkan, M. H. (2011). Araştırmacı Bir Aktivist. *Cogito, Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram*. Sayı:65-66. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Özodaşık, M. (2005). *Yalnızlık*. Konya: Tablet Kitabevi Yayınları
- Öztürk, O. M., Uluşahin, A. (2008). *Ruh Sağlığı Bozuklukları I-II*. Ankara: Nobel Tıp Kitabevleri
- Parman, T. (2010). *Ergenliğin Yüzleri*. İstanbul: Bağlam Yayınları
- Perinçek, D. (2000). *Eşcinsellik ve Yabancılaşma*. İstanbul: Kaynak Yayınları
- Salimi, A. (2011). *Social Emotional Loneliness and Life Satisfaction*. *Procedia, Social and Behavioral Sciences* 29:292-295

- Salimi, A., Bozorgpour F. (2012). *Percieved Social Support and Social Emotional Loneliness. Procedia, Social and Behavioral Sciences.* 69: 2009-2013
- Sirmen, K. S. (2009). Eşcinsel Birliktelikler ve Bunların Kanunlar İhtilafı Hukukunda Düzenlenişi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi.* C.58/S. 4.
- Şah, U. (2009). *Türkiye'deki Gençlerin Cinsel Yönelimlere İlişkin Sosyal Temsilleri ve Homofobi.* Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, SBE
- Şişman, M., Turan, S. (2004). *Bazı Örgütsel Değişkenler Açısından İş Doyumu ve Sosyal Duygusal Yalnızlık Düzeyleri (MEB Şube Müdür Adayları Üzerinde Bir Araştırma),* Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.
- Tar, Y. (2013). *Yoldaş Ben İbneyim.* İstanbul: Ceylan Yayınları
- Tuna, S. (2004). *Eşcinselliğe Sosyolojik Bir Yaklaşım.* Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, SBE
- Tükel, R. (1997). *Freud' un Metinlerinde Ego İdeali.* İstanbul: Metis Yayıncılık
- Tükel, R. (2001). Yalnızlık Psikanaliz Yazıları. Parman T. (Ed.), *Yalnızlık Üzerine Notlar.* İstanbul: Bağlam Yayıncılık. 39-45
- Uğurlu-Sakallı, N. (2006). Eşcinsellere İlişkin Tutumlar: Türkiye' de Yapılan Görgül Çalışmalar. *Türk Psikoloji Yazıları (17)* 53-69
- Weiss, R. S. (1973). *Loneliness: The Experience of Emotional and Social Isolation.* Cambridge, MA: MIT Press.
- Westefeld, J., Maples, M., Buford, B., Taylor S. (2001). *Gay, Lesbian and Bisexual College Students: The Relationship Between Sexyal Orientation and Depression, Loneliness and Suicide.* Journal Of College Student Psychothreapy
- Winnicott, D. (2001). Yalnızlık Psikanaliz Yazıları. Parman T. (Ed.), *Kendi Başına Olma Kapasitesi (1957/8).* Tükel R. (çev.). İstanbul: Bağlam Yayıncılık. 39-45

Yalçınoğlu, N. (2013). *Eşcinsel ve Biseksüel Erkeklerin Psiko-Sosyal Sorunları ve Bunları Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi*. Tıpta Uzmanlık Eğitimi Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Halk Sağlığı Bilim Dalı

Yalom, I. (2001). *Varoluşçu Psikoterapi*. Babayiğit Z.(çev.). İstanbul: Kabalıcı Yayınevi

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık

EKLER

Ek 1: Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu

Ek 2: Erkek Eşcinsellerde Sosyal ve Duygusal Yalnızlığın Araştırılması Görüşme Formu

Erkek Eşcinsellerde Sosyal ve Duygusal Yalnızlığın Araştırılması Görüşme Formu

Araştırma Amaçları

Bu araştırmanın amacı, erkek eşcinsel bireylerin yaşadıkları sosyal ve duygusal yalnızlığı, sosyal ve duygusal yalnızlığa yükledikleri anlamı, baş etme stratejilerini, sosyal desteklerini araştırmaktır.

Araştırmanın alt amaçları

1. Erkek eşcinseller sosyal ve duygusal yalnızlık hissetmekte midirler?
2. Erkek eşcinseller yalnızlığı nasıl algılamakta ve tanımlamaktadırlar?
3. Erkek eşcinseller sosyal desteği nasıl tanımlamaktadırlar?

4. Erkek eşcinsellerin yalnızlık hissi ile başa çıkma ve uyum stratejileri nelerdir?

		Sosyal ve Duygusal Yalnızlık Ölçeği (Kısa Form)						
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Kararsızım	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Son bir yıl içerisinde ailemle birlikteyken kendimi yalnız hissettim.	1	2	3	4	5	6	7
2	Son bir yıl içerisinde arkadaş grubuma ait biri olduğumu hissettim.	1	2	3	4	5	6	7
3	Son bir yıl içerisinde benim için özel olan duygu ve düşüncelerimi paylaşabileceğim romantik bir arkadaşım/partnerim oldu.	1	2	3	4	5	6	7
4	Son bir yıl içerisinde ailemden destek ve cesaret alabileceğim kimse olmadı ama keşke olsaydı.	1	2	3	4	5	6	7
5	Son bir yıl içerisinde benim düşünce biçimimi ve niyetimi anlayan arkadaş/arkadaşlara sahip oldum.	1	2	3	4	5	6	7
6	Son bir yıl içerisinde ihtiyacım olan desteği ve cesareti bana veren romantik bir arkadaşım ya da eşim oldu.	1	2	3	4	5	6	7
7	Son bir yıl içerisinde benim görüşlerimi paylaşan bir arkadaşım/arkadaşlarım olmadı ama olmasını istedim.	1	2	3	4	5	6	7
8	Son bir yıl içerisinde kendimi aileme yakın hissettim.	1	2	3	4	5	6	7
9	Son bir yıl içerisinde yardıma ihtiyacım olduğunda güven duyabileceğim arkadaşım/arkadaşlarım oldu.	1	2	3	4	5	6	7
10	Son bir yıl içerisinde keşke beni daha fazla tatmin edecek romantik bir ilişkiye sahip olsaydım.	1	2	3	4	5	6	7
11	Son bir yıl içerisinde kendimi ailemin bir parçası olarak hissettim.	1	2	3	4	5	6	7
12	Son bir yıl içerisinde ailem beni gerçekten önemsendi.	1	2	3	4	5	6	7
13	Son bir yıl içerisinde beni anlayan arkadaşım/arkadaşlarım olmadı ama olmasını istedim.	1	2	3	4	5	6	7
14	Son bir yıl içerisinde mutluluğuna katkıda bulunduğum romantik bir ilişkim oldu.	1	2	3	4	5	6	7
15	Son bir yıl içerisinde yakın bir duygusal ilişkiye olan ihtiyacım karşılanmadı.	1	2	3	4	5	6	7

Giriş

Merhaba, adım Pelin ÇALIŞKAN. Nişantaşı Üniversitesi Psikoloji Yüksek Lisans öğrencisiyim aynı zamanda Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bir lisede Psikolojik Danışmanlık yapmaktayım. Yüksek Lisansta tez döneminde olmam sebebi ile erkek eşcinsellerde sosyal ve duygusal yalnızlık konulu bir araştırma yürütmekteyim. Araştırmamın verilerini görüşme yöntemi ile elde ediyorum. Bu amaçla sizinle bu görüşmeyi yapmak istiyorum.

Görüşmeye başlamadan önce söylemek isterim ki; yaptığımız görüşmede sizin tarafınızdan verilen bilgiler yalnızca bu araştırmada kullanılacak olup, kişisel bilgileriniz kesinlikle gizli tutulacaktır. Görüşmenin yaklaşık bir saat süreceğini tahmin ediyorum, izniniz olursa görüşmeyi kaydetmek istiyorum. Bu yolla zamanı iyi kullanma, sorulara vereceğiniz yanıtların kayıtlarını daha ayrıntılı tutma imkânı kazanacağım.

Bu araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz için şimdiden teşekkür ederim. Eğer sizin görüşmeye başlamadan önce sormak istediğiniz bir şey varsa onları yanıtlamak isterim.

Görüşme Soruları

Demografik Bilgi

1. Varsa araştırma içerisinde adınızın anılmasını istediğiniz mahlas ya da takma isim nedir? Yoksa sizin adınız için bir şifreleme kullanabilir miyim? Örneğin; 1. Görüşmeci gibi...
2. Yaşınızı öğrenebilir miyim?
3. En son hangi okulu bitirdiniz, hangi okuldan mezun oldunuz?
4. Mesleğiniz, çalıştığınız iş kolu (türü) nedir?
5. Kiminle beraber yaşıyorsunuz? Ailenizle, ev arkadaşınızla, partnerinizle v.b. ?
6. Kardeş sayınızı öğrenebilir miyim? Siz kaçınıcı kardeşsiniz? Kardeşlerinizin cinsiyeti ve yaşları nelerdir?
7. Anne babanızın eğitim düzeyi nedir? Hayattalar mı? Birlikteler mi?
8. Ekonomik geliriniz nedir?
a) 0-1000   b) 1000-2000   c)2000-3000   c) 3000 ve üstü

Kavramlar ile tanışma

9. Yalnızlık denildiğinde ilk çağrışımlarınız nelerdir? Size bu kelime ne ifade ediyor?
10. Birinin yalnız olduğunu nasıl anlarsınız?
11. Siz yalnız olduğunuzu nasıl anlarsınız?
12. Sosyal ve duygusal yalnızlık arasında sizce nasıl bir fark var?
13. Sosyal destek sizce nedir, size ne ifade ediyor?
14. Sosyal anlamda desteklendiğinizi nasıl anlarsınız?
SONDA: Yani insanlar size somut olarak hangi davranışları gösterirler ise sosyal destek gördüğünüzü düşünürsünüz?
15. Hayatınızı istediğiniz gibi, özgürce yaşayabiliyor musunuz?
  - Evet ise; özgürce yaşadığınızı daha iyi anlayabilmem için somut örnekler verebilir misiniz? Neler yaptığınızda kendinizi özgür hissediyorsunuz?
  - Hayır ise; özgürce yaşama imkanınız olsa idi özgürce yaşadığınızı nasıl anlardınız? Neler yaptığınızda kendinizi özgür hissederdiniz?
16. Sizce özgürlük ve yalnızlık arasında nasıl bir bağ vardır?

Ana Sorular

17. Peki, sizce bireyler cinsel yönelimini kimlerle paylaşmalıdır? Sebepleri nelerdir?
18. Siz cinsel yöneliminizi kimlerle paylaştınız? Ne zaman paylaştınız? O kişi ile paylaşım yapmanızı sağlayan sebepler nelerdi?
19. Cinsel yöneliminizi paylaştıktan sonra ailenizin, arkadaşlarınızın (kime açıklandı ise) tepkisi nasıldı?
20. İlk olarak ne zaman, cinsel yöneliminizin hemcinsinize dönük olduğunu farkettiler? Ne zaman “Evet ben bir eşcinselim” diyebildiniz kendinize?
21. Eminim ki bu soru çokça soruluyordur, hiç karşı cinsle bir yaklaşma, temas yaşadınız mı?
22. Sizin, cinsel yöneliminizi özgürce yaşamanız konusunda kabul eden (durumu bilen, saygı duyan ama arkanızda durmayan) ve destekleyen (durumu kabul edip arkanızda duran) bireyler var mı? Yakınlık dereceniz nedir?
  - Eğer var der ise;

23. Farz edin ki 1' den 10' a kadar olan yalnızlık düzeyinizi ölçen bir cetvel var, 1 "Kesinlikle yalnızım"ı, 10 ise "Hiç yalnız değilim"i sembolize ediyor ve siz, sizi destekleyen kişiler ile berabersiniz. Yalnızlık düzeyiniz sizce bu cetvelde kaç olurdu?

- Eğer yok der ise :

PEKİ: bu süreçte sizi birinin desteklediğini düşünün o kişi nasıl biri olurdu?

24. Farz edin ki 1' den 10' a kadar olan yalnızlık düzeyinizi ölçen bir cetvel var, 1 "Kesinlikle yalnızım"ı, 10 ise "Hiç yalnız değilim"i sembolize ediyor ve siz, aileniz ile berabersiniz. Yalnızlık düzeyiniz sizce bu cetvelde kaç olurdu?

25. Aynı durum yakın arkadaşlarımız için geçerli olsa idi. Yalnızlık düzeyiniz sizce bu cetvelde kaç olurdu?

26. Peki, sizin hakkınızda ayrıntılı bilgiye ihtiyacım olsa; arayıp bilgi alabileceğim yakın bir arkadaşınız, kankanızın telefon numarasını istesem kimin telefon numarasını verirdiniz?

27. Biraz da iş yaşamınız hakkında bilgi almak istiyorum, iş ortamında cinsel yöneliminizden kaynaklı herhangi bir avantaj ya da dezavantaj durumu ile karşılaşıyor musunuz?

Dezavantaj yaşadığımı söyler ise:

28. Az önce uyguladığımız cetveli iş ortamınızı düşünerek uyguladığımızda yalnızlık düzeyiniz kaç olurdu?

29. Şimdi soracağım soruda son partnerinizi düşünerek cevap verirseniz sevinirim, onunla beraber iken yalnızlık düzeyiniz bu cetvelde kaç denkleme gelirdi? (Cevap sonrası) Peki genellikle yakın ilişkilerinizi düşündüğünüzde cevabınız kaç olur? En son beraberliğiniz ne zamandı?

30. Diyelim ki siz bir heteroseksüel olarak hayatınızı sürdürüyorsunuz ve çocuğunuz size cinsel yöneliminin sizden farklı olduğunu söyledi, ilk tepkiniz ve tutumunuz nasıl olurdu?

31. Herhangi bir sosyal kuruluş içinde üyelik veya aktif bir göreviniz (ücretli veya gönüllü) oldu mu? Olduysa; biraz bahsedebilir misiniz?

32. LGBTİ bireylere destek veren kurumlardan herhangi biri ile tanışıklığınız var mı? Örneğin; Kaos GL, Lambdaistanbul, HeviLGBTİ...

Var ise: tanışıklığınız hangi düzeyde, katılımcı; aktif görev?

33. Peki bu sosyal kuruluşlar ile beraberken yalnızlık düzeyiniz genellikle cetvelimizde kaçta denk gelir?
34. Diğer sosyal topluluklar (tiyatro, toplantı, düğün, sinema, v.b.) arasında iken kendinizi nasıl hissedersiniz? Cetvele göre yalnızlık düzeyiniz bu sosyal topluluklarda kaçtır?
35. Konuyu şimdi bir nebze değiştirmek istiyorum. Kendinizi yalnız hissettiğiniz zamanlarda, yalnızlığınız ile baş etmenizi kolaylaştıran şeyler nelerdir? Başka neler olabilir?

(Örneğin ben kendimi bunalmış ve yalnız hissettiğimde uzun uzun yürürüm, çoğu zaman resim çizerim... Peki siz nasıl baş ediyorsunuz?)

(Not: Cevaplara göre; baş etme stratejileri hakkında daha derin bilgi alınır.)

Kapanış: Bana zaman ayırdığınız ve araştırmama yardımcı olduğunuz için tekrar çok teşekkür ederim, benim için çok verimli bir görüşme oldu. Görüşmeden sonra eklemek istediğiniz başka bir şey veya önerilerin varsa iletişim adreslerimden bana ulaşabilirsiniz. İyi günler dilerim.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı-Soyadı: Pelin ÇALIŞKAN

Doğum Yeri: İstanbul

Doğum Tarihi: 19.02.1988

Uyruğu: T.C

Medeni Durum: Bekar

E.posta adresi: pelin-caliskan@hotmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

İlköğretim: Dobruca İlköğretim Okulu (1994/2002)

Lise: Otakçılar Yabancı Dil Ağırlıklı Lisesi (2002/2006)

Üniversite: Marmara Üniversitesi/Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik (2006/2010)
Yüksek Lisans: Nişantaşı Üniversitesi/Psikoloji Tezli Yüksek Lisans (2013- ...)

İŞ DENEYİMİ

- 1) Bayrampaşa Tuna MTA Lisesi, Okul Psikolojik Danışmanı (2012-...)
- 2) Bayrampaşa Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Psikolojik Danışman (2011-2012)
- 3) Bayrampaşa Tuna Lisesi, Okul Psikolojik Danışmanı (2010-2011)
- 4) Çağaloğlu Anadolu Lisesi, Stajyer Okul Psikolojik Danışmanı (2010)
- 5) Beşiktaş Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Gönüllü staj (2009-2010)
- 6) Eksen Dershaneleri (Bayrampaşa), Genç Rehber Öğretmen (2008-2009)

KATILDIĞI EĞİTİM VE SEMİNERLER

- 1) Okul Öncesine Değerler Eğitimi (Ensar Eğitim Kurumları), 10 Mayıs 2008
- 2) PDR Öğrencileri ve Kariyer (Yeditepe Üniversitesi), 31 Mayıs 2008
- 3) Üniversitelerde Acil Durumlar, Travma ve Krize Müdahale (İstanbul Bilgi Üniversitesi), 16-17 Ekim 2008
- 4) 6. Ulusal PDR Öğrencileri Kongresi (Uludağ Üniversitesi), 17-18-19 Temmuz 2009
- 5) Şen PDR (Maltepe Üniversitesi), 15 Mayıs 2009
- 6) Disiplini Tartışmak (Özel Amerikan Robert Lisesi- İstanbul Psikanaliz Derneği), 20 Şubat 2010
- 7) Öğretmen olmak: Neden okula geri döndük? (Özel Amerikan Robert Lisesi- İstanbul Psikanaliz Derneği), 26 Şubat 2010
- 8) Danışmanlık Tedbirlerinin Uygulanma Süreci H.E. (İstanbul Kültür Üniversitesi), 2011

- 9) Çocuk İstismarını Önleme Sempozyumu (Polis Eğitim ve Kongre Merkezi), 18-19 Kasım 2011
- 10) Stanford-Binet Zeka Testi Uygulayıcı Yetiştirme Kursu (İl MEM), Mayıs 2014
- 11) Eylem Araştırması Çalıştayı (İl MEM), Haziran 2014
- 12) Kariyer Danışmanlığı (Final Eğitim Kurumları), Ocak 2013
- 13) Okul Gerçekten Bir Aile midir? (Özel Amerikan Robert Lisesi- İstanbul Psikanaliz Derneği), 25 Şubat 2012
- 14) Adler Psikolojisi Çerçevesinde Çocuk-Ergen Eğitimini Yeniden Düşünmek (İstanbul Kültür Üniversitesi), 12 Ocak 2012
- 15) Psikososyal Müdahale Hizmetleri Eğitim Semineri (İl MEM), Mart 2012
- 16) Arkabahçe' deki Pusula Staj Programı (Arkabahçe Psikolojik Gelişim, Eğitim ve Danışmanlık Merkezi), 01 Ekim- 31 Aralık 2011
- 17) Galatasaray Üniversitesi Yabancı Dil Kursu (İngilizce), Mayıs-Haziran 2011
- 18) İtalyan Kültür Merkezi Yabancı Dil Kursu (İtalyanca), Mayıs- Haziran 2013
- 19) Çevrimiçi Eğitim Platformu Proje Tabanlı Yaklaşımlar Semineri (İl MEM), 22 Eylül 2014-13 Ekim 2014

Yabancı Dil: İngilizce (Pre-intermediate), İtalyanca (Beginner, Principiante)